

ԱՏԵԼՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՔՈՎ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴԵՄ ՊԱՅՔԱՐ

Թարգմանությունը
համաֆինանսավորվում է
Եվրոպական
միության կողմից

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Քաղվածքների վերարտադրումը (մինչև 500 բառ) թույլատրվում է, բացառությամբ կոմերցիոն նպատակների, քանի դեռ պահպանվում է տեքստի ամբողջականությունը, հատվածը չի օգտագործվում համատեքստից դուրս, չի տրամադրում թերի տեղեկատվություն կամ այլ կերպ չի մոլորեցնում ընթերցողին՝ տեքստի բնույթի, շրջանակի կամ բովանդակության վերաբերյալ:

Աղբյուրի տեքստը միշտ պետք է նշվի հետևյալ կերպ՝ «©Եվրոպայի խորհուրդ, հրատարակման տարի»:
Փաստաթղթի ամբողջական կամ մի մասի վերարտադրման/թարգմանության հետ կապված բոլոր այլ հարցումները պետք է ուղղվեն Եվրոպայի խորհրդի Հաղորդակցության տնօրինությանը (F-67075 Ստրասբուրգ կամ publishing@coe.int):

Սույն փաստաթղթի հետ կապված բոլոր այլ հարցումները պետք է ուղղվեն Եվրոպայի խորհրդի Հաղորդակցությունների տնօրինություն, Եվրոպայի պողոտա F-67075 Ստրասբուրգ, Ֆրանսիա:

Էլ-հասցե՝ dpc_pgg@coe.int

Սույն թարգմանությունը կատարվել է Եվրոպական միության և Եվրոպայի խորհրդի ֆինանսական աջակցությամբ: Բովանդակությունը բացառապես Եվրոպայի խորհրդի պատասխանատվությունն է և պարտադիր չէ, որ արտահայտի Եվրոպական միության տեսակետները:

Համակարգումը և վերահսկումը Եվրոպայի խորհրդի «Ատելության խոսքի բացառման և համագործակցության» բաժնի Ներառման և հակախտրականության ծրագրերի ստորաբաժանման կողմից:

Շապիկի դիզայն և ձևավորում.
Փաստաթղթերի և հրապարակումների արտադրության վարչություն, Եվրոպայի խորհուրդ.

Լուսանկարներ՝

Council of Europe, © Shutterstock

© Եվրոպայի խորհուրդ, մարտ, 2025թ.
Բոլոր իրավունքները պաշտպանված են.
Լիցենզավորված է Եվրոպական միությանը՝ համաձայն պայմանների:

Բովանդակություն

ՀԱՆՁՆԱՐԱՐԱԿԱՆ CM/REC(2024)4	5
Նախաբան	5
Նախարարների կոմիտեի անդամ պետություններին ուղղված CM(2024)4 հանձնարարականի հավելված՝ ատելության հիմքով հանցագործությունների դեմ պայքարի վերաբերյալ	8
Ատելության հիմքով հանցագործությունների դեմ պայքարի համապարփակ մոտեցման սկզբունքներն ու ուղեցույցները	8
ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆ ՀՈՒՇԱԳԻՐ	21
Ներածություն	21
Շրջանակը, սահմանումը և մոտեցումը	22
Հիմնական սկզբունքներ	29
Աջակցություն տուժողներին	35
Օրենսդրական մոդելներ եվ իրավախախտումների շարք	39
Քրեական արդարադատության համակարգ	42
Քրեական արդարադատության համակարգի արդյունավետության բարձրացում	46
Ոստիկանություն	48
Դատախազներ	50
Դատավորներ	51
Հետդատապարտման ծառայություններ և միջոցառումներ	52
Երրորդ անձանց հաղորդումներ, մշտադիտարկում և տվյալների հավաքագրում	53
Երրորդ անձանց հաղորդում	53
Մշտադիտարկում և տվյալների հավաքագրում	53
Կանխարգելում	54
Հիմնական դերակատարներին առնչվող հանձնարարականներ	59
Պետական պաշտոնյաներ, ընտրված մարմիններ և քաղաքական կուսակցություններ	60
Կրթական համակարգեր	60
Քաղաքացիական հասարակության կազմակերպություններ	61
Համացանցային միջնորդներ, այդ թվում համացանցային ծառայություններ մատուցողներ	62
Լրատվամիջոցներ և լրագրողներ	62
Ազգային համագործակցություն և համակարգում	63
Միջազգային համագործակցություն և համակարգում	63

Հանձնարարական CM/Rec(2024)4

անդամ պետություններին Նախարարների
կոմիտեի կողմից ատելության հիմքով
հանցագործությունների դեմ պայքարի վերաբերյալ

(Ընդունված է Նախարարների կոմիտեի կողմից 2024թ-ի մայիսի 7-ին
Նախարարների տեղակալների 1498-րդ նիստում)

ՆԱԽԱԲԱՆ

Նախարարաների կոմիտեն, Եվրոպայի խորհրդի կանոնադրության 15.բ հոդվածի համաձայն (ETS No. 1),

նկատի ունենալով, որ Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետությունները հանձնառել են ապահովել Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին կոնվենցիայով (ETS No. 5, «Կոնվենցիա») ամրագրված իրավունքներն ու ազատությունները իրենց իրավասության շրջանակներում, և որ մարդու իրավունքներն ու ազատությունները համընդհանուր են, անքակտելի, փոխկախված և փոխկապակցված,

ընդգծելով, որ ատելության հիմքով հանցագործությունները սպառնում են ժողովրդավարական հասարակություններին իրավունքի գերակայության հիմքերին, քանի որ նման հանցագործությունները սպառնալիք են ժողովրդավարական արժեքներին, սոցիալական կայունությանը և խաղաղությանը, ինչպես նաև ուսնձգություն են հավասարության և մարդկային արժանապատվության հիմնարար սկզբունքների նկատմամբ, որոնք պաշտպանված են Կոնվենցիայով, այլ միջազգային գործիքներով, ինչպիսին է Եվրոպայի խորհրդի կանոնադրությունը, ինչպես նաև ներքին օրենսդրությամբ,

ընդգծելով նաև, որ ատելության հիմքով հանցագործությունը հանցագործության առանձնապես ծանր տեսակ է, որը քայքայում է անհատների հիմնարար իրավունքներն ու ազատությունները, ինչպես նաև այդ իրավունքներից օգտվելու նրանց կարողությունը, և որ այն վտանգում է ատելության հիմքով հանցագործությունների թիրախում գտնվող անձանց և խմբերի անվտանգությունը,

գիտակցելով ատելության հիմքով հանցագործության ազդեցությունը և տուժողների, նրանց համայնքների և ընդհանուր առմամբ հասարակության կրած վնասը՝

տեղյակ լինելով, որ անհատներն ու խմբերը կարող են ատելության հիմքով հանցագործության թիրախ դառնալ տարբեր հիմքերով կամ ինտերսեկցիոնալ հիմքերով, և ընդունելով, որ որոշ անհատներ և խմբեր հատուկ պաշտպանության և աջակցության կարիք ունեն՝ ապահովելու նրանց՝ արդարադատությանը արդյունավետ մատչելիությունը՝ առանց վնասելու այլոց իրավունքները,

ընդունելով, որ ատելությունը կարող է դրսևորվել տարբեր աստիճանի ծանրությամբ՝ սկսած ամենօրյա խարանդից և խտրականությունից, միկրոագրեսիաներից և բանավոր բռնության խոսքից մինչև բռնություն, ահաբեկչություն, ռազմական հանցագործություններ և ցեղասպանություն, և այդ համատեքստում հիշելով անդամ պետություններին ուղղված Նախարարների կոմիտեի CM/Rec(2022)16 Հանձնարարականի դրույթները և նշելով դրա վերաբերելիությունը՝ ատելության խոսքի դեմ պայքարի վերաբերյալ,

հաշվի առնելով անդամ պետությունների՝ Կոնվենցիայով նախատեսված պարտավորությունները, ինչպես մեկնաբանված է Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի (այսուհետ՝ Դատարան) Նախադեպային իրավունքում, ապահովելու բոլորին իրենց իրավասության շրջանակներում Կոնվենցիայով սահմանված իրավունքներն ու ազատությունները,

Նաև տեղյակ լինելով, որ նման իրավունքների արդյունավետ պաշտպանությունը պահանջում է, կախված հանգամանքներից և որպես դրական պարտավորություններ, համապատասխան քրեական օրենսդրական արձագանք, եթե խնդրո առարկա արարքները քրեական հանցագործություն են, և այս առումով հիշելով Դատարանի Նախադեպային իրավունքը և Ռասիզմի և անհանդուրժողականության դեմ եվրոպական հանձնաժողովի (ECRI) Ընդհանուր քաղաքականության հանձնարարականները (GPR) մասնավորապես GPR No. 7-ը և 15-ը,

Նշելով քրեական օրենսդրության նման արձագանքները Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածին (արդար դատաքննության իրավունք) և 7-րդ հոդվածին (օրինականության սկզբունք) համապատասխան ձևով ձևակերպելու անհրաժեշտությունը, և մասնավորապես ապահովելով, որ քրեական իրավունքը լայնորեն չմեկնաբանվի ի վնաս մեղադրյալի,

ընդունելով, որ չկա ատելության հիմքով հանցագործության միջազգային պարտավորեցնող սահմանում, որ Պետությունները տարբեր մոտեցումներ են ցուցաբերում ատելության հանցագործության հետ կապված, և որ ընդհանուր ըմբռնման և արձագանքի բացակայությունը կարող է նպաստել անդամ պետությունների մասնատված և անհաստատուն մոտեցումներին, ինչը կարող է հանգեցնել ատելության հիմքով կատարված հանցագործության տուժողների անհավասար պաշտպանության,

ընդունելով տուժողների իրավունքները հարգելու և դրանց պաշտպանության կարևորությունը՝ համաձայն Նախարարների կոմիտեի անդամ պետություններին ուղղված CM/Rec(2023)2 հանձնարարականի հանցագործության տուժողների իրավունքների, ծառայությունների և աջակցության վերաբերյալ, և գիտակցելով տրավման և խարանդման ատելության հիմքով հանցագործություններից տուժողների աջակցելիս, ինչպես նաև այս ոլորտում նպատակային և մասնագիտացված աջակցության անհրաժեշտությունը,

հիշելով նաև ատելության հիմքով հանցագործության դեմ պայքարում գենդերային մոտեցումների վերաբերելիությունը՝ համաձայն Կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի մասին Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիայի (CETS No. 210, «Ստամբուլյան կոնվենցիա»), Նախարարների կոմիտեի անդամ պետություններին ուղղված CM/Rec(2010)5 հանձնարարականի՝ սեռական կողմնորոշման կամ գենդերային ինքնության հիման վրա խտրականության դեմ պայքարի միջոցների վերաբերյալ, Նախարարների կոմիտեի անդամ պետություններին ուղղված CM/Rec(2019)1 հանձնարարականի՝ սեքսիզմի կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի վերաբերյալ և Ռասիզմի և անհանդուրժողականության դեմ եվրոպական հանձնաժողովի (ECRI) GPR No. 17-ի՝ լեսբի, գեյ, բիսեքսուալ, տրանսգենդեր և ինտերսեքս անձանց նկատմամբ անհանդուրժողականության և խտրականության կանխարգելման և դեմ պայքարի վերաբերյալ,

գնահատելով շահագրգիռ կողմերի լայն շրջանակի, մասնավորապես քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների կենսական դերը ատելության դեմ պայքարի և դրա մասին հաղորդելու աջակցության գործում,

տեղյակ լինելով, որ ատելության հիմքով հանցագործություն կարող է կատարվել նաև Պետության այն գործակալների կողմից, ովքեր առաջադրանք ունեն պաշտպանել մարդկանց ատելության հիմքով հանցագործությունից, ինչը Կոնվենցիայի և միջազգային իրավունքի շատ լուրջ խախտում է,

դատապարտելով համացանցի չարաշահումը ատելության հիմքով հանցագործության Նախապատրաստման, օժանդակման կամ կատարման նպատակով՝ հաշվի առնելով Կիբերհանցագործությունների մասին կոնվենցիան (ETS No. 185), դրա առաջին լրացուցիչ արձանագրությունը՝ կապված համակարգչային ծրագրերի միջոցով կատարված ռասիստական և այլատյաց բնույթի գործողությունների քրեականացման հետ (ETS No. 189) և դրա Երկրորդ լրացուցիչ արձանագրությունը ուժեղացված համագործակցության և էլեկտրոնային ապացույցների բացահայտման վերաբերյալ (CETS No. 224), ինչպես նաև Կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության դեմ պայքարի փորձագետների խմբի (GREVIO) կողմից ընդունված թիվ 1 ընդհանուր հանձնարարականը՝ Կանանց նկատմամբ բռնության թվային չափման վերաբերյալ,

հիմնվելով մարդու իրավունքների մասով գոյություն ունեցող միջազգային չափանիշների, Եվրոպայի խորհրդի համաձայնագրերի և չափանիշներ սահմանող այլ համապատասխան փաստաթղթերի վրա, մասնավորապես.

- ▶ Միավորված ազգերի կազմակերպության Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին կոնվենցիան,
- ▶ Նախարարների կոմիտեի անդամ պետություններին ուղղված CM/Rec(2008)11 հանձնարարականը՝ պատժամիջոցների ենթակա անչափահաս իրավախախտների համար

Եվրոպական կանոնների վերաբերյալ և Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեի՝ երեխաների համար բարենպաստ արդարադատության ուղեցույցները (2010թ.),

- ▶ Նախարարների կոմիտեի անդամ պետություններին ուղղված CM/Rec(2009)10 հանձնարարականը՝ երեխաներին բռնությունից պաշտպանելու միասնական ազգային ռազմավարությունների վերաբերյալ,
- ▶ Նախարարների կոմիտեի անդամ պետություններին ուղղված CM/Rec(2018)8 հանձնարարականը՝ քրեական գործերով վերականգնողական արդարադատության վերաբերյալ, և
- ▶ Նախարարների կոմիտեի անդամ պետություններին ուղղված CM/Rec(2023)2 հանձնարարականը՝ հանցագործության տուժողների իրավունքների, ծառայությունների և աջակցության վերաբերյալ,
- ▶ Հիմք ընդունելով Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի համապատասխան Նախադեպային իրավունքը և Եվրոպայի խորհրդի մշտադիտարկող մարմինների եզրակացություններն ու հանձնարարականները,
- ▶ Եզրակացնելով, վերոնշյալ նկատառումների լույսի ներքո և հաշվի առնելով այն փաստը, որ ատելության հիմքով հանցագործությունը խոր հարված է մարդու իրավունքների համընդհանուրությանը և հասարակական համախմբվածությանը, որ անհրաժեշտ է համապարփակ բազմակողմ մոտեցում ատելության հիմքով հանցագործության կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի համար, որը ներառում է համահունչ ռազմավարություն և իրավական և քաղաքականության միջոցառումների լայն շրջանակ, որոնք պատշաճ կերպով հաշվի են առնում կոնկրետ իրավիճակները և ավելի ընդհանուր համատեքստերը,

Առաջարկում է անդամ պետությունների կառավարություններին

1. ձեռնարկել բոլոր անհրաժեշտ միջոցառումները և հատկացնել բավարար ռեսուրսներ՝ ապահովելու սույն հանձնարարականին կից սկզբունքների և ուղեցույցների արագ և լիարժեք իրականացումը՝ ատելության հիմքով հանցագործության և դրա դեմ պայքարի համար, ինչպես նաև ատելության հիմքով հանցագործության տուժողների համար տեղեկատվություն, աջակցություն և արդարադատության մատչելիություն ապահովելու համար,
2. համագործակցել համապատասխան շահագրգիռ կողմերի հետ, ներառյալ քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունները, իրավահավասարությամբ զբաղվող մարմինները, տուժածներին աջակցություն տրամադրող մասնագետները և մարդու իրավունքների ազգային հաստատությունները, և համապատասխան գործողություններ ձեռնարկել՝ սույն հանձնարարականի հավելվածում նշված հիմնական դերակատարներին աջակցելու համար՝ համապատասխան միջոցառումներ ընդունելով,
3. ապահովել օրենսդրության, քաղաքականության և այլ միջոցառումների մշտադիտարկումը և վերանայումը քրեական արդարադատության համակարգում տարբերակված տվյալների հավաքագրման, վերլուծության և հրապարակման միջոցով, ներառյալ տուժողներին տրամադրվող աջակցությունը, սույն օրենսդրության, քաղաքականությունների և այլ միջոցառումների իրականացման արդյունավետությունը և դրանց ազդեցությունը ատելության հիմքով հանցագործությունների կանխարգելման և դրանց դեմ պայքարի վրա գնահատելու նպատակով,
4. խթանել այս հանձնարարականի նպատակները տեղական, տարածաշրջանային, ազգային, եվրոպական և միջազգային մակարդակներում՝ ներգրավվելով երկխոսության և համագործակցության մեջ բոլոր շահագրգիռ կողմերի հետ՝ այդ նպատակներին հասնելու համար, այդ թվում՝ անդրադարձ կատարելով ատելության հիմքով հանցագործության շարժիչ ուժերին, դրա կանխարգելմանն ուղղված միջոցառումներին և դրա ազդեցության մեղմացմանը,
5. թարգմանել այս հանձնարարականը ազգային, տարածաշրջանային և փոքրամասնությունների լեզուներով, հնարավորինս լայնորեն տարածել այն իրավասու մարմինների և շահագրգիռ կողմերի միջև և ապահովել, որ այն հասանելի լինի հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար՝ բոլոր հասանելի միջոցներով,
6. պարբերաբար վերանայել սույն հանձնարարականի կատարման կարգավիճակը՝ դրա ազդեցությունը բարձրացնելու նպատակով և Նախարարների կոմիտեին տեղեկացնել անդամ պետությունների և այլ շահագրգիռ կողմերի ձեռնարկված միջոցառումների, ձեռք բերված առաջընթացի և մնացած թերությունների մասին դրա ընդունումից հինգ տարի անց:

Ատելության հիմքով հանցագործությունների դեմ պայքարի համապարփակ մոտեցման սկզբունքներն ու ուղեցույցները

Շրջանակ, սահմանում և մոտեցում

1. Հետևյալ սկզբունքների և ուղեցույցների նպատակն է օգնել անդամ պետություններին և համապատասխան այլ շահագրգիռ կողմերին՝ մշակելու և իրականացնելու միջոցառումներ, որոնք ուղղված են ատելության հիմքով հանցագործությունների համապարփակ կանխարգելմանը և դրա դեմ պայքարին մարդու իրավունքների, ժողովրդավարության և օրենքի գերակայության շրջանակներում և խուսափել ատելության հիման վրա կատարվող հանցագործության կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի մասնատված մոտեցումներից:

2. Սույն հանձնարարականի նպատակներով «ատելության հիմքով հանցագործությունը» հասկացվում է որպես քրեական հանցագործություն, որը կատարվել է ատելության տարրով մեկ կամ մի քանի փաստացի կամ ենթադրյալ անձնական հատկանիշների կամ կարգավիճակի հիման վրա, որտեղ

- ա. «ատելությունը» ներառում է կողմնակալություն, նախապաշարում կամ արհամարհանք,
- բ. «անձնական հատկանիշները կամ կարգավիճակը» ներառում է, սակայն չի սահմանափակվում «ռասայով»¹, գույնով, լեզվով, կրոնով, ազգությամբ, ազգային կամ էթնիկ ծագմամբ, տարիքով, հաշմանդամությամբ, սեռով, գենդերով, սեռական կողմնորոշմամբ, գենդերային ինքնությամբ և արտահայտմամբ և սեռային հատկանիշներով:²

3. Անդամ պետությունները պետք է ապահովեն, որ օրենսդրական, քաղաքական կամ գործառնական մակարդակով ատելության հիմքով հանցագործության դեմ պայքարի ժամանակ նրանք հաշվի առնեն, որ ատելության հիմքով հանցագործությունը կարող է կապված լինել մի քանի ինտերսեկցիոն անձնական հատկանիշների կամ կարգավիճակի հետ, և որ ատելության հանցագործության նման դրսևորումները հաճախ ավելի մեծ ազդեցություն են ունենում տուժողների վրա:

4. Ատելության հիմքով հանցագործությունների դեմ քաղաքականություն, օրենսդրություն, ռազմավարություն կամ գործողությունների ծրագրեր մշակելիս և իրականացնելիս անդամ պետությունները պետք է պատշաճ ուշադրություն դարձնեն հետևյալի կարևորությանը.

- ա. տեղյակ լինել ատելության հիմքով հանցագործությունների պատճառած վնասի տարբեր ձևերի մասին, որոնք պատճառվում են տուժողներին, այն համայնքին կամ խմբին, որին տուժողը պատկանում է կամ ենթադրվում է, որ պատկանում է կամ որին ներկայացնում է, տուժողի անձնական հատկանիշները կամ կարգավիճակը կիսող այլ անձանց և տուժողի հետ կապված կամ նրան աջակցող անձանց,
- բ. գիտակցել այն վնասը, որը պատճառում է ատելության հիմքով հանցագործությունը բազմակարծ և ժողովրդավարական հասարակություններին, ինչը կարող է հանգեցնել սոցիալական բաժանումների և միջխմբային կամ միջէթնիկական լարվածության սրմանը,
- գ. գիտակցել, որ ատելության հիմքով հանցագործությունը կարող է կատարվել առցանց և անցանց,
- դ. ունենալ ապացույցների վրա հիմնված, ինտերսեկցիոնալ և բազմոլորտ համագործակցային մոտեցում քաղաքականության մշակմանը, որը ճանաչում է քաղաքացիական հասարակության կարևորությունն այս առումով՝ հատուկ շեշտադրելով նման քաղաքականությունների «տրավմազգայուն» լինելու և համընդհանուր մատչելիության սկզբունքի վրա հիմնված

1. Քանի որ բոլոր մարդիկ պատկանում են նույն տեսակին, Նախարարների կոմիտեն, ինչպես ECRI-ն¹, մերժում է տարբեր «ռասաների» գոյության վրա հիմնված տեսությունները: Այնուամենայնիվ, այս փաստաթղթում «ռասա» տերմինն օգտագործվում է ապահովելու համար, որ այն անձինք, ովքեր ընդհանուր առմամբ և սխալմամբ ընկալվում են որպես «այլ ռասայի պատկանող», չեն զրկվում օրենսդրությամբ նախատեսված պաշտպանությունից և քաղաքականության իրականացումից կանխարգելելու և պայքարելու ատելության հիմքով հանցագործության դեմ:

2. Նախարարների տեղակալների հանդիպումների կանոնակարգի 10.2.4 հոդվածի համաձայն՝ Բուլղարիայի Հանրապետությունը վերապահում է իր կառավարության իրավունքը՝ կատարել կամ չկատարել Նախարարների կոմիտեի՝ անդամ պետություններին ուղղված (2024)4 CM/Rec հանձնարարականի հավելվածի 2.բ պարբերությունը՝ «ատելության հիմքով հանցագործության դեմ պայքարի վերաբերյալ: Սահմանադրական դատարանի թիվ 13/2018թ. որոշումից հետո «գենդերային ինքնություն» տերմինը անհամատեղելի է Բուլղարիայի Հանրապետության իրավական կարգի հետ:

լինելու անհրաժեշտությունը՝ մասնավորապես հատուկ հղում կատարելով գենդերային, հաշմանդամության և այլ պաշտպանված հատկանիշներին զգայուն և արձագանքող մոտեցման անհրաժեշտությանը,

- ե. ապահովել ատելության հիմքով հանցագործություններին համարժեք քրեական արձագանք՝ հաշվի առնելով դրանց ազդեցությունը անհատների, խմբերի և ամբողջ հասարակության վրա,
- զ. ապահովել և խթանել ատելության հիմքով հանցագործության տուժողների հասանելիությունը արդարադատությանը, այդ թվում՝ նրանց համար հասանելի դարձնելով նպատակային, մասնագիտացված աջակցություն, օգնություն և պաշտպանություն և միջոցառումների ներդրում խրախուսելու հանցագործությունների հաղորդումը, միաժամանակ ապահովելով, որ այդպիսի աջակցությունը հասանելի է, անկախ նրանից՝ տուժողը ներգրավվում է քրեական արդարադատության համակարգին, թե ոչ,
- է. անհրաժեշտությունը, որ քրեական արդարադատության համակարգը բացահայտի, հասցեագրի և միջոցներ ձեռնարկի՝ վերացնելու ցանկացած ինստիտուցիոնալ կողմնակալություն և խտրականություն՝ անպատժելիության դեմ պայքարելու, համակարգի նկատմամբ տուժողների վստահությունը բարձրացնելու և բարելավելու նրանք փորձը, ովքեր ներգրավվում են համակարգին,
- ը. զարգացնել իրականացման միջոցառումներ՝ օրենսդրությունը ամրապնդելու համար, և քաղաքականությունների, ռազմավարությունների ու գործողությունների ծրագրերի պահանջ՝ ատելության հիմքով հանցագործությունների վերաբերյալ օրենսդրությանն աջակցելու և այն գործառնական դարձնելու համար,
- թ. պահպանել տվյալների պաշտպանության չափանիշները:

Հիմնարար սկզբունքներ

5. Ատելության հիմքով հանցագործության կանխարգելումը և դրա դեմ պայքարը, լինի դա առցանց թե անցանց, պահանջում է ամբողջական և բազմակողմ մոտեցում, որը պահանջում է, որ պետական հաստատություններում աշխատողները արդյունավետ համագործակցեն և համակարգեն միմյանց հետ, ինչպես նաև քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների և նրանց հետ, ովքեր պատկանում և աշխատում են ատելության հիմքով հանցագործության թիրախ դառնալու վտանգի տակ գտնվող խմբերի հետ՝ ատելության հիմքով հանցագործությունը հասկանալու, դրան արձագանքելու, կանխելու և դրա դեմ պայքարելու նպատակով:

6. Անդամ պետությունները պետք է ապահովեն արդյունավետ, համաչափ և տարիամոգիչ իրավական դրույթներ՝ կանխելու և պայքարելու ատելության հիմքով հանցագործությունների դեմ և արձագանքելու դրանց առաջացմանը: Նման դրույթները պետք է նախատեսվեն քրեական օրենսդրությամբ, համապատասխանեն օրինականության և համաչափության սկզբունքներին և ապահովեն հանցագործության շոշափելի իրավական հետևանքներ: Ատելության հիմքով հանցագործությանը քրեական օրենսդրության արձագանքները պետք է հավասարապես ձևակերպվեն և իրականացվեն՝ պատշաճ կերպով հաշվի առնելով տուժողների իրավունքները՝ ստորև՝ 13-ից 16-րդ պարբերությունների համաձայն:

7. Այդ նպատակով անդամ պետությունները պետք է ապահովեն քրեական օրենսդրության արդյունավետ կիրարկումը, այդ թվում՝ առաջնահերթություն տալով հանցագործության հիմքով տարրի բացահայտմանը, քանի որ դա այն բաղադրատարրն է, որը տարբերում է ատելության հիմքով հանցագործությունը այլ քրեական հանցագործություններից:

8. Անդամ պետությունները պետք է մշակեն, ընդունեն և իրականացնեն համապարփակ և ապացույցների վրա հիմնված ռազմավարություն, որը ներառում է ատելության հիմքով հանցագործության դեմ պայքարի համակարգային և տրավմազգայուն մոտեցում, որը զգայուն է և արձագանքում է գենդերի, հաշմանդամության և այլ պաշտպանված հատկանիշներին: Առանձնահատուկ ուշադրություն պետք է դարձնել այնպիսի հարցերի վրա, ինչպիսիք են կանխարգելումը, մշտադիտարկումը, իրազեկման բարձրացումը և ուսուցումը, ինչպես նաև ատելության հիմքով հանցագործության տուժողներին աջակցելն ու պաշտպանելը: Նման մոտեցմանը կարելի է հասնել գործողությունների ծրագրի միջոցով կամ որպես ատելության, խտրականության կամ ծայրահեղականության դեմ պայքարի ավելի լայն ջանքերի մաս, ինչպես նաև, օրինակ, ներառելով CM/Rec(2022)16 հանձնարարականի 5-րդ պարբերության համաձայն գործադրվող ջանքերը՝ ատելության խոսքի դեմ պայքարի վերաբերյալ:

9. Անդամ պետությունները պետք է ապահովեն արդյունավետ աջակցության համակարգեր և մեխանիզմներ նրանց համար, ովքեր տուժել են ատելության հիմքով հանցագործության

հետևանքով, այդ թվում՝ ներդնելով լայնածավալ համապատասխան և արդյունավետ հոգեբանական, հոգեոցիալական, բժշկական, ֆինանսական և իրավական աջակցություն, որը զգայուն է և արձագանքում է գենդերի, հաշմանդամության և այլ պաշտպանված հատկանիշներին:

10. Ուժի կամ իշխանության դիրքերում գտնվող անձինք պետք է գիտակցեն իրենց պարտականությունները, ծգտեն կանխել և պայքարել անհատական և ինստիտուցիոնալ կողմնակալության և խտրականության դեմ, և նպաստեն ներառական հասարակությանը, որը խթանում է մարդու իրավունքների սկզբունքները, ներառյալ, ի թիվս այլոց, ECRI GPR-ի թիվ 11 սկզբունքների գործնական կիրառությունը տարբեր պաշտպանված հատկանիշներով: Նրանք նաև պետք է ի գիտություն ընդունեն Նախարարների կոմիտեի անդամ պետություններին ուղղված CM/Rec(2019)1 հանձնարարականը՝ սեքսիզմի կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի վերաբերյալ և, համաձայն CM/Rec(2022)16 հանձնարարականի, երաշխավորեն, որ պետական մարմինները կամ հաստատությունները ակտիվորեն կանխեն և պայքարեն ատելության խոսքի և դրա տարածման դեմ, ինչպես նաև խթանեն ներառական լեզվի, խոսքի և վարքագծի կիրառումը:

Տուժողների աջակցություն

11. Անդամ պետությունները պետք է ատելության հիմքով հանցագործության տուժողներին ապահովեն թիրախային, մասնագիտացված աջակցության ծառայություններին հասանելիություն՝ անկախ նրանից, թե արդյոք այդ տուժողների փորձառությունները հաղորդվում են ոստիկանությանը, թե ոչ: Հանցագործության հաղորդման դեպքում նման աջակցությունը պետք է շարունակի հասանելի լինել հետաքննության կամ քրեական արդարադատության ցանկացած վարույթի ավարտից հետո:

12. Անդամ պետությունները պետք է գիտակցեն միջոցառումների ներդրման առանձնահատուկ կարևորությունը, որոնք հաշվի կառնեն ինտերսեկտորալ գոհայնացման որակական տարբեր ձևերը և համապատասխանաբար հարմարեցնեն տուժողների աջակցության միջոցառումները:

13. Անդամ պետությունները պետք է ամբողջական մոտեցում ցուցաբերեն քրեական արդարադատության գործընթացի բոլոր փուլերում աջակցող, առանց նախապաշարումների, մատչելի, անվտանգ և հյուրընկալ միջավայր ստեղծելու համար, որը համարժեքորեն հասցեավորում է տուժողի կարիքներն ու իրավունքները, ինչպես նաև զգայուն և արձագանքող է գենդերի, հաշմանդամության և այլ պաշտպանված հատկանիշների նկատմամբ՝

- ա. ապահովելով, որ տուժողները տեղեկացված լինեն իրենց գործի ընթացքի մասին, լսված լինեն և աջակցություն ստանան իրենց գործի բոլոր փուլերին մասնակցելիս, ըստ պահանջի, մասնավորապես, պետք է հստակ տեղեկատվություն տրամադրել հանցագործության ատելության տարրի վերաբերյալ,
- բ. հասցեավորելով քրեական արդարադատությամբ զբաղվողների կողմից երկրորդային գոհայնացման ռիսկերը՝ ատելության հիմքով հանցագործության բացահայտման և ատելության հիմքով հանցագործության տուժողների նկատմամբ զգայուն և հարգալից վերաբերմունքի վերապատրաստման միջոցով, ինչպես նաև զոհակենտրոն մոտեցմանը հավատարիմ լինելու միջոցով,
- գ. ապահովելով որ ատելության հիմքով հանցագործության մասին հաղորդելու արդյունքում որևէ բացասական հետևանք չառաջանա, հատկապես՝ քրեականացված ոլորտներում աշխատողների, անկանոն կարգավիճակում գտնվող միգրանտների և միջազգային պաշտպանություն հայցող անձանց առնչությամբ՝ ապահովելով, օրինակ, որ առկա է տարանջատում մի կողմից՝ ատելության հիմքով հանցագործության մասին հաղորդման, մյուս կողմից՝ ներգաղթի մասին օրենքների կիրարկման միջև,
- դ. տուժողներին տրամադրելով հաղորդման մի շարք անվտանգ և արդյունավետ ուղիներ, ներառյալ առցանց հաղորդում և անանուն հաղորդում, ինչպես նաև շտապ օգնության թեժ գիծ՝ ոստիկանություն կանչելու և հաղորդում ներկայացնելու համար,
- ե. ապահովելով, որ ատելության հիմքով հանցագործության զոհերի կարիքներն ու իրավունքները հոգալու համար տրամադրվի հատուկ աջակցություն՝ այս առնչությամբ հատուկ շեշտադրելով CM/Rec(2023)2 հանձնարարականի կիրարկումը:

14. Անդամ պետությունները պետք է տրամադրեն տուժողների աջակցության արդյունավետ և տրավմազգայուն ծառայություններ, որոնք զգայուն են և արձագանքում են գենդերի, հաշմանդամության և այլ պաշտպանված հատկանիշներին, և որոնք մասնավորապես ներառում են հոգեբանական աջակցություն, լեզվական ծառայություններ, բժշկական և իրավաբանական օգնություն, որը ներառում է, անհրաժեշտության դեպքում, դատական ներկայացուցչություն և դատարան ուղեկցություն: Եթե տուժողների համար գոյություն ունեն աջակցության մատչելիության խոչընդոտներ, օրինակ հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար, պետք է ներդրվեն ողջամիտ

հարմարեցումներ, ինչպիսիք են հաղորդումների ներկայացման և մատչելիության այլընտրանքային միջոցները:

15. Անդամ պետությունները պետք է ոյուրացնեն թիրախային աջակցության մատչելիությունը տեղեկատվական և ուղղորդման ծառայությունների միջոցով, որոնք կարող են ուղղորդել տուժողներին դեպի ճիշտ սպասարկողներ, և կամ ուղղակիորեն տրամադրեն այդ ծառայությունները, կամ մատչելի դարձնեն՝ համապատասխան կերպով ֆինանսավորելով տուժողներին աջակցող կազմակերպություններին և քաղաքացիական հասարակության կազմակերպություններին: Նման ծառայությունները պետք է լինեն հեշտ հասանելի և հասկանալի, այդ թվում՝ տարբեր լեզուներով: Արդյունավետ ուղղորդումներ ապահովելու համար ոստիկանությունը և քրեական արդարադատության համակարգի այլ դերակատարները պետք է տեղեկացված լինեն ամկա աջակցություն տրամադրողների և հասանելի ծառայությունների մասին:

16. Տուժողները կամ նրանց ներկայացուցիչները, ազգային օրենսդրության մեջ իրենց կարգավիճակին համապատասխան, պետք է հնարավորություն ունենան լսված լինելու և դատարանում ցուցմունքներ տալու իրենց փորձառությունների վերաբերյալ և ունենալ դատական ներկայացուցչություն՝ աջակցելու ներգրավվածությանը այս համատեքստում: Այնտեղ, որտեղ տեղին է և ինչպես սահմանվում է ազգային օրենսդրությամբ, անդամ պետություններին նաև խստորեն խրախուսվում է նախատեսել տուժողների կողմից տուժողների վրա ազդեցության հայտարարություններ և համայնքի վրա ազդեցության հայտարարություններ՝ որպես պատժի կայացման գործընթացի մաս, երբ մեղադրյալը մեղավոր է ճանաչվել ատելության հիմքով հանցագործության մեջ:

Օրենսդրական մոդելներ և իրավախախտումների շրջանակ

17. Անդամ պետությունները պետք է քրեական իրավունքի միջոցով համակողմանիորեն անդրադառնան ատելության հիմքով հանցագործությանը: Դա կարելի իրականանել

- ա. ընդհանուր դրույթի միջոցով, որը նախատեսում է, որ բոլոր քրեական հանցագործությունների համար դատավճիռը կայացնելիս ատելության տարրը ծանրացնող հանգամանք է,
- բ. Եական դրույթով, որը ատելության տարր է կցում ցանկացած քրեական հանցագործությանը քրեական մեղադրանքի պահին,
- գ. հիմնական քրեական հանցագործությունների առանձին համարժեքներով, որոնք ներառում են ատելության տարրը որպես բաղկացուցիչ մաս, կամ
- դ. Վերոնշյալի համակցությամբ:

Այս մոտեցմանը համահունչ՝ անդամ պետությունները պետք է նաև անդրադառնան քրեականացված ատելության խոսքին՝ համաձայն CM/Rec(2022)16 հանձնարարականի հավելվածի 11-րդ կետում պարունակվող իրավախախտումների ցանկի: Դա կարող է իրականացվել, օրինակ, առանձին հանցագործություններով, որոնցում ատելության տարրը բաղկացուցիչ մաս է կազմում:

18. Անդամ պետությունները պետք է հանցագործության ատելության տարրը ներառեն իրենց ազգային քրեական օրենսդրության մեջ հետևյալ ձևերով.

- ա. հանցագործության համար ատելության շարժառիթ կամ ատելություն, որը դրսևորվում է հանցագործության կատարման միջոցով,
- բ. թիրախավորված անձի(անձանց) կամ օբյեկտ(ների) խտրական ընտրություն,
- գ. ատելությունը լինելով հանցագործության բաղկացուցիչ մաս, կամ
- դ. վերոնշյալի համակցությամբ:

19. Քրեական օրենսդրությունը պետք է անդրադառնա այն հանցագործություններին, որոնք ուղղված են անձանց, անձանց խմբերին կամ գույքին, ինչպես նաև կարող է վերաբերել այն հանցագործություններին, որոնք ուղղված են տարածքների, արտեֆակտների, օբյեկտների կամ իրադարձությունների, որոնք կապված են պաշտպանված հատկանիշներով անձանց և նման անձանց խմբերին, ինչպես նշված է վերը՝ 2.բ կետում՝ հաշվի առնելով Կոնվենցիայի 7-րդ հոդվածի և 10-րդ հոդվածի դրույթների անհրաժեշտությունը:

20. Անդամ պետությունները պետք է օրենսդրությունը ձևավորեն այնպես, որ համապատասխանի նվազագույն քրեականացման սկզբունքին, ազատությունից զրկելը դիտարկեն որպես վերջին միջոց և, ըստ անհրաժեշտության, առաջնորդվեն վերականգնողական արդարադատության վերաբերյալ CM/Rec(2018)8 հանձնարարականով: Անհրաժեշտության դեպքում, ատելության հիմքով հանցագործության համար պատժի ուժեղացման կամ խստացման աստիճանը պետք է համաչափ

լինի սկզբնական հանցագործության համար նշանակված առավելագույն պատժաչափին: Տուժողներին համապատասխան դեպքերում փոխհատուցման վճարումը պետք է նախատեսել օրենսդրությամբ:

Քրեական արդարադատության համակարգ

21. Անդամ պետությունները պետք է ապահովեն, որ քրեական արդարադատության համակարգը, որպես ամբողջություն, ներառյալ դրա ներսում գործող հաստատությունները և անհատները, հավաստիանան, որ ատելության հիմքով հանցագործության տարրը հայտնաբերվի, բացահայտվի, ճանաչվի և քննվի քրեական արդարադատության ողջ ընթացքում ապահովելու համապատասխան դրական պարտավորությունների կատարումը:

22. Անդամ պետությունները պետք է մշակեն քաղաքականություն և նպատակային գործառնական ուղեցույցներ՝ ապահովելու համար, որ ատելության տարրերը պատշաճ կերպով բացահայտվեն, գրանցվեն և հետևողականորեն ճանաչվեն քրեական արդարադատության բոլոր մասնագետների կողմից, երբ գործն ընթացքի մեջ է քրեական արդարադատության համակարգում:

23. Քրեական արդարադատության համակարգերը, որպես ամբողջություն, պետք է ապահովեն համապատասխան, համարժեք և արդյունավետ պաշտպանության միջոցներ և աջակցություն՝ ի լրումն ատելության հիմքով հանցագործության թիրախում գտնվող անձանց իրավունքների պաշտպանությանը: Սա պետք է լուծվի տուժողներին պաշտպանելու և աջակցելու համար համակարգային ռազմավարության մշակման միջոցով, ինչպես նաև նվազեցնելով կրկնակի զոհայնացման և կրկնակի տրավմատիզացիայի պոտենցիալը: Մասնավորապես, անդամ պետությունները պետք է ապահովեն, որ այն անձինք, ովքեր հաղորդում են ատելության հիմքով հանցագործության մասին կամ բողոք են ներկայացնում, պաշտպանված լինեն դրա հետևանքով ցանկացած բացասական վերաբերմունքից կամ հետևանքից:

24. Անդամ պետությունները խրախուսվում են ապահովել անվճար իրավաբանական օգնություն ատելության հիմքով հանցագործության տուժողների համար, եթե արդարադատության շահերն այդպես պահանջում ազգային օրենսդրության համաձայն գործող պայմաններին և ընթացակարգային կանոններին համապատասխան:

25. Անդամ պետությունները պետք է պայքարեն անպատժելիության դեմ՝ բացահայտելով և արձագանքելով իրավապահների և քրեական արդարադատության ոլորտի այլ մասնագետների ցանկացած կողմնակալ կամ նախապաշարումից բխող վարքագծի՝ ինչպես անհատական, այնպես էլ ինստիտուցիոնալ մակարդակներում՝ կանխարգելիչ և կրթական քաղաքականության և կարգապահական միջոցառումների միջոցով: Ատելության հիմքով հանցագործության թիրախ դարձած անձանց քրեական արդարադատության գործընթացի նկատմամբ վստահությունը բարձրացնելու համար պետք է ներդրվեն ապացույցների վրա հիմնված միջոցներ, ներառյալ իրավապահ մարմինների, դատախազների, տուժողների աջակցության ծառայության անձնակազմի, իրավաբանական աջակցություն տրամադրող մասնագետների, դատարանի աշխատակազմի և դատավորների վերապատրաստումն ու զգայունացումը ատելության պատճառած վնասի վերաբերյալ:

26. Անհրաժեշտության դեպքում, CM/Rec(2018)8 հանձնարարականի սկզբունքները, որոնք վերաբերում են քրեական գործերով վերականգնողական արդարադատությանը, պետք է հարմարեցվեն՝ կիրառելու համար ատելության հիմքով հանցագործության դեպքերին, մասնավորապես՝ կապված հանցագործների կողմից տուժած անձանց ակտիվ մասնակցության հետ, այն հարցերի լուծման մասով, որոնք ծագում են քրեական արդարադատության գործընթացի բոլոր փուլերում, ներառյալ դատապարտումից հետո, այն ընկալված, որ տուժողների մասնակցությունը պետք է լինի կամավոր: Անդամ պետությունները խրախուսվում են այս գործընթացում ներգրավել քաղաքացիական հասարակության կազմակերպություններին:

27. Բոլոր թիրախավորված խմբերում երեխաների և երիտասարդների վրա ատելության հիմքով հանցագործության հատուկ ազդեցությանն անդրադառնալու համար, Նախարարների կոմիտեի անդամ պետություններին ուղղված CM/Rec(2009)10 հանձնարարականի սկզբունքները՝ երեխաներին բռնությունից պաշտպանելու միասնական ազգային ռազմավարությունների վերաբերյալ, պետք է հարմարեցվեն և կիրառվեն ատելության հիմքով հանցագործության նկատմամբ: Մասնավորապես, երեխաներին հարմարեցված ծառայությունների և մեխանիզմների վերաբերյալ Հավելված 1-ի 6-րդ բաժնին հղումով, ատելության հիմքով հանցագործության մասին հաղորդման մեխանիզմը պետք է ներառել որպես համապարփակ համակարգի մաս, որը ներառում է նաև ուղղորդման և աջակցության ծառայություններ: Պետք է ներդրվեն աջակցության մասնագիտացված ծառայություններ, որոնք կսպասարկեն ատելության հիմքով հանցագործության տուժող դարձած երեխաների և երիտասարդների անհատական կարիքները բոլոր թիրախային խմբերում: Նման ծառայությունները

պետք է տրամադրեն երեխայի համար հարմար տեղեկատվություն (հարմարեցված տարիքին, լեզվին և հասունությանը) հանցագործության հաղորդումներ ներկայացնելու համակարգի վերաբերյալ:

28. Երեխաների և երիտասարդների պատշաճ աջակցությունն ապահովելու համար Նախարարների կոմիտեի CM/Rec(2008)11 հանձնարարականի սկզբունքները՝ պատժամիջոցների ենթակա անչափահաս իրավախախտների համար եվրոպական կանոնների վերաբերյալ, պետք է կիրառվեն ատելության հիմքով հանցագործություն կատարած անձանց նկատմամբ՝ մասնավորապես հղում կատարելով այդ փաստաթղթի հավելվածի 15-րդ պարբերությանը, որն առաջարկում է անդամ պետություններին հետևել բազմամասնագիտական և բազմագերատեսչական մոտեցման, և 23.2 պարբերությանը, որն ընդգծում է պատժամիջոցների կարևորությունը, որոնք կարող են ունենալ կրթական ազդեցություն, ինչպես նաև այն պատժամիջոցները, որոնք վերականգնողական արձագանք են ապահովում երեխաների և երիտասարդների կողմից կատարված հանցագործություններին:

29. Անդամ պետությունները պետք է արդյունավետ միջոցառումներ ձեռնարկեն իրենց քրեական արդարադատության համակարգի և այլ համապատասխան մարմինների միջոցով՝ կանխելու և պայքարելու ատելության հիմքով հանցագործության դեմ ազատությունից զրկված անձանց նկատմամբ, մասնավորապես՝ բողոքարկման մեխանիզմների ներդրման և ատելության հիմքով հանցագործության արդյունավետ հետաքննության միջոցով, ներառյալ այն դեպքերը, երբ դրանք կատարվել են պաշտոնատար անձանց կողմից:

Քրեական արդարադատության համակարգի արդյունավետության բարձրացում

30. Քրեական արդարադատության ողջ ընթացքում պետք է քաղաքականություն ներդնել՝ ապահովելու, որ ատելության հիմքով հանցագործությունները բացահայտվեն, արձանագրվեն, հետաքննվեն, քրեական հետապնդման ենթարկվեն և համապատասխան կերպով դատապարտվեն:

31. Անդամ պետությունները պետք է ապահովեն, որ քրեական արդարադատության բոլոր համապատասխան մասնագետների վերապատրաստումը լինի համապատասխանեցված և մշակված միջառարկայական ձևով:

32. Ատելության հիմքով հանցագործության մասին թերիաղորդման դեպքերը կամ իրավիճակները նվազեցնելու համար, երբ ատելության տարրը հետևողականորեն չի ճանաչվում քրեական արդարադատության համակարգում, անդամ պետությունները պետք է գիտակցեն հաղորդման համար ենթադրյալ խոչընդոտները հասկանալու կարևորությունը, միջոցներ փնտրեն այդ խոչընդոտները հաղթահարելու համար և մշակեն գործընթացներ ապահովելու համար, որ քրեական հանցագործությունները գրանցվեն որպես ատելության հիմքով հանցագործություն համապատասխան դեպքերում:

33. Պետք է ներդրվեն հաղորդման արդյունավետ մեխանիզմներ՝ ատելության հիմքով հանցագործության մասին հաղորդումները խրախուսելու համար, օրինակ՝ հաղորդումներ կայացնելու հարմարեցված մեխանիզմների կամ առցանց հաղորդման միջոցներով, որոնք կարող են ներառել անանուն հաղորդում ներկայացնելու տարբերակ: Հաղորդումից հետո պետք է գնահատվեն ատելության հիմքով հանցագործության տուժողների ռիսկերն ու կարիքները՝ համապատասխան պաշտպանության միջոցառումների ձևակերպման և օժանդակ ծառայություններին ուղղորդելու նպատակով:

34. Արձանագրությունները, ուղեցույցները և քաղաքականությունը՝ կապված ատելության հիմքով հանցագործության դեպքերի քննության հետ, պետք է հանրությանը հասանելի դարձվեն, մշտադիտարկվեն և կանոնավոր կերպով վերանայվեն՝ ապահովելու պրակտիկայի գործունակությունը և համապատասխանությունը: Իրավապահ մարմիններին և քրեական արդարադատության այլ մարմիններին պետք է խրախուսել համագործակցել և համակարգել իրենց աշխատանքը և քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների հետ ատելության հիմքով հանցագործության հետ կապված հարցերի շուրջ, որպեսզի ավելացնեն հաղորդումները, տրավմազգայուն մոտեցմամբ արձագանքեն տուժողներին, ապահովեն, որ հանցագործության ատելության տարրը բացահայտվի և հաղորդվի քրեական արդարադատության ողջ ընթացքում և երաշխավորի, որ ատելության հիմքով հանցագործության կատարումը հանգեցնի շոշափելի իրավական հետևանքների:

Ոստիկանություն

35. Ոստիկանությունը պետք է մշակի ընդհանուր մոտեցում ատելության հիմքով հանցագործության ճանաչման, բացահայտման և պաշտոնական արձանագրման համար և ապահովի, որ ատելության դեպքերը, որոնք հանցագործություն չեն հանդիսանում, պատշաճ կերպով ճանաչվեն՝ համաձայն ECRI GPR No. 11-ի կողմից տրված ուղեցույցի: Տուժողների աջակցության նկատմամբ քաղաքականություն

պետք է մշակել, մասնավորապես անհատական կարիքների և ռիսկերի գնահատման մշակման վերաբերյալ: Հստակ ուղեցույց պետք է ապահովել նաև այն հանգամանքների վերաբերյալ, եթե այդպիսիք կան, որոնց դեպքում հանցագործությունը կասկածյալի քրեական գործում պետք է վերաարձանագրել որպես ոչ ատելության հիմքով հանցագործություն: Ոստիկանության կողմից արձանագրման գործընթացները և տվյալների բազաները պետք է թարմացվեն, որպեսզի հնարավորություն տան ատելության հիմքով հանցագործությունների վերաբերյալ գրանցված տվյալները բաժանել ըստ թիրախային խմբերի և հանցագործության տեսակների՝ համաձայն մարդու իրավունքների և տվյալների պաշտպանության վերաբերյալ եվրոպական առկա չափանիշների:

36. «Կողմնակալության ցուցիչների» բացահայտումն ու ճանաչումը Էական նշանակություն ունեն հանցագործության ատելության տարրը բացահայտելու համար: Հետևաբար, նման ցուցանիշները պետք է մշակվեն ատելության հիմքով հանցագործության թիրախ բոլոր խմբերի համար՝ քաղաքացիական հասարակության համապատասխան կազմակերպությունների հետ սերտ համագործակցությամբ, և պետք է օգտագործվեն՝ ապահովելու համար, որ ատելության հիմքով հանցագործությունները պատշաճ կերպով արձանագրվեն, հետաքննվեն և ներառվեն համապատասխան քրեական գործում:

37. Ատելության հիմքով հանցագործության վերաբերյալ պարտադիր մոդուլները պետք է ներառվեն ոստիկանության ուսումնական ակադեմիաների ուսումնական ծրագրերում: Ոստիկանության բոլոր ծառայողների համար պետք է կանոնավոր կերպով կազմակերպել ատելության հիմքով հանցագործության վերաբերյալ իրազեկման դասընթացներ՝ առաջին արձագանքները բարելավելու նպատակով: Պարտադիր, շարունակական և նպատակաուղղված վերապատրաստում պետք է իրականացնել ոստիկանության աշխատակիցների համար, մասնավորապես նրանց, ովքեր մասնագիտացած են ատելության հիմքով հանցագործությունների հետաքննության մեջ: Դա պետք է ներառի, օրինակ, ուսուցում կողմնակալության ցուցիչների և ատելության տարրը բացահայտելու վերաբերյալ, ներառյալ ատելության տարրի վերաբերյալ ապացույցներ փնտրելու և ապահովելու անհրաժեշտությունը՝ կողմնակալության ցուցիչների նույնականացման և գրանցման միջոցով՝ համաձայն Դատարանի ատելության նախադեպային իրավունքի և ECRI GPR No. 11-ի կողմից տրված ուղեցույցի: Դասընթացը պետք է իրականացնել նաև կողմնակալության, անհատական կարիքների և ռիսկերի գնահատման և տուժողներին համապատասխան օժանդակ ծառայություններ ուղղորդելու, ինչպես նաև ատելության հիմքով հանցագործության զոհերի նկատմամբ հարգալից և ոչ խտրական վերաբերմունքի վերաբերյալ:

38. Ոստիկանական կազմակերպություններում պետք է զարգացնել ատելության հիմքով հանցագործության գծով մասնագետ քննիչների դերը՝ ապահովելու փորձագիտական գիտելիքների բազա, անմիջական գործառնական աջակցություն և արձագանք, ինչպես նաև աջակցություն ատելության հիմքով հանցագործության տուժողներին՝ տուժողներին աջակցության ծառայությունների հետ համագործակցությամբ: Հատուկ վերապատրաստում պետք է տրամադրել բոլոր նման աշխատակիցներին, ովքեր աշխատում են կա՛մ ատելության հիմքով հանցագործության հատուկ ստորաբաժանումներում, կա՛մ որպես առանձին մասնագետներ, որոնք կցված են ոստիկանության այլ ստորաբաժանումներին:

Դատախազներ

39. Դատախազների համար պետք է միասնական մոտեցում մշակել, որը նրանց հնարավորություն կտա ճանաչել, հետաքննել և քրեական հետապնդում իրականացնել ատելության հիմքով հանցագործությունների դեպքում, ինչպես նաև ապահովել, որ ատելության հիմքով հանցագործությունները պատշաճ կերպով գրանցվեն տվյալների բազաներում: Ատելության հիմքով հանցագործությունների ճանաչման, հետաքննության, քրեական հետապնդման և արձանագրանցման համար պետք է մշակվեն ուղեցույցներ և արձանագրություններ:

40. Պետք է տրամադրել նպատակային և շարունակական ուսուցում այն դատախազներին, ովքեր պատասխանատու են ատելության հիմքով հանցագործությունների ճանաչման, հետաքննության կամ քրեական հետապնդման համար, ներառյալ այն մասին, թե ինչպես բացահայտել և հաստատել ատելության տարրը դատարանում:

41. Պետք է զարգացնել ատելության հիմքով հանցագործության գծով մասնագիտացված դատախազի դերը, ներառյալ՝ ապահովելու, որ ատելության հիմքով հանցագործությունները պատշաճ կերպով քրեորեն հետապնդվեն, և որ ատելության հիմքով հանցագործության տուժողները դատախազության կողմից հարգալից և ոչ խտրական վերաբերմունքի արժանանան:

42. Անդամ պետություններին խրախուսվում է մշակել ուղեցույցներ այն հանգամանքների վերաբերյալ, երբ տուժողին կարող են փոխանցվել որոշումները, թե ինչու ատելության մասին հաղորդված հանցագործությունը չի հետապնդվել քրեորեն, և թե որ մանրամասները պետք է տրամադրվեն նման հաղորդագրություններում:

Դատավորներ

43. Չհակասելով դատական համակարգի անկախությանը՝ դատավորներին պետք է տրամադրել նպատակային վերապատրաստում ատելության հիմքով հանցագործության վերաբերյալ: Որպես դրա մաս, անդամ պետությունները կարող են դիտարկել խրախուսելու դատավորներին փոխանակել տեղեկատվություն ատելության հիմքով հանցագործությունների պատիժների պրակտիկայի վերաբերյալ, ներառյալ, օրինակ, համաձայն Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի՝ ատելության հիմքով հանցագործության համատեքստում իրենց որոշումները պատճառաբանելու դատարանների պարտավորության մեկնաբանման և կիրառության վերաբերյալ տեղեկատվություն:

Դատապարտումից հետո ծառայություններ և միջոցառումներ

44. Պետք է մշակել ուղեցույցներ, քաղաքականություններ, արձանագրություններ և ստանդարտ գործառնական ընթացակարգեր՝ ատելության հիմքով հանցագործություն կատարողներին արդյունավետ կերպով վերականգնելու և ատելության հիմքով հանցագործության շարժիչ ուժերին անդրադառնալու նպատակով:

45. Անդամ պետությունները պետք է ապահովեն, որ հանցագործներին հնարավորություն տրվի բանտարկության և պրոբացիայի ընթացքում մասնակցելու ծրագրերին և միջոցառումներին, որոնք ուղղված են նախապաշարումների և ատելության վերաբերմունքի վերացնելուն, ինչպես նաև վերականգնմանը և վերաինտեգրմանը:

46. Անդամ պետությունները պետք է որդեգրեն քաղաքականություն, պրակտիկա և այլ միջոցառումներ, որոնք թույլ չեն տալիս, որ բանտը լինի այնպիսի վայր, որտեղ ատելությունը կարող է խրախուսվել, այլ ոչ թե վերանալ:

47. Անդամ պետություններին խրախուսվում է ապահովել, որ իրավախախտների քրեական արձանագրումներն, ըստ անհրաժեշտության, արտացոլեն իրենց համոզմունքը՝ համապատասխան ատելության հիմքով հանցագործության մասին օրենսդրության համաձայն: Տվյալների պաշտպանության ստանդարտներին համապատասխան՝ պետք է սահմանվեն կանոններ դատական կամ ոստիկանական տվյալների բացահայտման մանրամասների տրամադրման վերաբերյալ՝ կապված ոստիկանության կամ անձանց անվտանգության ստուգման հետ, հատկապես, երբ անհատը հիմնավոր կասկածվում է կամ կասկածվում էր, սակայն դատապարտված չէ ատելության հիմքով հանցագործության համար:

Երրորդ անձանց կողմից հաղորդումներ, մշտադիտարկում և տվյալների հավաքագրում

Երրորդ անձանց հաղորդումներ

48. Անդամ պետությունները պետք է ապահովեն գործնական միջոցներ և միջոցառումներ՝ երաշխավորելու տուժողների արդյունավետ պաշտպանության միջոցը՝ իրացնելու իրենց իրավունքները և, այդ նպատակով աջակցեն բոլոր հասանելի միջոցներով, որպեսզի ոչ միայն հնարավորություն ընձեռվի ատելության հիմքով հանցագործության մասին իշխանություններին զեկուցել տարբեր հարթակներում, ինչպես վերը նշված 33-րդ պարբերության մեջ, այլ նաև համապատասխան աջակցություն ցուցաբերել քաղաքացիական հասարակության կազմակերպություններին, որպեսզի նրանք ապահովեն հաղորդման այլընտրանքային մեխանիզմներ: Նման այլընտրանքային մեխանիզմները կարող են ներառել բողոքների թեժ գծեր, հաղորդումներ պետական ծառայություններին, ուղեկցման ծառայություններին և առցանց մշտադիտարկման համակարգերին: Հաղորդման մեխանիզմները պետք է նաև հնարավորություն ընձեռեն, որպեսզի տուժողները կապվեն կամ ուղղորդվեն տուժողների աջակցության ծառայություններ: Վերջինները պետք է առաջարկեն եղանակներ, որոնց միջոցով տուժողները կարող են նաև ցանկության դեպքում անանուն կերպով հաղորդում ներկայացնել:

Մշտադիտարկում

49. Անդամ պետությունները պետք է ապացույցների վրա հիմնված մոտեցում ցուցաբերեն՝ հասկանալու և անդրադառնալու զոհայնացման վտանգի տակ գտնվող մարդկանց շրջանում ատելության հանցագործությունների թերի հաղորդման պատճառներին: Այս մոտեցումը պետք է ներառի հարցումներ, ներառյալ զոհայնացման հարցումները, քրեական արդարադատության ինստիտուտների նկատմամբ վստահության գնահատումը և քրեական արդարադատության ինստիտուտներում նախապաշարումների չափումները: Ատելության հիմքով հանցագործության մասին հաղորդման բարելավմանն ուղղված միջամտությունների հաջողությունը պետք է կանոնավոր կերպով չափել՝ համեմատելով պաշտոնական և ոչ պաշտոնական հաղորդումների

մակարդակը ատելության հիմքով հանցագործության տարածվածության հետ, որը չափվում է զոհայնացման վերաբերյալ հարցումներում:

50. Անդամ պետությունները պետք է ապահովեն, որ ատելության հիմքով հանցագործությունների դեմ իրենց քաղաքականությունը, օրենսդրությունը, ռազմավարությունը և գործողությունների ծրագրերը հիմնված լինեն ապացույցների վրա և պատշաճ կերպով արտացոլեն գենդերային, հաշմանդամության և այլ պաշտպանված հատկանիշներին զգայուն և համապատասխան մոտեցում: Այդ նպատակով անդամ պետությունները պետք է բացահայտեն, արձանագրեն, մշտադիտարկեն և վերլուծեն ատելության հիմքով հանցագործության և ատելության ինտերսեկցիոնալ հանցագործության տարբեր դրսևորումները և հիմքերը, ներառյալ առցանց ատելության հիմքով հանցագործությունները՝ մարդու իրավունքների և տվյալների պաշտպանության առկա եվրոպական չափանիշներին համապատասխան: Այս կապակցությամբ անդամ պետությունները, անհրաժեշտության դեպքում, պետք է համագործակցեն համապատասխան հիմնական շահագրգիռ կողմերի հետ:

51. Անդամ պետությունները պետք է ունենան արդյունավետ միջոցներ՝ չափելու ատելության հիմքով հանցագործության տարածվածությունը հասարակության մեջ՝ կանոնավոր կերպով հարցումներ անցկացնելով, այդ թվում զոհայնացման վերաբերյալ հարցումներ, որպեսզի գնահատեն առաջընթացը ատելության հիմքով հանցագործության դեմ պայքարում: Այս հարցումները պետք է հաշվի առնեն բոլոր խմբերի կարիքներն ու իրավունքները, որոնք ենթարկվում են ատելության հիմքով հանցագործության:

Տվյալների հավաքագրում

52. Անդամ պետություններին խրախուսվում է ապահովել, որ անանուն և տարբերակված տվյալները հավաքագրվեն և վերլուծվեն քրեական արդարադատության մարմինների կողմից ատելության հիմքով հանցագործության ողջ տևողության ընթացքում՝ սկսած հաղորդման և արձանագրման պահից մինչև քրեական հետապնդում, դատավճռի կայացում և դատապարտումից հետո աջակցություն և շեղման միջոցառումներ: Մշտադիտարկման և հետագա նպատակների համար անհրաժեշտության դեպքում անդամ պետություններին խրախուսվում է հավաքագրել և վերլուծել տարբերակված տվյալներ՝ հնարավորություն տալու գնահատել, թե հանցագործության ատելության տարրը հնաարավոր է հետևողականորեն չի ճանաչվել և արձանագրվել ողջ գործընթացի ընթացքում:

53. Վիճակագրությունը և, անհրաժեշտության դեպքում, տվյալներն ու մետատվյալները, որոնք հավաքագրվում են մարդու իրավունքների և տվյալների պաշտպանության եվրոպական առկա չափանիշներին համապատասխան, պետք է հրապարակայնորեն հասանելի լինեն ինչպես չմշակված, այնպես էլ վերլուծված ձևաչափերով՝ վերապահումներով, եթե պահանջվում է, տվյալները նվազագույնը տարանջատված լինելով ըստ հանցագործության տեսակի և անձնական հատկանիշի: Մասնավորապես, պետք է տարանջատել քրեական ատելության խոսքին և ատելության հիմքով հանցագործությանը վերաբերող վիճակագրությունը և տվյալները:

54. Անդամ պետությունները պետք է օգտագործեն այս տվյալները և դրանց վերլուծությունը՝ պարբերաբար գնահատելու և բարելավելու ատելության հիմքով հանցագործության դեմ պայքարի ռազմավարությունները, ինչպես նաև անհրաժեշտության դեպքում լրացուցիչ միջոցառումներ մշակելու և իրականացնելու համար: Այս համատեքստում բաց լինելը, թափանցիկությունը և հիմնական շահագրգիռ կողմերի ներգրավվածությունը պետք է լինեն տվյալների օգտագործման ուղղորդող սկզբունքներ, օրինակ՝ ատելության հիմքով հանցագործությունների նկատմամբ ոստիկանության և քրեական արդարադատության գործառնությունների վերահսկման միջոցով, ներառյալ տվյալների, ուսումնական նյութերի և արձանագրությունների վերլուծությամբ:

Կանխարգելում

55. Անդամ պետությունները պետք է նախապատրաստեն և իրականացնեն արդյունավետ ռազմավարություններ և կատարեն համապատասխան հետազոտություններ՝ բացահայտելու և հասցեավորելու ատելության հիմքով հանցագործության արմատական պատճառները և շարժիչ ուժերը, մասնավորապես՝ կապված խմբերի և անհատների խարանձան, բացառման և սոցիալական մարգինալացման, ինչպես նաև հասարակության բոլոր մակարդակներում ատելության գաղափարախոսությունների հետ: Հիմնվելով ատելության խոսքի դեմ պայքարի վերաբերյալ CM/Rec(2022)16 հանձնարարականի հավելվածի 44-ից 54-րդ պարբերությունների վրա, ինչպես նաև CM/Rec(2019)1-ի հավելվածի I.Ա և I.Բ բաժինների վրա՝ սեքսիզմի կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի վերաբերյալ, պետք է մշակել կանխարգելիչ միջոցառումներ՝ կիրառելով բազմոլորտ մոտեցում՝ նպատակ ունենալով խթանել նորմատիվային խոչընդոտները, ինչպիսիք են նրանք, որոնք

անդրադառնում են ատելության խոսք դրդողներին, որոնք ներառում են ապատեղեկատվություն, բացասական կարծրատիպեր և անհատների և խմբերի խարանում:

56. Անդամ պետությունները պետք է համապատասխան քայլեր ձեռնարկեն՝ բարելավելու իրազեկվածության բարձրացումը, կրթությունը, վերապատրաստումը և հակազդող կամ այլընտրանքային խոսույթի միջոցների օգտագործումը՝ ատելության խոսքի դեմ պայքարի վերաբերյալ CM/Rec(2022)16 հանձնարարականին համապատասխան՝ բարելավելու համապատասխան դերակատարների ու հաստատությունների, ներառյալ պետական պաշտոնյաների կարողությունը՝ ակտիվորեն բացահայտելու այն գործոնները և վարքագիծը, որոնք կարող են հանգեցնել ատելության հանցագործության: Առանձնահատուկ ուշադրություն պետք է դարձնել առցանց հարթակներում ատելության խոսքի տարածմանը:

57. Քաղաքացիական հասարակության կազմակերպություններին, որոնք առնչվում են ատելության հիմքով հանցագործության ոլորտին, պետք է խրախուսեն և աջակցեն իրենց տարբեր դերերում որպես սոցիալական ներառման, ժողովրդավարական մասնակցության և հանդուրժողականության խթանման միջոց:

58. Որպես ատելության հիմքով հանցագործության կանխարգելման իրենց ռազմավարության մաս՝ անդամ պետությունները պետք է ապահովեն, որ ատելության շարունակականության բոլոր վարքագծերը և գործողությունները կոշտ արձագանք ստանան, սակայն հավասարապես գիտակցեն, որ բռնի ծայրահեղականության կամ ահաբեկչության գործողությունները, որոնք ներառում են ատելության մեկ կամ մի քանի տարրեր, պահանջում են հատուկ զգոնություն հետաքննության, կանխարգելման և խափանման համատեքստում: Անդամ պետությունները պետք է առաջնորդվեն օրենսդրական, գործառնական և քաղաքական ռազմավարություններով, որոնք ներառված են Նախարարների կոմիտեի անդամ պետություններին ուղղված CM/Rec(2017)6 հանձնարարականում «հատուկ հետաքննչական մեթոդների» վերաբերյալ՝ կապված ծանր հանցագործությունների, այդ թվում՝ ահաբեկչական գործողությունների հետ, ինչպես նաև հաշվի առնելով Դատարանի Նախադեպային իրավունքը այնպիսի հարցերի առնչությամբ, ինչպիսիք են անձնական գաղտնիությունը (Կոնվենցիայի 8-րդ հոդված), արտահայտվելու ազատությունը (10-րդ հոդված) և միավորվելու ազատությունը (11-րդ հոդված):

59. Համագործակցելով ատելության հիմքով հանցագործության թիրախային խմբերի հետ՝ անդամ պետությունները պետք է պաշտպանեն նման խմբերի հետ կապված տարածքները, օբյեկտները և միջոցառումները: Դա պետք է ներառի միջոցառումներ, որոնք ուղղված են ատելության հիմքով հանցագործություններ կատարելու հնարավորությունների նվազեցմանը և այդ խմբերի անվտանգության բարձրացմանը: Պետք է ընդգծել համայնքային ոստիկանության դերը թիրախ դառնալու վտանգի տակ գտնվող խմբերին պաշտպանելու գործում:

Հիմնական դերակատարներին վերաբերող հանձնարարականներ

60. Անդամ պետությունները պետք է մշակեն վերապատրաստման դասընթացներ՝ խորհրդակցելով մի շարք շահագրգիռ կողմերի հետ, ներառյալ տուժողներին աջակցության ծառայությունները, իրավահավասարության մարմինները, մարդու իրավունքների ազգային հաստատությունները, վերականգնողական արդարադատության ծառայությունները, առողջապահական ծառայություններ մատուցողները, կրթական հաստատությունները, իրավական օգնություն տրամադրողները, առաջին գծում արձագանքողները և քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունները՝ ապահովելու նպատակով, որ տուժողները հնարավորություն ունենան փնտրելու և ստանալու իրենց անհրաժեշտ աջակցությունը, ներառյալ պահանջվող ուղղորդումները: Այս վերապատրաստումը պետք է համահունչ լինի քրեական արդարադատության ոլորտի մասնագետներին վերը նշված 31-րդ պարբերությունում ներկայացված դասընթացներին և կազմի ատելության հանցագործության կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի ռազմավարության հիմնական մասը: CM/Rec(2022)16 հանձնարարականի հավելվածի 28-ից 43-րդ պարբերություններում հիմնական դերակատարներին ուղղված միջոցառումների շրջանակը պետք է դիտարկել որպես ատելության հիմքով հանցագործության նկատմամբ լայնորեն կիրառելի:

Պետական պաշտոնյաներ, ընտրված մարմիններ և քաղաքական կուսակցություններ

61. Պետք է ճանաչվի քաղաքական գործիչների, պետական պաշտոնյաների, քաղաքացիական ծառայողների, տեղական իշխանությունների և համայնքի ու հասարակության առաջնորդների դերը ներառականության և մարդու իրավունքների մշակույթի հրապարակայնորեն խթանման գործում: Իշխանությունների տարանջատման նկատմամբ պատշաճ հարգանք ցուցաբերելով՝ նման հասարակական գործիչները պետք է դատապարտեն ատելության հիմքով հանցագործությունները,

հատկապես այն դեպքերում, երբ դրանք հրահրում են հանրային բանավեճ, ինչպես նաև պետք է դատապարտեն ատելության գործիքայնացումը:

Կրթական համակարգեր

62. Անդամ պետությունները պետք է ապահովեն, որ կրթական հաստատությունները, ուսուցիչները և մանկավարժները նպաստեն ներառականության մշակույթի ձևավորմանը, որն արժևորում է բազմազանությունը և մարդու իրավունքները: Այդ նպատակով անդամ պետությունների կողմից կրթական համակարգերում պետք է ներդրվեն և պատշաճ կերպով ապահովվեն հետևյալ միջոցները.

- ա. համապարփակ, հետազոտահեն ուսուցիչների կրթություն,
- բ. համապարփակ, հետազոտությունների վրա հիմնված կրթական ռեսուրսներ՝ ուսուցման և դասարաններում օգտագործելու համար,
- գ. կրթության քաղաքականության մեջ բազմազանության, գենդերային հավասարության և ներառման ինտեգրում:

Բոլոր ուսումնական ծրագրերը պետք է վերանայվեն՝ ներառական էթոս խրախուսելու նպատակով, որը խթանում է փոխադարձ հարգանքն ու հավասարությունը, և ապահովելու, որ ուսումնական ծրագրերը զերծ լինեն խտրական բովանդակությունից: Ուսումնական ծրագրերը պետք է լինեն «կենդանի» և զարգացող՝ իմաստալից կերպով համատեղ ձևավորված երեխաների և երիտասարդների և, անհրաժեշտության դեպքում, քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների հետ:

63. Անդամ պետությունները պետք է տրամադգայուն մոտեցում ցուցաբերեն կրթական համակարգերում իրավախախտումները կառավարելու և դրանց դեմ պայքարելու համար, որը նաև զգայուն է և պատասխանատու գենդերի, հաշմանդամության և այլ պաշտպանված հատկանիշների նկատմամբ: Անդամ պետություններին խրախուսվում է կրթական համակարգերում ներդնել ատելության հիման վրա կատարվող հանցագործության վերաբերյալ հաղորդումների ներկայացման հստակ համակարգեր: Նման աջակցություն ցուցաբերելու համար պետք է ուշադրություն դարձնել վերապատրաստված և մասնագիտացված կապի աշխատակիցների ներդրմանը:

Քաղաքացիական հասարակության կազմակերպություններ

64. Անդամ պետությունները պետք է քաղաքացիական հասարակության կազմակերպություններին տրամադրեն համապատասխան ֆինանսավորում և ռեսուրսներ, որպեսզի նրանք կարողանան անհրաժեշտության դեպքում տեղում, նպատակային և մասնագիտացված աջակցություն ցուցաբերել ատելության հիմքով հանցագործության տուժողներին, նպաստել քրեական արդարադատության մասնագետների վերապատրաստմանը, կամուրջ հանդիսանալ պետական հաստատությունների միջև և ատելության հիմքով հանցագործության թիրախում գտնվող խմբերի անդամների միջև և տեղեկություններ տրամադրել տեղական և ազգային քաղաքականությանը ատելության հիմքով հանցագործությունների դեմ պայքարի վերաբերյալ:

65. Անդամ պետությունները պետք է խթանեն անվտանգ, ներառական և հնարավորություն ընձեռող առցանց և անցանց քաղաքացիական տարածք, որտեղ կարող են գործել ատելության հիմքով հանցագործության ոլորտում աշխատող քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունները՝ ապահովելով համապատասխան աջակցություն և պաշտպանություն սպառնալիքներից, ոտնձգություններից կամ հարձակումներից, որպեսզի քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունները հզորանան և հնարավորություն ունենան զարգանալ:

66. Նման կազմակերպությունները, մասնավորապես, պետք է ֆինանսավորվեն՝ տուժողներին աջակցություն ցուցաբերելու համար, ինչպես նշված է վերը՝ 15-րդ պարբերության մեջ, և երրորդ անձանցից տվյալների հավաքագրման համար՝ ատելության հանցագործության տարածվածության վերաբերյալ, ինչպես նշված է 48-րդ պարբերության մեջ:

67. Անդամ պետությունները պետք է խրախուսեն և ոլորացնեն քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների միջև համագործակցությունը ազգային և միջազգային մակարդակներում՝ կապված լավ փորձի փոխանակման հետ, հատկապես այնպիսի հարցերի շուրջ, ինչպիսիք են տուժողներին տրամադրվող աջակցությունը և տվյալների հավաքագրումը:

Համացանցային միջնորդներ, ներառյալ համացանցային ծառայություններ մատուցողները

68. Հիմնվելով CM/Rec(2022)16 հանձնարարականի վրա և բոլոր կիրառելի օրենքներին համապատասխանելու և մարդու իրավունքները հարգելու իրենց պարտականությունների

շրջանակներում՝ համացանցային միջնորդները, ներառյալ համացանցային ծառայություններ մատուցողները, պետք է վերհանեն ատելության հիմքով հանցագործությունները, որոնք կատարվել կամ տարածվել են իրենց համակարգերի միջոցով և գործեն իրենց իրավական և կորպորատիվ պատասխանատվության շրջանակներում: Նման մոտեցումը պետք է համահունչ լինի Նախարարների կոմիտեի անդամ պետություններին ուղղված CM/Rec(2016)3 հանձնարարականին մարդու իրավունքների և բիզնեսի վերաբերյալ, և Նախարարների կոմիտեի անդամ պետություններին ուղղված CM/Rec(2018)2 հանձնարարականին համացանցային միջնորդների դերերի և պարտականությունների վերաբերյալ:

69. Համացանցային միջնորդները պետք է կիրառեն CM/Rec(2022)16 հանձնարարականի հավելվածի 30-ից 37-րդ պարբերությունների առաջարկությունները՝ կապված բովանդակության վերահսկման քաղաքականության և ատելության հիմքով առցանց հանցագործությունների՝ մարդու կողմից մոդերացիայի հետ, համագործակցեն քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների հետ և մշակեն ներքին գործընթացներ՝ բացահայտելու և հեռացնելու ատելության հիմքով հանցագործությունը:

Լրատվամիջոցներ և լրագրողներ

70. Հիմնվելով CM/Rec(2022)16 հանձնարարականի հավելվածի 38-րդ պարբերության վրա՝ հատկապես նկատի ունենալով ժողովրդավարական հասարակությունում լրատվամիջոցների և լրագրողների հանրային վերահսկչի դերը և պատշաճ կերպով հաշվի առնելով Նրանց պարտականությունը համապատասխանելու բոլոր կիրառելի օրենքներին և հարգելու մարդու իրավունքները, լրատվամիջոցները, լրագրողները և այլ դերակատարները պետք է օգտվեն ատելության և անհանդուրժողականության մասին լուսաբանելու ազատությունից: Նրանք պետք է ազատ լինեն ընտրելու իրենց լուսաբանման մեթոդները, ոճերը և միջոցները և պետք է ունենան համապատասխան տեղեկատվություն ստանալու իրավունք՝ համաձայն ներպետական օրենսդրության:

Ազգային համագործակցություն և համակարգում

71. Անդամ պետությունները պետք է կանոնավոր, ներառական խորհրդակցություններ անցկացնեն բոլոր համապատասխան շահագրգիռ կողմերի հետ, ինչպես նաև համագործակցեն և երկխոսեն ատելության հիմքով հանցագործությունից տուժած խմբերի հետ: Նման խորհրդակցությունները պետք է հանգեցնեն ատելության դեմ պայքարի ազգային ռազմավարությունների և գործողությունների ծրագրերի մշակմանը և վերանայմանը՝ պետական և ոչ պետական շահագրգիռ կողմերի հետ համատեղ, ինչպես սահմանված է վերը՝ 4-րդ և 8-րդ պարբերություններում, և պետք է ներառեն ազգային կանխարգելման քաղաքականության մշակում ու կանոնավոր վերանայում, ինչպես նաև ինստիտուցիոնալ ռազմավարությունների վերանայում քրեական արդարադատության գործընթացում: Գիտակցելով ազգային, տարածաշրջանային և տեղական մակարդակներում փորձի տարբերությունները՝ այս մակարդակների իշխանությունները պետք է աշխատեն խորհրդակցելով՝ ապահովելով արդարադատության և աջակցության հասանելիության հավասարությունը, ինչպես նաև բոլորի պաշտպանությունը:

72. Անդամ պետությունները պետք է համագործակցեն համապատասխան մարմինների, քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների, իրավահավասարության ապահովման մարմինների և մարդու իրավունքների ազգային ինստիտուտների հետ խաչվող բազմոլորտ մակարդակում ուղեցույցների, քաղաքականությունների, արձանագրությունների և ստանդարտ գործառնական ընթացակարգերի մշակման, ատելության հիմքով հանցագործության կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի, ինչպես նաև, համապատասխան դեպքերում, ատելության հիմքով հանցագործության կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի ազգային գործողությունների պլանների կամ ռազմավարությունների մշակման, իրականացման և վերանայման համար:

Միջազգային համագործակցություն և համակարգում

73. Անդամ պետությունները պետք է համագործակցեն միմյանց հետ՝ տուժողներին հետևողական և ընդհանուր արձագանք ապահովելու և ատելության հիմքով հանցագործության կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի իրավական չափանիշների ու մոտեցումների հաստատունությունը խթանելու նպատակով՝ համաձայն սույն հանձնարարականի դրույթների: Բացի այդ, Նրանք պետք է հավատարիմ մնան և արդյունավետորեն իրականացնեն համապատասխան եվրոպական և միջազգային փաստաթղթերը և համագործակցեն միջկառավարական կազմակերպությունների հետ:

74. Պետք է ներդրվեն տարհամոզիչ և զսպող միջոցառումներ բռնի ծայրահեղականության և ատելության խմբերին հակազդելու համար, որոնք կարող են գործել անդամ պետության տարածքում

կամ մի քանի անդամ պետությունների սահմաններով. նման միջոցառումները պետք է հատկապես ուղղված լինեն այն մարդկանց, ովքեր ատելության հիմքով հանցագործությանը աջակցելու կամ այն իրականացնելու ռիսկի առաջ են կանգնած և հատկապես երեխաներին և երիտասարդներին:

75. Այս հանձնարարականն իրականացնելիս անդամ պետությունները պետք է մասնակցեն բազմակողմ ներգրավմանը, համակարգմանը և համագործակցությանը, ինչպես նաև համատեղ նախաձեռնություններին՝ տեղեկատվության և լավ փորձի փոխանակման միջոցով՝ համապատասխան ֆինանսավորմամբ և ռեսուրսների հատկացմամբ: Անդամ պետությունները պետք է նաև համագործակցեն՝ ապահովելու համար համանման գործիքների և տվյալների հավաքագրման ստանդարտների ընդունումը Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետությունների կողմից՝ տվյալների ստանդարտացման և համադրելիության նպատակով:

Բացատրական հուշագիր

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ատելության հիմքով հանցագործությունը հանցագործության առանձնապես ծանր ձև է: Այն միջամտում է թիրախում հայտնված անհատների և խմբերի անվտանգությանը, խաթարում է Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին կոնվենցիայով (այսուհետ՝ Կոնվենցիա) երաշխավորված հավասարության և մարդկային արժանապատվության սկզբունքները և ոչնչացնում է ժողովրդավարական արժեքները, սոցիալական կայունությունը և խաղաղությունը՝ դրանով իսկ վտանգելով ժողովրդավարական հասարակությունների և օրենքի գերակայության հիմքերը: Ատելության հիմքով ատելության հանցագործության դեմ պայքարը և կանխարգելումը մարտահրավերային է՝ խնդրի հայեցակարգը և մասշտաբները՝ անորոշ: Ատելության հիմքով հանցագործությունը չունի միջազգային պարտադիր սահմանում: Այն նաև թերի է հաղորդվում տուժողների կողմից, և իսկ երբ հաղորդվում է, կարող է հստակորեն չգրանցվել որպես ատելության հիմքով հանցագործություն: Ատելության հիմքով հանցագործությունների արձանագրումը, տվյալների հավաքագրումը և դրանց արձագանքը անդամ պետությունների միջև կարող են զգալիորեն տարբերվել, և այդ պատճառով ազգային մակարդակով պաշտոնական վիճակագրությունը չի կարող արտացոլել ատելության հանցագործության տարածվածության իրականությունը:

2. Ատելության հիմքով հանցագործությունները կատարվում են հանցագործի համոզմունքի պատճառով, որ թիրախը ներկայացնում է «մյուսին», որ տուժողը ներկայացնում է մարդկանց մի խումբ, որոնք տարբեր են և հասարակության մեջ անարժան կամ անցանկալի: Ատելության հիմքով հանցագործությունը հասարակության և անհատական նախապաշարումների արդյունք է, որտեղ հանցագործությունը սովորաբար կատարվում է ոչ թե այն պատճառով, թե ով է անձը, այլ այն, թե ինչ կամ ում է նա ներկայացնում հանցագործի համար: Ատելության հիմքով հանցագործություն կարող է տեղի ունենալ պարբերաբար կամ կանոնավոր կերպով: Այս արմատացած և երբեմն լայնորեն տարածված նախապաշարումների լուծումն ու մերժումը անհատի մակարդակով, ինչպես նաև ողջ հասարակության մեջ, պահանջում է բարդ և բազմակողմանի արձագանք: Այսպիսով, այս Հանձնարարականը կոչ է անում անդամ պետություններին համապարփակ մոտեցում ցուցաբերել ատելության հիմքով հանցագործության կանխարգելման և դեմ պայքարի համար, ինչպես նաև պաշտպանել, աջակցել և հզորացնել ատելության հիմքով հանցագործության տուժողներին:

3. Սույն Հանձնարարականը ընդունում է, որ անհատները և խմբերը կարող են լինել ատելության հիմքով հանցագործության թիրախ տարբեր հիմքերով կամ ինտերսեկցիոնալ հիմքերով, և որ այդպիսի անձինք և խմբերը հատուկ պաշտպանության և աջակցության կարիք ունեն արդարադատության նրանց արդյունավետ մատչելիությունն ապահովելու համար: Այն նաև ընդունում է, որ ատելությունը դրսևորվում է տարբեր աստիճանի խստությամբ և ընդունում է, որ ատելության հիմքով հանցագործության դեպքերը կարող են լինել ատելության խոսքի սրման անմիջական հետևանք: Նախաբանում ուղղակիորեն հղում է արվում Նախարարների կոմիտեի անդամ պետություններին ուղղված ավելի վաղ CM/Rec(2022)16 հանձնարարականին՝ ատելության խոսքի դեմ պայքարի վերաբերյալ սույն Հանձնարարականում առաջարկված ռազմավարությունների իրականացման համար: Ատելության խոսքի այն ձևերը, որոնք, հաշվի առնելով իրենց ծանրությունը, պետք է քրեական պատասխանատվություն կրեն՝ համաձայն CM/Rec(2022)16 հանձնարարականում նշված պայմանների, այս գործիքի նպատակների համար նույնպես պետք է համարվեն ատելության հիմքով հանցագործություններ: Հղում է կատարվում, մասնավորապես, CM/Rec(2022)16 հանձնարարականի 11-րդ և 12-րդ պարբերություններին:

4. Տուժողի իրավունքները և նրանց առանձնահատուկ կարիքներն ու տեսակետները պետք է առանցքային մասն ատելության հիմքով հանցագործությանը արձագանքելիս: Ծանաչելով քրեական արդարադատության համակարգի կարողությունները՝ ուղղված ատելության հանցագործության դեմ պայքարին, սույն Հանձնարարականը կոչ է անում անդամ պետություններին հետևել օրինականության և համաչափության սկզբունքներին և ընդունում է վերականգնողական արդարադատության ներուժը՝ որպես ատելության հիմքով հանցագործության վնասները վերացնելու և հետագա հանցագործությունները կանխելու գործիք:

5. Ատելության հիմքով հանցագործության կանխարգելման և դրա դեմ պայքարում շատ տարբեր դերակատարներ պետք են երգրավվեն: Դրանք ներառում են հասարակական կազմակերպությունները, ներառյալ ընտրված մարմիններն ու իշխանությունները դաշնային, տարածաշրջանային և տեղական մակարդակներում և նրանց ներկայացուցիչներն ու աշխատակազմը, մասնավորապես կրթության, լրատվամիջոցների կարգավորման, ոստիկանության և դատական իշխանության ոլորտներում, մարդու իրավունքների ազգային ինստիտուտները և իրավահավասարության մարմինները, ինչպես նաև այլ շահագրգիռ կողմեր, ինչպիսիք են քաղաքական կուսակցությունները, հասարակական գործիչները, համացանցային միջնորդները, հանրային կամ մասնավոր լրատվամիջոցները, ներառյալ առևտրային, տեղական և փոքրամասնությունների լրատվամիջոցները, մասնագիտական ասոցիացիաները, քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունները և մասնավորապես այն քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունները, որոնք աշխատում են փոքրամասնությունների համայնքների, ատելության հիմքով հանցագործության վտանգի տակ գտնվող անհատների և խմբերի, ատելության հիմքով հանցագործության տուժողների, իրավապաշտպանների, կրոնական կազմակերպությունների, փոքրամասնությունների և այլ խմբերի ներկայացուցիչների, սոցիալական գործընկերների, ակադեմիական և հետազոտական ինստիտուտների հետ: Հանձնարարականը նպատակ ունի առաջնորդել անդամ պետություններին և բոլոր այդ շահագրգիռ կողմերին՝ մշակելու համապարփակ քաղաքականություն, ռազմավարություն և գործողությունների պլաններ՝ արդյունավետ կերպով ատելության հիմքով հանցագործության կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի համար:

6. Հանձնարարականը մշակվել է ատելության հիմքով հանցագործության դեմ պայքարի փորձագետների կոմիտեի կողմից (PC/ADI-CH), որը ստեղծվել է որպես հստակաբանության դեմ պայքարի, բազմազանության և ներառման ղեկավար կոմիտեի (CDADI) և Հանցագործության ինդիքների վերաբերյալ եվրոպական կոմիտեի (CDPC) ենթակա մարմին: Իր իրավասությունների շրջանակի համաձայն՝ Հանձնարարականը հիմնված է Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի (այսուհետ Դատարան) նախադեպային իրավունքի վրա, որը, համաձայն Կոնվենցիայի 32-րդ հոդվածի, ունի վերջնական իրավասություն՝ մեկնաբանելու և կիրառելու Կոնվենցիան և իր Արձանագրությունները իր նախադեպային իրավունքի միջոցով: Նրա վճիռները ոչ միայն ծառայում են Դատարանի առջև բերված այդ գործերի լուծմանը, այլ, ընդհանուր առմամբ, պարզաբանելու, պաշտպանելու և զարգացնելու Կոնվենցիայով սահմանված կանոնները՝ դրանով իսկ նպաստելով, համաձայն Կոնվենցիայի 19-րդ հոդվածի, անդամ պետությունների կողմից որպես Պայմանավորվող կողմեր ստանձնած պարտավորությունները պահպանելուն (Իռլանդիան ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, թիվ 5310/71, 1978 թվականի հունվարի 18, §154): Հանձնարարականը լրացնում է Եվրոպայի խորհրդի առկա համապատասխան փաստաթղթերը, այդ թվում՝ CM/Rec(2022)16 հանձնարարականը ատելության խոսքի դեմ պայքարի վերաբերյալ և Նախարարների կոմիտեի անդամ պետություններին ուղղված CM/Rec(2019)1 հանձնարարականը՝ սեքսիզմի կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի վերաբերյալ:

7. Հետևյալ սկզբունքներն ու ուղեցույցները կազմված են 12 գլուխներով: Յուրաքանչյուր գլուխ սահմանում է համապատասխան միջոցառումներ, որոնք առաջարկվում են անդամ պետություններին և այլ համապատասխան դերակատարներին ձեռնարկել ատելության հիմքով հանցագործությունները կանխելու և դրանց դեմ պայքարելու համար՝ Կոնվենցիայով նախատեսված իրենց պարտականություններն ու պարտականությունները կատարելու համար: Այս սկզբունքների և ուղեցույցների իրականացումն ապահովում է մարդու համապատասխան իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանությունը, մասնավորապես Կոնվենցիայի 2-րդ, 3-րդ, 6-րդ, 7-րդ, 8-րդ, 10-րդ, 13-րդ և 14-րդ հոդվածներով, Նրա Արձանագրության 1-ին հոդվածով և Նրա թիվ 12 Արձանագրության 1-ին հոդվածով՝ լիովին հարգելով այս առումով օրենքի գերակայության սկզբունքը և անդամ պետությունների դրական պարտավորությունները: Դրա արագ և լիարժեք իրականացումը պետք է պարբերաբար վերանայել:

ՇՐՋԱՆԱԿԸ, ՍԱՀՄԱՆՈՒՄԸ ԵՎ ՄՈՏԵՑՈՒՄԸ

1-ին պարբերության վերաբերյալ

8. Հանձնարարականը նպատակ ունի աջակցել անդամ պետություններին ատելության հիմքով հանցագործությունների դեմ համապարփակ կերպով պայքարելու հարցում: Այն պարունակում է իրավական և ոչ իրավական միջոցներ՝ ուղղված ոչ միայն ատելության հիմքով անցանց և առցանց հանցագործություններին, այլև՝ դրանց շարժիչ ուժերին: Այն ընդունում է բազմաշահառու մոտեցման անհրաժեշտությունը և նախանշում է հիմնական միջոցները, որոնց միջոցով կոնկրետ գործընկերները և շահագրգիռ կողմերը, և մասնավորապես, քաղաքացիական հասարակությունը կարող են նպաստել համակարգի նկատմամբ վստահության ձևավորմանը:

9. Հանձնարարականը վերաբերում է ատելության հիմքով հանցագործությանը որպես ատելության շարունակության մաս՝ ամենօրյա խարանուփից և անհանդուրժողականության դրսևորումներից, բանավոր բռնությունից և միկրոագրեսիաներից մինչև խտրականություն, ատելության խոսք, բռնություն և ատելության հիմքով հանցագործություն և, ի վերջո, ահաբեկչություն կամ ցեղասպանություն՝ իմանալով, որ ատելության խոսքը, ինչպիսին է բանավոր բռնությունը, կարող է ատելության հիմքով հանցագործություն լինել: Որպես այդպիսին, ատելության խոսքի դեմ պայքարում հավասարապես հնարավոր է նպաստել ատելության հիմքով հանցագործության կանխարգելմանը և դրա դեմ պայքարին և հակառակը: Հետևաբար, Հանձնարարականը և Բացատրական հուշագիրը լրացնում են CM/Rec(2022)16 հանձնարարականը ատելության խոսքի դեմ պայքարի վերաբերյալ:

10. Համապատասխանաբար, և ինչ վերաբերում է ատելության խոսքի քրեականացմանը, այս գործիքի դրույթները մշակվել են ավելի վաղ Հանձնարարականում ամրագրված մոտեցմանը համահունչ և պետք է ընթերցվեն դրա լույսի ներքո: Այդպիսով, այս Հանձնարարականի ուշադրության կենտրոնում է այն ձևը, որով ղեկավար մարմինները պետք է անդրադառնան քրեական հանցագործության կատարմանը կամ կատարման փորձին, որպես կանոն, անձի կամ սեփականության դեմ, որտեղ առկա է ատելության տարր (տե՛ս ստորև՝ 14-17-րդ պարբերությունները): Հնարավոր է, որ ատելության տարրի ապացույցը կարող է առաջանալ տուժողի կամ տուժողների նկատմամբ հանցագործի կողմից օգտագործված նախկինում կամ այժմյան արտահայտման ձևերից: Այն դեպքում, երբ իշխանությունները մտադիր են հետաքննել և քրեական պատասխանատվության ենթարկել կասկածվող հանցագործներին նաև քրեականացված ատելության խոսքի առնչությամբ, պետք է հաշվի առնել CM/Rec(2022)16 հանձնարարականում պարունակվող սկզբունքները:

2-րդ պարբերության վերաբերյալ

11. Եվրոպական և միջազգային մակարդակներում ատելության հիմքով հանցագործությունն ավելի հաճախ նկարագրվում է, քան սահմանվում: Շատ հանգամանքներում նկարագրությունը սահմանափակվում է ատելության հիմքով հանցագործությունը որոշակի իրավական մոդելի միջոցով հասկանալով կամ այլ կերպ ընդգծում է այն առանձնահատկությունները, թե իրավական համակարգը ինչ պետք է անի ատելության հիմքով հանցագործության դեմ պայքարելու համար, այլ ոչ որպես տերմին սահմանելու: Նման ձևով ոմանց կողմից կիրառվում է լայն մոտեցում, որը ներառում է քրեականացված ատելության խոսք, միջոցառումները ավելի նեղ տեսակետ ունեն, որը սահմանափակում է ատելության հիմքով հանցագործության ըմբռնումը միայն գոյություն ունեցող քրեական հանցագործություններով, որոնք կատարվել են լրացուցիչ ատելության տարրով: Հայեցակարգային առումով դժվար կարող է լինել նաև ատելության հիմքով հանցագործության արտաքինսահմանսահմանելը, այն է՝ ի տարբերություն ահաբեկչության և բռնի ծայրահեղականության, պատերազմական հանցագործությունների, ցեղասպանությունների և այլ միջազգային հանցագործությունների, որոնք նույնպես գտնվում են ատելության շարունակականության կամ սպեկտրի վրա: Որոշ դեպքերում, Հանձնարարականում լայնորեն սահմանված ատելության տարրը նույնպես առկա է այս հանցագործությունների մեջ, այնպես որ երբեմն դրանք կարող են ընկալվել Հանձնարարականի շրջանակում: Այնուամենայնիվ, չնայած այս փաստաթուղթը նպատակ ունի համապարփակ լինել, դրա հանձնարարականները նախատեսված չեն և չպետք է ընկալվեն որպես այդ հանցագործությունների համատեքստում ծագող հատուկ կարիքներին և մարտահրավերներին բավարարող: Պետք է հղում կատարել ավելի կոնկրետ իրավական շրջանակներին, հատկապես եվրոպական և միջազգային մակարդակներում, որոնք վերաբերում են հանցագործությունների այդ խմբերին, այդ թվում՝ միջազգային համագործակցության, քրեական արդարադատության և օրենքի կիրարկման, կանխարգելման, տուժողների իրավունքների և մշտադիտարկման հետ կապված:

12. Ինչ վերաբերում է ատելության հիմքով հանցագործություններին վերաբերող միջազգային չափանիշներին, կան մի շարք հիմնական փաստաթղթեր, որոնցից պետք է օգտվել: Ռասայական խտրականության բոլոր ձևերի վերացման մասին միջազգային կոնվենցիայի 4-րդ հոդվածը պահանջում է, որ անդամ պետությունները որպես օրենքով պատժելի հանցագործություն հայտարարեն «ռասայական գերակայության կամ ատելության հիմքով գաղափարների բոլոր տարածումները, ռասայական խտրականության հրահրումը, ինչպես նաև բռնության գործողությունները կամ ցանկացած ռասայի կամ այլ գույնի կամ էթնիկական ծագման մարդկանց խմբի նկատմամբ նման գործողությունների հրահրումը»: Եվրոպական միության խորհրդի 2008թ. նոյեմբերի 28-ի 2008/913/JHA շրջանակային որոշման 4-րդ հոդվածը քրեական իրավունքի միջոցով ռասիզմի և այլատյացության որոշ ձևերի և արտահայտումների դեմ պայքարելու մասին պահանջում է անդամ պետություններից, ի թիվս այլոց, «ապահովել, որ ռասիստական և այլատյաց մոտիվացիան համարվի ծանրացուցիչ հանգամանք» և դրա 1-ին հոդվածը սահմանում է մի շարք իրավախախտումներ, որոնք հիմնականում ատելության խոսք են պարունակում, որոնք պետք է քրեականացվեն, որոնց անդամ պետությունները պետք է ապահովեն պատժելիությունը: Մարդու իրավունքների ղեկավար կոմիտեի (CDDH) Բացատրական հուշագրում նախարարների կոմիտեի

անդամ պետություններին ուղղված CM/Rec(2010)5 հանձնարարականի վերաբերյալ՝ սեռական կողմնորոշման կամ գենդերային ինքնության հիման վրա խտրականության դեմ պայքարի միջոցառումների վերաբերյալ, ասվում է, որ ատելության հիմքով հանցագործությունները «հանցագործություններ են, որոնք կատարվել է տուժողի փաստացի կամ որոշակի խմբին ենթադրյալ անդամակցելու հիմքով...»: Ռասիզմի և անհանդուրժողականության դեմ Եվրոպական հանձնաժողովի (ECRI) ընդհանուր քաղաքականության թիվ 7 հանձնարարականի 21-րդ պարբերությունը առաջարկում է, որ ազգային օրենսդրությունը նախատեսի, որ «ռասիստական շարժառիթը ծանրացուցիչ հանգամանք է», իսկ ատելության խոսքի մասին 18-րդ և ցեղասպանության մասին 19-րդ պարբերությունները նշում են մի շարք արարքներ, որոնք հավասարապես պետք է պատժվեն քրեական օրենսդրությամբ: Հանցագործությունների կանխարգելման, քրեական արդարադատության և օրենքի գերակայության առաջխաղացման մասին Կիոտոյի հռչակագիրը A/CONF.234/L.6. ատելության հիմքով հանցագործությունը ճանաչում է որպես «հանցագործության նոր, ձևավորվող և զարգացող ձև»՝ պարտավորեցնելով մասնակից պետություններին մշակել «արդյունավետ ռազմավարություններ, այդ թվում՝ բարձրացնելով քրեական արդարադատության մասնագետների կարողությունները՝ կանխելու, հետաքննելու և քրեորեն հետապնդելու ատելության հիմքով հանցագործությունները, ինչպես նաև արդյունավետորեն ընդգրկվելու տուժողների և նրանց համայնքներում՝ ձևավորելու հանրային վստահություն, երբ աշխատում են իրավապահ մարմինների հետ, նման հանցագործությունների մասին հաղորդելու համար»:

13. Ատելության հիմքով հանցագործության վերաբերյալ Դատարանի նախադեպային իրավունքը հիմնականում բխում է Կոնվենցիայի 2-րդ, 3-րդ, 6-րդ, 8-րդ և 14-րդ հոդվածներով ներկայացված դիմումներից: Դատարանը հստակ չի նշում, թե «ատելության հիմքով հանցագործությունը» ինչպես պետք է սահմանվի, թեև այն տարբեր կերպ նկարագրում է ատելության հիմքով հանցագործությունը՝ որպես «դիտավորյալ խտրական շարժառիթ» (Բի. Վի.-ն ընդդեմ Խորվաթիայի, no. 38435/13, 15 դեկտեմբերի 2015թ.), «Ռասայական կողմնակալ դաժան վերաբերմունք», «ռասայական կողմնակալ հանցագործություններ», «ռասայական շարժառիթներով բռնություն», «ռասայական հիմքով դրդված բռնություն և դաժանություն» և գործեր, որոնք ունեն «ռասիստական... երանգավորումներ» (Բալագցն ընդդեմ Հունգարիայի, no. 15529/12, 20 հոկտեմբերի 2015թ.), «կասկածելի ռասիստական վերաբերմունքի հետևանքով առաջացած բռնի միջադեպեր» և «ռասիստական շարժառիթներ» (Շկորյանեցն ընդդեմ Խորվաթիայի, թիվ 25536/14, 28 մարտի 2017թ.), «ռասիստական երանգավորում», «վատ վերաբերմունք և ամենավերջինը՝ «խտրական շարժառիթներ», «խտրական բռնություն» և «ատելության շարժառիթներով հանցագործություններ» (Գործ Կանանց նախաձեռնությունների աջակցության խմբի ընդդեմ Վրաստանի, թիվ 73204/13 and 74959/13, 16 դեկտեմբերի 2021թ.): Սաբալիչն ընդդեմ Խորվաթիայի գործում, թիվ 50231/13, 14 հունվարի 2021թ., Դատարանը նշել է, որ ատելության հիմքով հանցագործությունը ներառում է «ոչ միայն գործողություններ, որոնք հիմնված են բացառապես տուժողի հատկանիշների վրա... հանցագործները կարող են ունենալ խառը շարժառիթներ՝ ազդված լինելով իրավիճակային գործոններից հավասարապես կամ ավելի ուժեղ, քան խմբի նկատմամբ նրանց կողմնակալ վերաբերմունքը, որին պատկանում է տուժողը» (տե՛ս նաև Նաչովան ընդդեմ Բուլղարիայի, թիվ 43577/98 և 43579/98, 6 հուլիսի 2005թ., Շկորյանեցն ընդդեմ Խորվաթիայի, 2017թ.):

14. Հանձնարարականում տրված ատելության հիմքով հանցագործության հիմնական սահմանումը արտացոլում է ընդհանուր ըմբռնումը, որ ատելության հիմքով հանցագործությունները քրեական հանցագործությունների կատեգորիա են, որոնք ներառում են ատելություն, կողմնակալություն կամ նախապաշարում կապված տուժողի (փաստացի կամ ենթադրյալ) անձնական հատկանիշների կամ կարգավիճակի հետ: Հանձնարարականն օգտագործում է «ատելության տարր» տերմինը որպես ընդհանրացող տերմին՝ ազգային և միջազգային մի շարք մոտեցումներին համահունչ լինելու համար: Հատկանշական է, որ սահմանումը նախատեսված է համատեղելի լինելու Եվրոպայի անվտանգության և համագործակցության կազմակերպության (ԵԱՀԿ) կողմից ընդունված մոտեցման հետ, որն իր թիվ 9/09 որոշման մեջ սահմանում է ատելության հիմքով հանցագործությունը որպես «քրեական հանցագործություններ, որոնք կատարվել են կողմնակալության շարժառիթով», որտեղ քրեական հանցագործությունն արդեն գոյություն ունի տվյալ սովորական քրեական օրենսդրության մեջ:

15. Հանձնարարականը անդամ պետություններին տրամադրում է քրեական պատասխանատվության ենթարկվող ատելության դեմ օրենսդրություն ընդունելու հայեցողություն՝ համաձայն համապատասխան սկզբունքներին, ինչպիսիք են օրինականության և համաչափության սկզբունքները: Հաշվի առնելով, թե որ օրենսդրական մոդելները կարող են ներդրվել կանոնադրական մակարդակով, և այն միջոցները, որոնցով քրեական իրավունքը կարող է առաջացնել Կոնվենցիային համապատասխան արձագանքներ, 2-րդ պարբերությունը պետք է ընթերցել Հանձնարարականի 17-րդ և 18-րդ պարբերությունների հետ միասին:

16. Ատելության հիմքով հանցագործության լայն սահմանումը նպատակ ունի ապահովելու, որ երկիմաստություն չլինի: Թեև որոշ կազմակերպություններ և անդամ պետություններ օգտագործում

են «կողմնակալության շարժառիթ» տերմինը որպես ատելության հիմքով հանցագործության գործառնական շրջանակ, «ատելության տարր» տերմինը, ինչպես օգտագործվում է սահմանման մեջ, ավելի լայն է և ներառում է ոչ միայն անիմուս մոդելը, որն օգտագործվում է շարժառիթը որպես իրավական թեստ, այլև խտրական ընտրության մոդել: Ըստ խտրական ընտրության (կամ «խմբային ընտրության») մոդելի, հանցագործը դիտավորյալ ընտրել է իր զոհին պաշտպանված խմբից, սակայն, ի տարբերություն անիմուս մոդելի, նախապաշարումի, կողմնակալության, թշնամանքի կամ ատելության ապացույցն պարտադիր չէ պաշտոնապես պատասխանատվություն առաջացնելու համար: Այսպիսով, «ատելության տարր» տերմինը երաշխավորում է, որ թե՛ ատելության հիմքով հանցագործության մասին օրենսդրությունը, որը հիմնված է «անիմուս» մոդելի վրա, և թե՛ օրենսդրությունը, որը հիմնված է խտրական ընտրության մոդելի վրա, ներառված լինեն սահմանման մեջ: Ինչ վերաբերում է քրեական իրավունքին, Հանձնարարականի 17-րդ և 18-րդ պարբերություններին համապատասխան, անդամ պետությունները պետք է անդրադառնան ատելության հիմքով հանցագործությանը Կոնվենցիայի 7-րդ հոդվածի պահանջներին համապատասխան՝ ատելության տարրն իրենց ազգային օրենսդրության մեջ ներառող տարբեր մոդելների միջոցով:

17. Հանձնարարականը «ատելությունը» լայնորեն սահմանում է որպես կողմնակալություն, նախապաշարում և արհամարհանք: Այս սահմանումը չի բացառում համարժեք տերմինների օգտագործումը, ինչպիսիք են «թշնամություն» կամ «անհանդուրժողականություն»՝ համաձայն համապատասխան ներպետական օրենսդրության: Թեև օգտագործված տերմինները կարող են մեկնաբանվել որպես «ատելություն, կողմնակալություն կամ նախապաշարում» վկայող, նույնքան էլ դրանք չպետք է չափից ավելի լայնորեն մեկնաբանվեն առանց որևէ կապի տուժողի կամ այլ անձանց անձնական հատկանիշների կամ կարգավիճակի, օրինակ՝ անձնական վեճեր կամ կոնֆլիկտներ, կամ հանցավոր գործունեություն, որը հիմնականում դրված է այլ մարդկանց նկատմամբ ընդհանուր թշնամանքով, ինչպես նաև հիմնականում ֆինանսական կամ տնտեսական շահեր պարունակող հանցագործություններով: Այնուամենայնիվ, սա չի նշանակում, որ ատելության հանցագործության հիմքում ընկած շարժառիթը լիովին անջատված է այլ շահերից, կամ որ անհատական շարժառիթները եզակի են: Ատելության ոճրագործը կարող է բացասական զգացմունքներ չունենալ առանձին տուժողի նկատմամբ, բայց կարող է գործել թշնամական տրամադրությունների պատճառով այն խմբի կամ ինքնության նկատմամբ, որին պատկանում է տուժողը, կամ ավելի լայնորեն՝ բոլոր այն անձանց, ովքեր չեն կիսում հանցագործի ինքնությունը: Ավելին, հանցագործները կարող են նաև հանցագործություններ կատարել անհատների կամ վայրերի դեմ, քանի որ կարծում են, որ տուժող(ներ) ը հանդիսանում է քաղաքականության, իդեալի կամ սկզբունքի ներկայացուցիչ՝ կապված անձնական հատկանիշի կամ կարգավիճակի հետ, ինչպիսիք են գենդերային հավասարությունը, ներգաղթը, բազմազանությունը կամ որոշակի սեռական կողմնորոշումը կամ գենդերային ինքնությունը:

18. Ինչ վերաբերում է Դատարանի նախադեպային իրավունքին, հիմնվելով Կոնվենցիայի 14-րդ հոդվածի վրա, պարզվել է, որ ատելության հիմքով հանցագործություն տերմինը ժամանակի ընթացքում կիրառվում է մի շարք բնութագրերի համար: Ավելի վաղ նախադեպային իրավունքը կենտրոնացած էր տուժողի կրոնի, ազգային պատկանելության կամ ռասայական ինքնության դեմ ուղղված ատելության հիմքով հանցագործության վրա (Նաչովան ընդդեմ Բուլղարիայի, 2005թ., Միլանովիչ ընդդեմ Սերբիայի, թիվ 44614/07, 14 դեկտեմբերի 2010թ.) մի շարք գործերով, որոնք ընդգծում էին հատկապես Պետական իշխանությունների կողմից գնչուների նկատմամբ վատ վերաբերմունքը (Բալոլն ընդդեմ Հունգարիայի, թիվ 36630/11, փետրվարի 9, 2016թ., Լակատոշովան և Լակատոշն ընդդեմ Սլովակիայի, թիվ 655/16, 2018թ.): Դատարանը նաև քննել է մի շարք գործեր, որոնք վերաբերում են ընտանեկան բռնությանը 2-րդ և 3-րդ հոդվածների համաձայն՝ 14-րդ հոդվածի հետ համատեղ, որտեղ Դատարանը ընտանեկան բռնությունը համարել է գենդերային բռնության ձև (Օփուզն ընդդեմ Թուրքիայի No. 33401/02, 9 հունիսի 2009 թ., Թխելիձեն ընդդեմ Վրաստանի, 8 հուլիսի 2021թ., Թալիսն ընդդեմ Իտալիայի թիվ 41237/14, 2 մարտի 2017թ., ի թիվս այլոց): Իդենթության ընդդեմ Վրաստանի թիվ 73235/12, 12 մայիսի 2015թ. և Աղդոմելաշվիլին և Զափարիձեն ընդդեմ Վրաստանի թիվ 7224/11, 8 հոկտեմբերի 2020թ., գործերում Դատարանը գտել է, որ նմանատիպ պարտավորությունները կիրառվում են համապատասխանաբար հոմոֆոբ և տրանսֆոբ բռնության համատեքստում:

19. Հանձնարարականի 2-րդ պարբերության անձնական հատկանիշները հիմնականում հետևում են ատելության խոսքի դեմ պայքարի վերաբերյալ CM/Rec(2022)16 հանձնարարականի 2-րդ պարբերության համեմատելի ցանկին: Լրացուցիչ փոփոխություններ են կատարվել «գենդերային», «գենդերային արտահայտման» և «սեռական հատկանիշների» առնչությամբ, որոնք ներառված են որպես առանձին հիմքեր՝ CM/Rec(2022)16 հանձնարարականում լրացնելու «սեռը», «գենդերային ինքնությունը» և «սեռական կողմնորոշումը»: Այս ներառումները համահունչ են Դատարանի նախադեպային իրավունքին (տե՛ս, օրինակ, Ուայն ընդդեմ Ֆրանսիայի, թիվ 76888/17, 31 հունվարի 2023թ., ինչպես նաև Սեմենիան ընդդեմ Շվեյցարիայի, թիվ 10934/21, 11 հուլիսի 2023թ., որտեղ Դատարանը բացահայտորեն նշում է, որ «սեռական հատկանիշները» փակվում են «սեռ»

տերմինով 14-րդ հոդվածում) և միջազգային իրավունքի որոշակի միտումներին (տե՛ս, օրինակ, հորիզոնականական վեհաժողովի 2417 (2022) բանաձևը, որը պայքարում է Եվրոպայում ԼԳԲՏԻՔ անձանց նկատմամբ աճող ատելության դեմ, Յոգակարտայի սկզբունքները, Եվրոպական միության ԼԳԲՏԻՔ հավասարության ռազմավարությունը 2020-2025թթ. և 2012 թվականի հոկտեմբերի 25-ի Եվրոպական պառլամենտի և հորիզոնի 2012/29/ԵՄ հրահանգը, որը սահմանում է իրավունքների նվազագույն չափորոշիչներ, Հանցագործության տուժողների աջակցություն ու պաշտպանություն և փոխարինում է հորիզոնի 2001/220/JHA շրջանակային որոշումը («Հրահանգ տուժողների իրավունքների մասին»): Ավելին, սա արտացոլում է Եվրոպայի խորհրդի չափանիշները՝ ուղղված սեռի և սեռի հիմքով սեքսիստական ատելության հանցագործության ձևով գեղեցիկ խտրականությանը, ինչպես նշված է Նախարարների կոմիտեի (2019)¹ հանձնարարականում սեքսիզմի կանխարգելման և դրա դեմ ուղղված պայքարի վերաբերյալ (տե՛ս՝ դրա նախաբանը և I.Ա.1, I.Ա.10, II.Բ.1, II.Գ.3, II.2.2, II.Ը.3 պարբերությունները):

20. Հանձնարարականում նշված անձնական հատկանիշները չեն համարվում փակ ցուցակ, այլ ավելի շուտ նախատեսված են անդամ պետություններին ուղղորդելու այն հատկանիշներին, որոնք կարևոր են ճանաչվել որպես ատելության հիմքով հանցագործության համապարփակ պայքարի գործում: Ցուցակը բաց է, որպեսզի հնարավորություն ընձեռվի անդամ պետությունների կողմից լրացուցիչ հիմքեր ավելացնել: Բաց ցուցակը թույլ է տալիս հարմարեցնել ատելության հիմքով հանցագործությանն ուղղված արձագանքները՝ կապված աճող հասարակության զարգացումների հետ: Հանձնարարականում տրված սահմանումը պետք է մեկնաբանել Կոնվենցիայի իրավունքների Եվրոյուցիոն բնույթին համահունչ, մասնավորապես՝ 14-րդ հոդվածին: Թեև որոշ դեպքերում նման հանցագործությունները կարող են լուծվել հատուկ օրենսդրության համաձայն, որը վերաբերում է, օրինակ, գեղեցիկ բռնության կամ ընտանեկան բռնության հիմքով, անձնական հատկանիշների ցուցակը նախատեսված է ապահովելու պաշտպանության ամենալայն սահմանը: Դատարանը որոշակի ուղեցույց է տվել այս կետի վերաբերյալ՝ հստակեցնելով, որ այս առումով ատելության հիմքով հանցագործության մասին լայն օրենսդրության համար սահմաններ կան: Սովորաբար Տերենտյեն ընդդեմ Ռուսաստանի գործում (No. 10692/09, 2018 թվականի օգոստոսի 28), որտեղ ազգային դատարանը մեկնաբանել էր ատելության հիմքով հանցագործության մասին օրենսդրությունը՝ ներառելով ոստիկաններին իր շրջանակում, Դատարանը նշել է, որ երբ քննարկվում է, թե արդյոք խուժարդ պետք է ընդգրկվի նման օրենքների շրջանակներում, պետք է հարցնել՝ արդյոք խուժարդ «անպաշտպան փոքրամասնություն կամ խումբ է, որն ունի ճնշվածության կամ անհավասարության պատմություն, կամ որը բախվում է արմատացած նախապաշարումների, թշնամանքի և խտրականության, կամ խոցելի է որևէ այլ պատճառով, և, հետևաբար, կարող է սկզբունքորեն կարիք ունենալ հարձակումներից ուժեղացված պաշտպանության» (§ 76):

21. «Փաստացի կամ ենթադրյալ» (կամ «իրական կամ վերագրվող») անձնական հատկանիշներ կամ կարգավիճակ ձևակերպումների կիրառումը կապված է այն դեպքերի հետ, երբ ատելության հիմքով հանցագործություն կատարած անձը կարող է սխալվել կամ շփոթել տուժողների իրական ինքնությունը, հատկանիշները կամ կարգավիճակը, սակայն ընկալվում է դրանք հատուկ ձևով: Նման դեպքում, նույնիսկ եթե ատելության տարրը սխալմամբ վերագրվում է տուժողին, նման ատելության տարրի առկայությունը հանցագործությունը որակում է որպես ատելության հիմքով հանցագործություն: Շկոթլանդի ընդդեմ Խորվաթիայի գործով, 2017թ., Դատարանը որոշեց, որ Կոնվենցիայի պարտավորությունները՝ կապված ռասիստական վերաբերմունքի և բռնության միջև կապի բացահայտման հետ, գոյություն ունեն «ոչ միայն բռնության գործողությունների առնչությամբ, որոնք հիմնված են տուժողի իրական կամ ենթադրյալ անձնական կարգավիճակի կամ հատկանիշների վրա, այլ նաև բռնության այն գործողությունների առնչությամբ, որոնք հիմնված են տուժողի փաստացի կամ ենթադրյալ կապի կամ պատկանելիության վրա այլ անձի հետ, ով իրականում կամ ենթադրաբար ունի որոշակի կարգավիճակ կամ պաշտպանված հատկանիշ»: Հետևաբար, որոշակի կարգավիճակ կամ հատկանիշ ունեցող կամ ենթադրաբար ունեցող անձի կամ խմբի հետ կապը կամ պատկանելիությունը ևս նախատեսված է Հանձնարարականի շրջանակներում: Փոփոխվող կարգավիճակները հատուկ ուշադրություն են պահանջում, երբ անհատը գտնվում է, օրինակ, կալանավայրում կամ աշխատում է անկանոն ոլորտում:

3-րդ պարբերության վերաբերյալ

22. Ընդունված է, որ ատելության հիմքով հանցագործության թիրախ դարձած անձանց փորձառությունները պարտադիր չէ, որ սահմանափակվեն նրանց ինքնության մեկ ասպեկտով, սակայն մարդկանց փորձառությունները կարող են ընկալվել որպես նաև գործող բազմակի, խաչվող հիմքերով, ինչպես նաև տարբեր խմբերի փոխկապակցման միջոցով, որոնք գտնվում են խտրականության և գերիշխանության փոխադարձ ստեղծող և համընկնող համակարգերում: Դատարանի կողմից նաև ինտերսեկցիոնալ նկատառումներ են ընդունվել մի քանի գործերում, հատկապես Բի.Սի.-ն ընդդեմ Իսպանիայի, թիվ 47159/08, 2012 թվականի հուլիսի 24-ի, որտեղ Դատարանը շեշտել է դիմողի բողոքի բազմաթիվ ասպեկտների արդյունավետ քննության

կարևորությունը՝ կապված և՛ ռասայական ժառանգության, և՛ գենոթերի հիմքով ենթադրյալ խտրականության հետ: Հանձնարարականի 3-րդ պարբերությունը ճանաչում և նպաստում է ատելության հիմքով հանցագործության ինտերսեկցիոնալ զոհայնացման փորձի լուծմանն ուղղված ջանքերին: Սա հիմնական բաղադրիչն է, թե ինչպես պետք է ընկալել և իրականացնել Հանձնարարականը: Համապատասխանաբար, երբ սույն Հանձնարարականում հղումներ են արվում աշակցությանը, վերապատրաստմանը և գործընթացներին, դրանք պետք է մեկնաբանվեն որպես արձագանքող այն հանցագործությունների ազդեցություններին, որոնք տեղի են ունենում ինտերսեկցիոնալ հիմունքներով՝ ճանաչելով զոհայնացման կուտակային բնույթը և տուժողների կարիքներն ու իրավունքները, ովքեր տուժել են այդ հիմքով հանցագործություններից և իրականացվեն դրա հիման վրա:

23. Վերջին տարիներին ինտերսեկցիոնալ մոտեցումները ճանաչվել են որպես կենսական չափանիշ Եվրոպայի խորհրդի մի շարք փաստաթղթերում և գործիքներում, թեև ոչ բոլոր անդամ պետություններն են օգտագործում նման տերմին իրենց ազգային օրենսդրության մեջ: Օրինակ, Նախարարների կոմիտեի CM/Rec(2019)1 հանձնարարականը սեքսիզմի կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի վերաբերյալ ընդգծում է, որ կանայք և աղջիկները կարող են ենթարկվել խտրականության և սեքսիզմի բազմաթիվ և խաչվող ձևերի, ներառյալ սեքսիստական ատելության խոսքը: Չոհայնացման այս վերջին փորձառությունները, հաշվի առնելով ինտերսեկցիոնալության ազդեցությունը, իր հերթին կարող են հանգեցնել նրանց հետագա մարզինալացմանը թե՛ հասարակության ներսում, թե՛ պետության և քաղաքացիական հասարակության արձագանքների միջոցով ատելության հիմքով հանցագործությանը, ինչպես ճանաչված է հավասարության վերաբերյալ ECRI Ընդհանուր քաղաքականության (GPR) թիվ 2 հանձնարարականում ազգային մակարդակով ռասիզմի և անհանդուրժողականության դեմ պայքարող մարմինների հավասարության վերաբերյալ, որտեղ ECRI-ն գտնում էր, որ իրավահավասարության մարմինների մանդատը պետք է ընդգրկի նաև ինտերսեկցիոնալ խտրականությունը, GPR No.5 (վերանայված) հակամահմեդական ռասիզմի և խտրականության կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի վերաբերյալ և GPR No. 9 (վերանայված) հակասեմականության կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի վերաբերյալ: ECRI-ն երկրներում իրականացվող իր մշտադիտարկման աշխատանքում կիրառում է ինտերսեկցիոնալ մոտեցում, որն ընդգծում է, օրինակ, գնչու կանանց, սևամորթ տղամարդկանց կամ մուսուլման կանանց մոտ առկա հատուկ խոցելիությունները, ինչպես նաև իր սոր չափանիշներում, ինչպես եղավ իր GPR No. 5-ի դեպքում (վերանայված) հակամահմեդական ռասիզմի և խտրականության կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի վերաբերյալ և GPR No.9-ի դեպքում (վերանայված) համասեմիտիզմի կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի վերաբերյալ: Հրապարակության մեջ ռասիզմի և ռասայական խտրականության դեմ պայքարի GPR թիվ 14-ը պարունակում է նաև իր Բացատրական հուշագրում ինտերսեկցիոնալության սահմանումը, իսկ ԼԳԲՏԻ անձանց նկատմամբ անհանդուրժողականության և խտրականության կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի մասին GPR 17-ը մեծ ուշադրություն է դարձնում ինտերսեկցիոնալության վրա:

4-րդ պարբերության վերաբերյալ

24. 4-րդ պարբերությունը մանրամասնորեն սահմանում է քաղաքականության տարբեր ոլորտները, որոնք խորհուրդ է տրվում հաշվի առնել անդամ պետությունների կողմից ատելության հիմքով հանցագործության դեմ ուղղված քաղաքականություն, օրենսդրություն, ռազմավարություն կամ գործողությունների ծրագրեր մշակելիս և իրականացնելիս:

25. Հանձնարարականն ընդգծում է հասկանալու կարևորությունը, որ ատելության հիմքով հանցագործությունները կարող են տեղի ունենալ ինչպես առցանց, այնպես էլ անցանց, և որ դրանց միջև հաճախ կան անհստակ իրավական և գործնական սահմաններ: Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետություններում ընդլանվող իրավաբանական մարմինները հայտ գալիս առցանց վնասների և առցանց հանցավոր գործունեության վերաբերյալ, որոնք կարող են հետաքննվել և քրեորեն հետապնդվել որպես ատելության հիմքով հանցագործություն, որտեղ առկա է ատելության տարրը: Ավելին, աճող թվով քրեական գործերում թվային ապացույցները կարող են կարևոր նշանակություն ունենալ ատելության հիմքով կոնկրետ հանցագործություն կատարելու մեջ կասկածվող հանցագործի համատեքստն ու մտադրությունը հասկանալու համար (նկատի ունենալով Էլեկտրոնային ապացույցների ընդլայնված համագործակցության և բացահայտման մասին կիբերհանցագործությունների դեմ կոնվենցիայի երկրորդ լրացուցիչ արձանագրության համապատասխանությունը (CETS No. 224):

26. Հանձնարարականը խրախուսում է անդամ պետություններին մշակել պետական մակարդակով բազմաֆունկցիոնալ, միջուլորտային և նախաձեռնողական մոտեցում ատելության հիմքով հանցագործության դեմ ուղղված մարտահրավերների և դրանց դեմ պայքարի վերաբերյալ: Թեև կարևոր է, որ լինի արդյունավետ և համաչափ քրեականացում և քրեական արդարադատության արձագանք ատելության հիմքով հանցագործությանը, այն չպետք է գործի մեկուսացված, այլ գործի մի շարք քաղաքականությունների հետ միասին, որոնք կանխում և արձագանքում են ատելության

հիմքով հանցագործությանը: Նման մոտեցումները պետք է հիմնված լինեն ապացույցների վրա և պետք է կիրառվեն և հիմնված լինեն հստակ սահմանված կիրարկման միջոցներով: Համապատասխան մարդկային և ֆինանսական ռեսուրսները պետք է հատկացվեն անհրաժեշտ համարվող ցանկացած քաղաքականության իրականացմանը, ներառյալ համապատասխան քաղաքացիական հասարակության կազմակերպություններին համապատասխան աջակցությունը և ֆինանսավորումը:

27. Ատելության հիմքով հանցագործության կանխարգելման նպատակով պայքարի քաղաքականություն, ռազմավարություն կամ գործողությունների ծրագրեր մշակելիս անդամ պետությունները պետք է ներգրավեն և խորհրդակցեն բոլոր համապատասխան շահագրգիռ կողմերի հետ, ներառյալ, օրինակ, ներկայացուցչական քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունները: Ներկայացուցչական քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունները, հնարավորության դեպքում, պետք է ներգրավվեն գործընթացում ամենավաղ փուլերից, որպեսզի օգնեն թիրախավորված անձանց փորձառությունն ու կարիքները ղեկավարող գործընթացի կենտրոնում: Թեև որոշ անդամ պետություններ կարող են ընտրել ատելության հիմքով հանցագործության հետ կապված ռազմավարություն՝ որպես ատելության դեմ պայքարի ավելի մեծ ջանքերի մաս, անդամ պետությունների համար կարևոր է երաշխավորել, որ նման ռազմավարությունների և գործողությունների պլաններն արդյունավետ են, մասնավորապես՝ հստակ ժամկետներով սահմանափակված, հստակ նպատակներով, թիրախներով, ցուցանիշներով և պատասխանատվության գծերով և համապատասխան շահագրգիռ կողմերի հետ միասին: Գենդերգայուն և ինտերսեկցիոնալ մոտեցումների հիմքում պետք է, ըստ անհրաժեշտության, դրվեն ցանկացած նման միջոց և միջոցառում:

28. Այս համատեքստում ECRI-ի GPR 4-ը խտրականության և ռասիզմի փորձի և ընկալման ազգային հետազոտությունների վերաբերյալ պոտենցիալ տուժողների տեսանկյունից խորհուրդ է տալիս անդամ պետությունների կառավարություններին քայլեր ձեռնարկել՝ ապահովելու, որ ազգային հարցումները ռասիզմի և ընկալումների վերաբերյալ և կազմակերպվում են խտրականություն տուժողների տեսանկյունից, որպեսզի «ստանան ռասիզմի և անհանդուրժողականության խնդիրների պատկերը փաստացի և պոտենցիալ զոհերի տեսանկյունից»: Եվրոպական միության Հիմնարար իրավունքների գործակալության (FRA) կողմից իրականացված հարցումները նույնպես կարող են օրինակելի համարվել այս առումով: Դատարանի նախադեպային իրավունքը քրեական արդարադատության հարցերի համատեքստում պետության համարժեք արձագանքի առանձնահատկությունների վերաբերյալ քննարկվում է ստորև (տե՛ս 80-81-րդ պարբերություններ): Տեղական կամ տարածաշրջանային մակարդակի հարցումները և հարցումները առանձին համայնքների հետ նույնպես պետք է աջակցվեն, որպեսզի հնարավոր լինի կենտրոնացված արձագանքել տեղական կարիքներին:

29. Տուժողների փորձի ըմբռնումը կարևոր է ատելության հիմքով հանցագործության ազդեցությունը հասկանալու և դրա դեմ համապատասխան քաղաքականություն և ռազմավարություն մշակելու համար: Ատելության հիմքով հանցագործությունը կարող է տարբերվել հանցավորության այլ ձևերից՝ իր ազդեցությամբ ոչ միայն հանցագործության տուժողի, այլև ավելի լայն խմբերի և համայնքների, այսինքն՝ ընդհանուր նպատակային հատկանիշ ունեցող համայնքի վրա: Հաշվի առնելով դա՝ Հանձնարարականը կոչ է անում դիտարկել «վնասի շրջանակների» մոտեցումը: Այս մոտեցումը ճանաչում է ատելության հիմքով հանցագործության ազդեցությունը մի քանի հիմնական կատեգորիայի անձանց վրա. 1) առանձին տուժողները (ներառյալ անմիջական ընտանիքը), 2) համայնքը կամ խումբը, որին նրանք պատկանում են կամ ենթադրվում է, որ ներկայացնում են, 3) այլ անձինք, ովքեր ունեն նմանատիպ անձնական հատկանիշներ կամ կարգավիճակ տուժողի հետ, և 4) նրանք, ովքեր կապված են կամ աջակցում են տուժողին (այսինքն՝ տուժողի հետ համերաշխ անձինք կամ այլոք, ովքեր կարող են խստորեն համակրել տուժողին, սակայն չեն կիսում նույն անձնական հատկանիշները կամ կարգավիճակը): Ատելության հիմքով հանցագործության տուժողները կարող են չունենալ նույն փորձը, ինչ հանցագործության մյուս տուժողները և հաճախ կարող են կրել հավելյալ հետևանքներ, որոնք գերազանցում են հանցագործության ազդեցությունը: Լայնորեն ընդունված է, որ ատելության հիմքով հանցագործության շատ դեպքեր, երբ համեմատվում են գոհայնացման այլ տեսակների հետ, կարող են կապված լինել ավելի բարձր աստիճանի ֆիզիկական և հոգեբանական տրավմայի հետ: Քանի որ ատելության հիմքով հանցագործությունն ուղղված է տուժողի ինքնությանը, պատկանելությանը, ժառանգությանը կամ համոզմունքներին, ատելության հիմքով հանցագործության հետևանքները կարող են տարածվել տարբեր համայնքներով կամ խմբերով, որոնց պատկանում է տուժողը և դրանից դուրս: Սա տարբեր կերպ նկարագրվում է որպես «ալիքային էֆեկտ», «ատելության հիմքով հանցագործության ռեզոնանսային բնույթ» կամ «ատելության հիմքով հանցագործության ահաբեկչական էֆեկտ»:

30. Հանձնարարականն ընդգծում է քրեական արդարադատության համակարգի (և ատելության հիմքով հանցագործության դեմ պայքարում ներգրավված այլ դերակատարների) նկատմամբ հանրային վստահության բարձրացման կարևորությունը՝ մի կողմից հաղորդումներն ու արձագանքները բարելավելու համար, միևնույն ժամանակ ձգտելով նվազեցնել զգալի ներքին խնդիրները, որոնք կարող են գոյություն ունենալ, ինչպես օրինակ՝ ինստիտուցիոնալ կողմնակալությունը և խտրականությունը նույն մարմինների հետ՝ մյուս կողմից: Ատելության հիմքով հանցագործության

դեմ պայքարի հիմնական խոչընդոտն այն է, որ ատելության հիմքով հանցագործության տուժողները հաճախ վստահություն չունեն քրեական արդարադատության համակարգի նկատմամբ՝ հավատալով, որ Նրանք, ովքեր աշխատում են դրանում, կամ չեն կարող, կամ չեն արձագանքի զոհայնացման իրենց փորձին: Անդամ պետությունները պետք է մշակեն ռազմավարություններ՝ բարելավելու համակարգի արձագանքները, շտկելու ինստիտուցիոնալ կողմնակալությունը, որը կարող է առկա լինել Նրանց ներսում և ընդհանուր առմամբ մեծացնել այդ հաստատությունների վստահելիությունը: Կարող է հատուկ անհրաժեշտություն առաջանալ անդրադառնալու, օրինակ, գենդերային, LGBSH և ռասայական կողմնակալությանը: ECRI GPR 11-ով Ռասիզմի և ռասայական խտրականության դեմ պայքարը ոստիկանական գործունեության մեջ նույնպես հատկապես կարևորություն ունի: Համաձայն այդ հանձնարարականի՝ անդամ պետությունները, ի թիվս այլոց, պետք է բացահայտեն և անդրադառնան ոստիկանության կողմից ռասայական պրոֆիլավորմանը, ռասայական խտրականությանը և ռասայական շարժառիթներով չարաշահմանը և փաստաթղթավորեն և ուսումնասիրեն ոստիկանության և պաշտպանված խմբերի անդամների միջև հարաբերությունները: Դրանով պետությունները պետք է չափեն ոստիկանության նկատմամբ նման խմբերի վստահության մակարդակը, ինչպես նաև ոստիկանական հաստատությունների ներսում այդ խմբերի նկատմամբ նախապաշարումների ցանկացած ցուցանիշ: Ոստիկանության կողմից կրկնակի զոհայնացման մտավախությունը նաև ատելության հիմքով հանցագործության մասին թերհաղորդման պատճառ է հանդիսանում: «Երկրորդային զոհայնացումը» զոհայնացում է, որը տեղի է ունենում սկզբնական հանցագործությանը պետական և ոչ պետական մարմինների արձագանքի հետևանքով և բխում է տուժողների իրավունքները պաշտպանելու ձախողումից և տուժողների տառապանքների ընկալման բացակայությունից: Դա կարող է տուժողներին թողնել և՛ մեկուսացված, և՛ անապահով՝ կորցնելով հավատը իրենց համայնքների և մասնագիտական գործակալությունների կողմից հասանելի օգնության հանդեպ: Դա կարող է տեղի ունենալ նաև այն դեպքում, երբ առկա է այս կազմակերպությունների կողմից զոհայնացման սկզբնական դեպքի արձագանքման ձախողումը, կամ պատշաճ ձևով չարձագանքելու դեպքում հանցագործության ատելության տարրի, այդ թվում՝ դատարանի լեզվով ասած՝ «քողագերծումը» (տե՛ս ստորև՝ պարբերություն 33-ը): Քանի որ ինստիտուցիոնալ կողմնակալությունը կարող է նաև նշանակալից գործոն լինել երկրորդական զոհայնացման դեպքերում, Հանձնարարականը նաև ընդգծում է 25-րդ պարբերության համաձայն իրավապահ մարմինների և քրեական արդարադատության ոլորտի այլ մասնագետների կողմնակալ կամ նախապաշարումից բխող վարքագծի ճանաչման, բացահայտման և դրա դեմ պայքարելու անհրաժեշտությունը (տե՛ս ստորև՝ 86-87-րդ պարբերությունները): Կրկնակի զոհայնացումն այն է, երբ զոհն արդեն ատելության հիմքով հանցագործության զոհ է դարձել: Կրկնակի զոհայնացման վախը կապված է իշխանությունների օրինականության և վստահելիության ընկալման հետ, որը հաճախ առնչվում է ոստիկանությանը:

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՍԿՂԲՈՒՆՔՆԵՐ

31. Ատելության հիմքով հանցագործություն տեղի ունեցող կարող է ներառել հանցագործություններից ամենալուրջը, ինչպես նաև այն հանցագործությունները, որոնք համարվում են քրեական իրավունքի չնչին խախտումներ: Նրանց ընդհանրությունն այն է, որ դրանք քրեական հանցագործություններ են. այդ պատճառով զգալի ուշադրություն է դարձվում ատելության հիմքով հանցագործություններին քրեական արդարադատության արձագանքներին: Այնուամենայնիվ, սա կարելի է դիտարկել ավելի լայն խնդիրը քողարկելու տեսանկյունից. ատելության հիմքով հանցագործությունների ճնշող մեծամասնությունը չի հաղորդվում, և ամեն ինչ է, քան անսովոր իր տուժողների համար, ովքեր սովորաբար ունենում են ատելության միջադեպեր և ատելության հիմքով հանցագործության կրկնվող դեպքեր: Հանցագործության ազդեցությանը ենթարկված անհատները հաճախ չգիտեն, թե որտեղ են ատելության հիմքով հանցագործության իրավական սահմանները, ինչ իրավունքներ ունեն և որտեղ կարող են աջակցություն փնտրել առաջացած տրավմայի համար: Ավելին, ատելության հիմքով հանցագործության ազդեցությունը չի կարող դիտարկվել որպես հանցագործության ընկալվող լրջությանը ուղղակիորեն համաչափ: Ատելության հիմքով հանցագործության դեպքում տուժողները հաղորդում են զգալիորեն ավելի շատ հուզական և հոգեբանական անհանգստություն, քան այլ հանցագործությունների տուժողները, մասնավորապես՝ կապված ինտերսեկցիոնալության, կրկնակի զոհայնացման, երկրորդական զոհայնացման բարդ հարցերի հետ և միջադեպի մասին հայտնելու վախի հետ, ինչը կարող է ուժեղացնել տուժածների տրավմատիկ արձագանքը:

5-րդ պարբերության վերաբերյալ

32. Ատելության հիմքով հանցագործության սահմանման, փորձառության և կատարման ձևի բարդությունների պատճառով, ատելության հիմքով հանցագործության համատեքստում պետության գործողությունների պատասխանատվությունը չի կարող վերագրվել մեկ գործակալությանը կամ պետական գերատեսչությանը: Ավելի շուտ, դա պահանջում է ամբողջական և բազմակողմ մոտեցում, որը կարող է հիմնված լինել ազգային գործողությունների ծրագրով

կամ ռազմավարությամբ՝ ատելության, խտրականության և անհանդուրժողականության դեմ պայքարի ավելի լայն շախմատի շրջանակներում: Նման գործողությունների ծրագրի մշակման և իրականացման համար առանցքային նշանակություն ունի քաղաքացիական հասարակության դերը, որը հաճախ տիրապետում է տուժողներին հասկանալու և աջակցելու համար պահանջվող փորձին, ինչպես նաև հետագա միջադեպերը կանխելու փորձին: Քանի որ ատելության հիմքով հանցագործության տու-ողները կարող են չվստահել ղեկավար մարմիններին, շատերը կվստահեն համայնքի կամ գործընկերների կողմից ղեկավարվող կազմակերպություններին ատելության հիմքով հանցագործության վերաբերյալ տեղեկատվության և աջակցության համար: Հետևաբար, քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունները վճռորոշ դեր ունեն տուժողների հատուկ կարիքների վերաբերյալ փորձաքննություն տրամադրելու գործում: Այնուամենայնիվ, չնայած պատշաճ ֆինանսավորվող քաղաքացիական հասարակությունը կարող է կարևոր օժանդակ դեր խաղալ, ատելության հիմքով հանցագործությունների դեմ պայքարի առաջնային պատասխանատվությունը կրում է պետությունը:

6-րդ պարբերության վերաբերյալ

33. Քրեական օրենսդրությունը առանցքային դեր է խաղում ատելության հիմքով հանցագործությունների դրսևորումներին անդադառնալու և դրանց արձագանքման գործում: Նման արարքների քրեականացումը արտացոլում է հասարակության կողմից ատելության հիմքով հանցագործության դատապարտումը շարունակաբար վերահաստատելու անհրաժեշտությունը: Քրեական իրավունքի արդյունավետ ընթացակարգերն ու ինստիտուտները կենսական նշանակություն ունեն ժողովրդավարական հասարակությունում արդարադատության պատշաճ իրականացումն ապահովելու, ատելության հիմքով հանցագործության բնույթը որպես հիմնարար իրավունքներին հատկապես կործանարար ճանաչելու, ինչպես նաև փաստացի և պոտենցիալ տուժողների վստահությունը ստեղծելու և պահպանելու համար ատելության հիմքով հանցագործություններից նրանց պաշտպանելու պետական իշխանությունների կարողությունը: Ատելության հիմքով հանցագործության՝ որպես հանցավորության առանձնահատուկ դրսևորում օրենսդրության մեջ անվանելը կենսական նշանակություն ունի քրեական արդարադատության մարմինների կողմից դրա ճանաչման և իրավական համակարգի միջոցով, ինչպես նաև տուժողներին պաշտպանելու և հնարավոր հանցագործներին զսպող ուղերձ ուղարկելու համար: Այդ նպատակով անդամ պետությունները պետք է ապահովեն քրեական օրենսդրության արդյունավետ կիրարկումը, ներառյալ հանցագործության ատելության տարր(եր)ի բացահայտումը, քանի որ դա ատելության հիմքով հանցագործությունները սովորական քրեական հանցագործություններից տարբերող հիմնական բաղադրատարրն է: Իրապես, դա չկատարելը, այսինքն՝ բռնությանը «խտրական մտադրությամբ» հավասար հիմունքներով վերաբերվելը առանց այդ մտադրության, կարող է համարել Կոնվենցիայի 14-րդ հոդվածի խախտում (Սաբալիչն ընդդեմ Խորվաթիայի, 2021թ.): Քրեական իրավունքի արդյունավետ դրույթները կունենան մի քանի հարթություններ: Դատարանի նախադեպային իրավունքից բխող «քողագերծումը» նշանակում է, որ իշխանությունները պետք է անեն այն, ինչ ողջամիտ է տվյալ հանգամանքներում ապացույցները հավաքելու և ապահովելու համար, ուսումնասիրեն ճշմարտությունը բացահայտելու բոլոր գործնական միջոցները և կայացնեն լիովին հիմնավորված, անաչառ և օբյեկտիվ որոշումներ՝ առանց բաց թողնելու կասկածելի փաստերը, որոնք կարող են վկայել ատելության շարժառիթների մասին (Նաչովան և այլոք ընդդեմ Բուլղարիայի, 2005թ., §§ 156-159): Բացի այդ, նման հանցագործությունների պատշաճ կերպով արձագանքելու պարտականությունը տարածվում է նաև դատական գործընթացների վրա, որոնց ընթացքում որոշվում է, թե արդյոք և ինչպես դատապարտել և պատժել ենթադրյալ հանցագործներին (Սաբալիչն ընդդեմ Խորվաթիայի, 2021թ., § 97): Դատական վարույթում կա պարտավորություն պատշաճ կերպով արձագանքել ատելության հիմքով հանցագործությանը, որոշել, թե արդյոք և ինչպես դատապարտել և պատժել ենթադրյալ հանցագործին (Սաբալիչն ընդդեմ Խորվաթիայի, 2021թ.) և «շոշափելի իրավական հետևանքներ» կցել հանցագործության ատելության տարրին (Ստոյանովան ընդդեմ Բուլղարիայի, թիվ 56070/18, 14 հունիսի 2022թ.): Ստոյանովայի գործում, թեև բուլղարական դատարանները հստակորեն հաստատել էին, որ հարձակման պատճառը եղել է հանցագործների ատելությունը միասեռականների նկատմամբ, սակայն շոշափելի իրավական հետևանքներ չեն եղել, քանի որ Բուլղարիայի քրեական օրենսգիրքը հոմոֆոբիան որպես հատուկ ծանրացուցիչ գործոն չի նախատեսել սպանության հանցագործության հետ կապված: Միաժամանակ, անդամ պետությունները պետք է ապահովեն, որ Կոնվենցիայի 6-րդ, 7-րդ և 10-րդ հոդվածներով երաշխավորված ցանկացած անձանց իրավունքները, ովքեր կասկածվում կամ մեղադրվում են ատելության հիմքով հանցագործության մեջ, պաշտպանված լինեն ողջ գործընթացում և հաշվի առնվեն օրենսդրության մշակման փուլում:

34. 6-րդ պարբերությունը վեր է հանում մի քանի ամենակարևոր ասպեկտներ, որոնք պետք է հաշվի առնել ատելության հիմքով հանցագործությունների վերաբերյալ օրենսդրական դրույթներ մշակելիս: Սա հաճախ պահանջում է տարբերակել ատելության հիմքով հանցագործությունների և այլ

հանցագործությունների և դրանց կատարման հետ կապված շոշափելի իրավական հետևանքների միջև: Պետությունները պետք է նաև ձեռնարկեն բոլոր ողջամիտ քայլերը՝ հանցավոր արարքի կատարմանը ուղեկցող հնարավոր ատելության տարրը հետաքննելու և բացահայտելու համար և ապահովեն հանցագործների նկատմամբ արդյունավետ, համապատասխան և համաչափ քրեական արձագանքի պարտադրումը, այդ թվում՝ համապատասխան քրեական պատիժների սահմանմամբ: Հատկանշական է, որ օրինականության սկզբունքը պահանջում է, որ իրավախախտումները և համապատասխան պատիժները հստակորեն սահմանվեն օրենքով և, հետևաբար, ներառում է երաշխիք, որ քրեական իրավունքը չպետք է մեկնաբանել ի վնաս մեղադրյալի: «Օրենք» հասկացությունը 7-րդ հոդվածի իմաստով, ինչպես Կոնվենցիայի այլ հոդվածներում (օրինակ՝ 8-11-րդ հոդվածներում), ներառում է որակական պահանջներ, մասնավորապես մատչելիության և կանխատեսելիության պահանջներ (Դել Ռիո Պրադան ընդդեմ Իսպանիայի [GC] թիվ 42750/09, 21 հոկտեմբերի 2013թ. § 91, Փերինչեքն ընդդեմ Շվեյցարիայի [GC] թիվ 27510/08, 15 հոկտեմբերի 2015թ. § 134): Այս որակական պահանջները պետք է բավարարվեն ինչպես տվյալ հանցագործության սահմանման (Ջորդիքն ընդդեմ Գերմանիայի, թիվ 74613/01, 12 հունվարի 2007թ. §§ 103-114) և պատժի կամ դրա շրջանակի առումով: Հանցագործության և կիրառվող պատիժների սահմանմանը վերաբերող անբավարար «օրենքի որակը» հանդիսանում է Կոնվենցիայի 7-րդ հոդվածի խախտում (Կաֆկարիսն ընդդեմ Կիպրոսի [GC] թիվ 21906/04, 12 փետրվարի 2008թ. §§ 150 և 152): Այս առումով, պետությունների վրա կա դրական պարտավորություն՝ ներպետական օրենսդրության մեջ հստակորեն սահմանելու ատելության տարրը, ինչպես նաև հստակորեն սահմանելու, թե ինչպես կարող են առաջանալ նման շոշափելի իրավական հետևանքներ (Ստոյանովան ընդդեմ Բուլղարիայի, 2022թ.):

7-րդ պարբերության վերաբերյալ

35. Դատարանի սկզբունքներին և նախադեպային իրավունքին համապատասխան՝ ներքին իշխանությունները հատուկ պարտականություն ունեն հետաքննել և կանխել ատելության շարժառիթով բռնությունը: Մասնավորապես, պետությունները պետք է իրենց հնարավորությունների սահմաններում «քողագերծեն» ատելության շարժառիթը: Որպես այդպիսին, երբ երկրի իշխանությունները բախվում են, օրինակ, բռնության առերևույթ նշաններին, դրված կամ առնվազն ազդված տուժողի սեռական կողմնորոշումով, դա պահանջում է ներպետական քրեական իրավունքի մեխանիզմների արդյունավետ կիրառում, որը կարող է պարզաբանել ատելության հնարավոր շարժառիթները բռնի միջադեպի հետևում հոմոֆոբ երանգով և պատասխանատուներին բացահայտելու և, անհրաժեշտության դեպքում, համարժեք պատժելու համար (Իդենտորան և այլոք ընդդեմ Վրաստանի, 2015թ., § 67, Էմ. Սի.-ն և Էյ. Սի.-ն ընդդեմ Ռումինիայի, թիվ 12060/12, 12 ապրիլի 2016թ., § 113; Ադոգոմեյաշվիլին և Ջափարիձեն ընդդեմ Վրաստանի, 2020թ., § 38, Գենդերդոք-ԷՄ-ը և Էմ.Դի.-ն. ընդդեմ Մոլդովայի Հանրապետության, թիվ 23914/15, 14 դեկտեմբերի 2021թ., § 37, Կանանց նախաձեռնությունների աջակցության խումբը և այլոք ընդդեմ Վրաստանի, 2021թ., § 63, Սաբալիչն ընդդեմ Խորվաթիայի, 2021թ. § 105): Այս պահանջները բխում են նաև այլ միջազգային պարտավորություններից, ինչպես՝ Ռասայական խտրականության բոլոր ձևերի վերացման մասին ՄԱԿ-ի միջազգային կոնվենցիան:

36. Հետևաբար, եթե կասկած կա, որ խտրական վերաբերմունքը դրդել է բռնի ակտի, հատկապես կարևոր է, որ պաշտոնական հետաքննությունը շարունակվի եռանդով և անկողմնակալությամբ՝ հաշվի առնելով նման գործողությունների նկատմամբ հասարակության շարունակական դատապարտումը և պաշտպանված խմբերը խտրական շարժառիթներով բռնությունից պաշտպանելու իշխանությունների կարողության վստահությունը պահպանելու անհրաժեշտությունը: Պետության դրական պարտավորությունների կատարումը պահանջում է, որ ներպետական իրավական համակարգը պետք է դրսևորի իր կարողությունը՝ կիրառելու քրեական իրավունքը նման բռնի գործողությունների կատարողների նկատմամբ (Սաբալիչն ընդդեմ Խորվաթիայի, 2021թ., § 95 և Օգանեզովան ընդդեմ Հայաստանի, թիվ 71367/ 12 և թիվ 72961/12, 2022 թվականի մայիսի 17, § 85): Ավելին, երբ ծառայողական քննությունը հանգեցրել է ազգային դատարաններում վարույթ սկսելուն, դատավարությունն ամբողջությամբ, ներառյալ դատաքննության փուլը, պետք է բավարարի Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի պահանջները (Էմ. Սի.-ն և Էյ. Սի.-ն ընդդեմ Ռումինիայի, 2016թ., § 112): Չնայած բացարձակ պարտավորություն չկա, որ բոլոր հետապնդումները հանգեցնեն դատապարտման կամ որոշակի պատժի, ազգային դատարանները ոչ մի դեպքում չպետք է պատրաստ լինեն թույլ տալ, որ ֆիզիկական և մտավոր ամբողջականության վրա ծանր հարձակումները մնան անպատիժ, կամ ծանր հանցագործությունները պատժվեն չափազանց թեթև պատժով (Սաբալիչն ընդդեմ Խորվաթիայի, 2021թ., § 97):

37. Ատելության շարժառիթով բռնությունը կանխելու իշխանությունների պարտականությունը, ինչպես նաև խտրական շարժառիթի և բռնության ակտի միջև հնարավոր կապի առկայությունը հետաքննելու պարտականությունը կարող է ենթարկվել Կոնվենցիայի 2-րդ և 3-րդ հոդվածների ընթացակարգերին, սակայն կարող է նաև դիտվել որպես Կոնվենցիայի 14-րդ հոդվածով

նախատեսված իշխանությունների դրական պարտավորությունների մաս՝ առանց խտրականության ապահովելու 2-րդ և 3-րդ հոդվածներում ամրագրված հիմնարար արժեքը (Իդենտիթեթի և այլոք ընդդեմ Վրաստանի, 2015թ., § 63-64; Էմ. Սի.-ն և Էյ. Սի.-ն ընդդեմ Ռումինիայի 2016թ., § 106, Աղդգոմեյաշվիլին և Ջափարիձեն ընդդեմ Վրաստանի, 2020թ., § 36, Գենդերոդ-ԷՄ-ը և Էմ. Դի.-ն ընդդեմ Մոլդովայի Հանրապետության, 2021թ., § 34, և Կանանց նախաձեռնությունների աջակցության խումբը և այլոք ընդդեմ Վրաստանի, 2021թ., § 57, որը քննարկվում է ստորև, որտեղ Դատարանը միաժամանակյա քննության անցավ Կոնվենցիայի 14-րդ հոդվածի 3-րդ հոդվածի համաձայն):

38. Դատարանը որոշել է, որ առանց իրավապահ մարմինների խիստ մոտեցման, նախապաշարումի կամ ատելության շարժառիթներով հանցագործություններն անխուսափելիորեն կքննվեն հավասար հիմունքներով սովորական գործերի հետ՝ առանց նման երանգների, և արդյունքում առաջացած անտարբերությունը հավասարազոր կլինի պաշտոնական համաձայնության կամ նույնիսկ ատելության հիմքով հանցագործությունների թողտվության (Իդենտիթեթի և այլոք ընդդեմ Վրաստանի, 2015թ., § 77, հետագա հղումներով, և Օգանեզովան ընդդեմ Հայաստանի, 2022թ., § 106): Այսպիսով, ըստ Դատարանի, խտրական վերաբերմունքից բխող բռնությանը և դաժանությանը հավասար հիմունքներով վերաբերվելը նման երանգ չունեցող գործերում տեղի ունեցող բռնության հետ աչք փակելն է հատուկ բնույթ ունեցող գործողությունների վրա, որոնք հատկապես քայքայիչ են հիմնարար իրավունքների տեսանկյունից: Ավելին, Էապես տարբեր իրավիճակների վարման ձևի չտարբերելը կարող է համարել անհիմն վերաբերմունք, որն անհամատեղելի է Կոնվենցիայի 14-րդ հոդվածի հետ (Աղդգոմեյաշվիլին և Ջափարիձեն ընդդեմ Վրաստանի, 2020թ., § 44):

8-րդ պարբերության վերաբերյալ

39. Ատելության հիմքով հանցագործության համապարփակ անդրադարձը և կանխարգելման բարդությունը, ներգրավված դերակատարների և հաստատությունների թիվը, ներգրավված զգայուն խնդիրները և համագործակցությունը խրախուսելու և դյուրացնելու մարտահրավերները, ինչպիսիք են մշտադիտարկումը, հանցագործության հաղորդումը, տվյալների հավաքագրումը և համայնքի ներգրավվածությունը հաշվի առնելով՝ ազգային համապարփակ գործողությունների ծրագրերն ու ռազմավարությունները խստորեն խորհուրդ են տրվում Հանձնարարականում:

40. Որոշ անդամ երկրներում առկա են նմանատիպ գործողությունների ծրագրեր, որոնք վերաբերում են կա՛մ ատելության հատուկ դրսևորումներին (օրինակ՝ Ծայրահեղականությունը), կա՛մ որոշակի համայնքների նկատմամբ նախապաշարումին: Օրինակ՝ Բելգիան և Գերմանիան ունեն գործողությունների ծրագրեր հոմոֆոբ և տրանսֆոբ բռնության դեմ պայքարելու համար, Համախմբված Հստոնիա 2030-ը և Մոլդովայի Գործողությունների ծրագիրը և այլ ռազմավարությունները՝ ըստ ԵՄ շրջանակի, գնչուների ազգային ինտեգրման ռազմավարության շրջանակներում աջակցում են գնչու բնակչությանը: Մյուս անդամ երկրները որդեգրել են Ծայրահեղականության թիրախավորման մոտեցումներ, ինչպիսիք են Ծայրահեղականության և արմատականացման կանխարգելման և հակազդման Դանիայի ազգային ռազմավարությունը և Ծայրահեղականության դեմ պայքարի Չեխիայի ռազմավարությունը: Նորվեգիայի կառավարության գործողությունների ծրագիրը ընդդեմ արմատականացման և բռնի Ծայրահեղականության (2020թ.) ներառում է դրույթներ ատելության խոսքի և ատելության հիմքով այլ հանցագործությունների դեմ, և որպես հիմնական մոտեցում ունի բազմազերատեսչական համագործակցություն: Հունաստանը լայն մոտեցում է ցուցաբերում, որտեղ Ռասիզմի և անհանդուրժողականության դեմ նրա ազգային գործողությունների ծրագիրը (NAP) ձգտում է վերացնել ռասիզմի կամ խտրականության ցանկացած տեսակ և կենտրոնացած է չորս հիմնական ոլորտների վրա՝ ներառյալ իրազեկման բարձրացումը, կրթությունը, սոցիալական ինտեգրման քաղաքականությունը և արդարադատությունը: Վրաստանը նմանապես անդրադառնում է ատելության հիմքով հանցագործություններին Մարդու իրավունքների իր ազգային ռազմավարության մեջ:

41. Մյուս անդամ երկրները որդեգրել են միջհամայնքային մոտեցում, որն անդրադառնում է ռասիստական, հոմոֆոբ և տրանսֆոբ ատելության հիմքով հանցագործությանը և ատելության խոսքին, հատկապես ընդգծելով այս համատեքստում տվյալների հավաքագրման գործիքները: Արժե մտածել, թե ինչպես կարելի է անդրադառնալ նախապաշարումի, ատելության և մարգինալացման փորձին, որը պահպանվում է համայնքում, օրինակ՝ ազգային ԼԳԲՏԻ ռազմավարության, միգրանտների ինտեգրման ռազմավարության կամ գնչուների և ճանապարհորդների ռազմավարության միջոցով: Ատելության հիմքով հանցագործությունը կտրում է պաշտպանության այս սյուները, սակայն, պահանջում է միջոլորտային և բազմոլորտ մոտեցում, և, հետևաբար, առաջարկվում է ազգային ռազմավարություն, որն անդրադառնում է Հանձնարարականի բոլոր ասպեկտներին համապարփակ և համագործակցային ձևով:

9-րդ պարբերության վերաբերյալ

42. Ատելության հիմքով հանցագործության տուժողներին աջակցող արդյունավետ ազգային համակարգի ստեղծման քաղաքականությունն ու միջոցառումները պետք է ներառվեն գործողությունների ծրագրերում՝ ատելության հիմքով հանցագործության արդյունավետ քրեականացմանն աջակցող միջոցառումներին զուգահեռ:

43. Աջակցության գործընթացները, ներառյալ քրեական արդարադատության գործընթացի միջոցով նախատեսվածները, պետք է մշակվեն և իրականացվեն այնպես, որ ճանաչեն ատելության հիմքով հանցագործության ազդեցությունը տուժողների և ավելի լայն համայնքի վրա: Աջակցության նման համակարգերը պետք է ունենան համապատասխան ռեսուրսներ և ֆինանսավորում, որպեսզի աջակցությունն արդյունավետ լինի: Այս գործընթացները պետք է զգայուն լինեն տուժողների կարիքների և կարգավիճակի նկատմամբ՝ ապահովելու դրանց արդյունավետ արձագանքները: Շատ կարևոր է, որ աջակցության ծառայությունները տրամադրվեն այն տուժողներին, ովքեր նախընտրում են չներգրավվել քրեական արդարադատության գործընթացում, սակայն, այնուամենայնիվ, աջակցություն են պահանջում ատելության հիմքով հանցագործության ազդեցության համար: Սա կարևոր է, քանի որ ատելության հիմքով հանցագործության տուժողների՝ իրենց փորձի մասին հայտնելու անպատրաստակամությունը զգալի խոչընդոտ է հասարակության մեջ ատելության հիմքով հանցագործության դեմ պայքարի և, համապատասխանաբար, անհրաժեշտության դեպքում տուժողներին աջակցություն ցուցաբերելու գործում: Արդյունքում, բոլոր օժանդակ ծառայությունները պետք է հավասարապես տրամադրվեն ատելության հիմքով հանցագործության տուժողներին:

44. Ատելության հիմքով հանցագործության տուժողների համար տրավման կարևոր խնդիր է մի շարք առումներով: Տուժողները հաճախ տրավմայի են ենթարկվում բուն ատելության հիմքով հանցագործությունից, և տրավմայի ազդեցությունը կուտակային է (որքան շատ է դա տեղի ունենում, այնքան ավելի մեծ է ազդեցությունը): Արդյունքում, կարևոր է գիտակցել, որ զոհայնացման (կրկնակի զոհայնացման) նախկին փորձը ավելացնում է այս կուտակային ազդեցությունը, ուստի որոշ մարդիկ ենթարկվում են ատելության հիմքով հանցագործության ավելի մեծ ազդեցության առավել բարձր ռիսկի: Ի լրումն, այն հանգամանքներում, երբ այդ կարիքները չեն բավարարվում, տուժողները կարող են հետագայում տուժել քրեական արդարադատության համակարգում ներգրավվելու գործընթացից (երկրորդային զոհայնացում):

45. Տրավմայի մասին իրազեկվածությունն ատելության հանցագործության կենտրոնական ասպեկտն է: Տրավման հուզական արձագանք է անհանգստացնող իրադարձությանը և, հետևաբար, վերաբերում է մի շարք վարքագծային, ճանաչողական և հուզական ռեակցիաներին այն իրադարձությանը կամ իրադարձություններին, որոնք կարող են երկարաժամկետ ազդեցություն ունենալ անհատի բարեկեցության վրա: Երկրորդային տրավման վերաբերում է տրավմայի փորձին, որը զարգանում է անհանգստացնող իրադարձության փորձ ունեցած անձի (օրինակ՝ ընտանիքի, համայնքի անդամի, ընկերոջ, աջակցություն տրամադրողի) հետ սերտ շփման արդյունքում: Հոհականությունը և տրավման շատ ինտեգրված են, սակայն ոչ բոլոր տուժողներն են ունենում տրավմայի մասով արձագանք: Անկախ դրանից, բոլոր քրեական արդարադատության հաստատությունների նպատակը պետք է լինի տրավմայի մասին իրազեկված լինելը և, ի վերջո, տրավմայի մասին տեղեկացվածվածությունն ապահովելը: Տրավմայի մասին իրազեկում նշանակում է գիտակցել և զգայուն լինել այն բանի նկատմամբ, թե ինչպիսի տեսք ունի տրավման, ինչպես արձագանքել տրավմա ապրող անհատներին և ինչպես կանխել տրավմայի փորձի անտագոնիզացումը: Հիմնվելով դրա վրա՝ տրավմազգայուն մոտեցումն ավելի հեռուն է գնում և շեշտը դնում է տրավմայի հետևանքների ըմբռնման և բոլոր մակարդակներում պատշաճ արձագանքման վրա, հատկապես ինստիտուցիոնալ մակարդակում: Տրավմայի մասին տեղեկացված լինելու նպատակը անհատին կրկնակի տրավմատիզացիայից խուսափելն է և նրանց օժանդակելն է բուժման ողջ ընթացքում:

9-րդ պարբերության վերաբերյալ

46. Այն դեպքերում, երբ տուժողները ձգտում են, որ իրենց փորձառությունները ճանաչվեն և դրանց անդրադարձ կատարեն ղեկավար կամ պաշտոնատար անձինք, օրինակ՝ քրեական արդարադատության գործընթացի, բնակարանային գործակալությունների կամ առաջին գծի բժշկական անձնակազմի միջոցով, շատ կարևոր է, որ նրանք կրկին տուժող չդառնան այդ գործընթացի միջոցով: Ավելի հավանական է, որ տուժողները համենն արդարադատության, երբ վստահեն, որ հաստատությունը գործում է իրենց լավագույն շահերից ելնելով, և երբ նրանց հետ վարվում են հարգալից և պաշտպանվում են իրենց իրավունքները: Այս վստահելիությունը կարելի է ձեռք բերել, երբ գործակալությունները ընդունեն և ճանաչեն ինստիտուցիոնալ կողմնակալությունը, որտեղ այն առկա է, և լուծեն այն վերապատրաստման և պրակտիկայի միջոցով: Քրեական արդարադատության կազմակերպությունների և պաշտպանված խմբերի միջև հարաբերությունների հաստատումն ու պահպանումը, նրանց՝ քրեական արդարադատության ինստիտուտների (այսինքն՝ անձնակազմի)

մաս լինելու ապահովումը և տրավմայի մասին իրազեկված և տրավմագայուն կազմակերպչական մշակույթների զարգացումը կբարձրացնի տուժողների վստահությունն ու հավատը:

47. Ինստիտուցիոնալ կողմնակալությունը կարող է լինել քողարկված կամ բացահայտ և կարող է դրսևորվել և հաստատվել պետական և մասնավոր հաստատությունների քաղաքականության, ընթացակարգերի, պրակտիկայի և գործընթացների մեջ՝ ֆորմալ և ոչ ֆորմալ, կոդավորված և լռելյայն: Սա կարող է հանգեցնել սովորական, համակարգված կամ կրկնվող վերաբերմունքի նրանց, ովքեր ունեն հատուկ անհատական հատկանիշներ կամ այլ կարգավիճակ՝ իրենց ինքնության պատճառով (տես՝ Սպորտի բնագավառում ռասիզմի և ռասայական խտրականության դեմ պայքարի վերաբերյալ ECRI GPR-ին N 12 Բացատրական հուշագիր, պարբերություն 6, ծանոթագրություն 4, ECRI 2022թ-ի քարտուղարություն, Ռասայական խտրականության դեպքերի և ռասայական արդարության և հավասարության առաջխաղացման վերաբերյալ օրինաչափությունների, քաղաքականության և գործընթացների վերաբերյալ տեղեկությունների ներկայացման կոչ (ՄԱԿ-ի Մարդու իրավունքների խորհրդի բանաձև 48/18)): Նման ինստիտուցիոնալ կողմնակալությունը կարող է հանգեցնել այնպիսի վարքագծի, որը հավասարազոր է Կոնվենցիայի 14-րդ հոդվածի՝ 3-րդ հոդվածի հետ կապված խախտմանը, ինչպիսին տեղի է ունեցել Լիսգուրարն ընդդեմ Ռումինիայի թիվ 48474/14, 16 ապրիլի, 2019թ. գործով: Ինստիտուցիոնալ կողմնակալության և խտրականության ճանաչման, անվանման և վիճարկման միջոցով, ինչպես նաև խրախուսելով ներառականության մշակույթը, որը խթանում և հարգում է տարբերությունը, քրեական արդարադատության հաստատությունները կարող են բարձրացնել իրենց վստահությունը ատելության հիմքով հանցագործության ենթարկվածների աչքերում:

48. Ռասիզմի և ռասայական խտրականության դեմ պայքարի մասին ECRI-ի GPR թիվ 11-ի Բացատրական հուշագիրը վերաբերում է ինստիտուցիոնալ ռասիզմի հատկապես վնասակար ձևին, ռասայական պրոֆիլին, որը բխում է ինստիտուցիոնալ քաղաքականությունից և գործելակերպից, և Դատարանը գտել է, որ ռասայական պրոֆիլավորումն ունի Կոնվենցիայի 14-րդ հոդվածը 8-րդ հոդվածի հետ կապված խախտում համարելու կարողություն: Դատարանը նաև ընդգծել է ոստիկանության կողմից ռասայական խտրականության ենթադրյալ դեպքերի արդյունավետ հետաքննության կարևորությունը: 2022 թվականի հոկտեմբերի 18-ի Բասուս ընդդեմ Գերմանիայի թիվ 215/19 գործով Դատարանը նշել է, որ դա Էական է, «որպեսզի ռասայական խտրականությունից պաշտպանությունը տեսական և պատրանքային չդառնա ոչ բռնի գործողությունների համատեքստում, որը պետք է քննվի 8-րդ հոդվածի համաձայն՝ ապահովելու պաշտպանություն շահագրգիռ անձանց խարանդից և կանխելու այլատյաց վերաբերմունքի տարածումը» (§ 35): Ոստիկանական համակարգում ռասիզմի և ռասայական խտրականության դեմ պայքարի ECRI GPR թիվ 11 հանձնարարականը սահմանում է ոստիկանության գործողությունների հիմնական ոլորտները, որոնց առանցքում ECRI-ի կողմից ռասայական պրոֆիլավորման սահմանումն է. «ոստիկանության կողմից, առանց օբյեկտիվ և ողջամիտ հիմնավորման, այնպիսի հիմքերի օգտագործումը, ինչպիսիք են ռասան, գույնը, լեզուն, կրոնը, ազգությունը կամ ազգային կամ էթնիկական ծագումը վերահսկողության, հսկողության կամ հետաքննության մեջ»: Այնուհետև ECRI-ի GPR թիվ 11 հանձնարարականի 5-րդ պարբերությունը նախատեսում է, որ անդամ պետությունները պետք է ապահովեն, որ ռասայական ուղղակի և անուղղակի խտրականությունն արգելող օրենսդրությունը ընդգրկվի ոստիկանության գործունեության մեջ: Թեև Բասուսի դատարանը հստակ չի հայտնել պահանջվող հետաքննության գործընթացի բնույթի մասին, ECRI GPR No. 11-ն առաջարկում է, որ ոստիկանության կողմից նման վարքագիծ դրսևորող տուժողների համար պետք է հասանելի լինեն աջակցության և խորհրդատվության մեխանիզմները, որ ենթադրյալ դեպքերի արդյունավետ հետաքննությունը պետք է ապահովվել, և որ նման դեպքերի հետաքննությունը պետք է վստահել «ոստիկանությունից և դատախազական մարմիններից անկախ» մարմին: Համաձայն ECRI-ի թիվ 11 GPR-ի 3-րդ պարբերության, ազգային իշխանությունները պետք է նաև ներդրեն ողջամիտ կասկածի չափանիշ, ըստ որի վերահսկողության, հսկողության կամ հետաքննության գործողությունների հետ կապված լիազորությունները կարող են իրականացվել միայն օբյեկտիվ չափանիշների վրա հիմնված կասկածի հիման վրա: Նիդերլանդների վերաբերյալ իր 5-րդ փուլի մշտադիտարկման զեկույցում (§ 102), ECRI-ն առաջարկում է, որ քանի դեռ նման հիմնավոր կասկածի չափանիշ չի ներդրվել, ոստիկանությունը պետք է առնվազն սահմանի և մանրամասն նկարագրի այն օբյեկտիվ հիմքերը, որոնք թույլ կտան վերահսկողություն իրականացնել նույնիսկ ցանկացած կասկածի բացակայության դեպքում: Ռասայական պրոֆիլավորումը կանխելու մեկ այլ միջոց կլինի դադարեցման և հսկողության ձևերի ներդրումը, որոնցում ոստիկանության աշխատակիցները արձևագրում են յուրաքանչյուր այդպիսի վերահսկողություն դրա իրականացման պատճառներով և օբյեկտիվ հիմքերով, վերջնարդյունքի և անձի համապատասխան անձնական տվյալների հետ միասին:

49. ECRI-ի GPR թիվ 11 հանձնարարականի 2-րդ գլուխը վերաբերում է ռասայական խտրականությանը և ռասայական շարժառիթներով ոստիկանության և/կամ անվտանգության ուժերի կողմից չարաշահմանը: Այն դեպքում, երբ ատելության հիմքով հանցագործության ենթադրյալ հեղինակը

իրավապահ մարմիններում պաշտոնյա է, այդ հանցագործության հետաքննության նկատմամբ կիրառվում են ստանդարտ դրական պարտավորություններ, սակայն Դատարանը հայտարարել է, որ նման դեպքերում հանցագործության հետաքննության և քրեական հետապնդման անկախության պահանջը առանձնահատուկ նշանակություն ունի: Անկախությունն այս առումով նշանակում է ոչ միայն ինստիտուցիոնալ և հիերարխիկ անկախություն, այլև գործնականում անկախություն: Լիարժեք հետաքննությունը, որը պետք է տեղի ունենա, պետք է ուսումնասիրի «հնարավոր պատճառահետևանքային կապը» Նախապաշարումի և հանցագործության կատարման միջև (տե՛ս, օրինակ՝ Նաչովան ընդդեմ Բուլղարիայի, 2005թ.): Այս համատեքստում, ոստիկանության վերաբերյալ բողոքների և պնդումների հետաքննության Կիպրոսի անկախ մարմինը ընդգծվել է ECRI-ի կողմից Կիպրոսի վերաբերյալ իր չորրորդ մշտադիտարկման զեկույցում որպես այս խնդրի լուծման միջոց: Ռումինիայի գլխավոր դատախազությունը ռազմավարություն է հրապարակել՝ բարձրացնելու քրեական հետաքննության արդյունավետությունը, որն իրականացվում է իրավապահ մարմինների կողմից դաժան վերաբերմունքի մասին մեղադրանքների վերաբերյալ:

50. Հետազոտությունները ցույց են տալիս, որ ինստիտուցիոնալ կողմնակալությունը դրսևորվում է տարբեր ձևերով: Այնուամենայնիվ, դրան անդրադառնալու համար քրեական արդարադատության ինստիտուտները պետք է ճանաչեն, բացահայտեն, հասկանան և չափեն նման կողմնակալությունը՝ օգտագործելով հաստատված հետազոտության գործիք՝ Նախապաշարումները ամբողջ հաստատությունում չափելու համար: Այս չափումից հետո հաստատությունները պետք է ընդունեն, որ գոյություն ունի ինստիտուցիոնալ կողմնակալություն և խտրականություն, ներառյալ ռասայական պրոֆիլավորումը: Միայն այդ փուլում կարելի է անդրադառնալ նման կողմնակալությանը:

51. Ինչ վերաբերում է ընդհանուր առմամբ ներառական հասարակությունները խթանելու անհրաժեշտությանը, սույն Հանձնարարականը վերաբերում է նաև CM/Rec(2022)16 հանձնարարականին: Հատկապես պետք է հիշատակել դրա 28-րդ պարբերությունը, որը կոչ է անում պետական պաշտոնյաներին, հատկապես ղեկավար պաշտոններ զբաղեցնողներին, հաշվի առնելով իրենց ազդեցության դիրքը, խուսափել ատելության խոսքի մեջ ներգրավվելուց, հավանություն տալուց կամ տարածելուց: Այն նաև խրախուսում է նրանց հրապարակայնորեն խթանել մարդու իրավունքների մշակույթը և խստորեն և անհապաղ դատապարտել ատելության խոսքը՝ հարգելով խոսքի և տեղեկատվության ազատությունը: Պետական պաշտոնյաները և քաղաքական գործիչները, այնուամենայնիվ, պետք է զգույշ լինեն, որպեսզի քննադատական ծայրերը եռանդով չափտակավորեն որպես ատելության խոսք: Խոսքի ազատությունը տարածվում է ոչ միայն այն տեղեկատվության կամ գաղափարների վրա, որոնք բարենպաստ կերպով են ընդունվում կամ դիտվում են որպես ոչ վիրավորական կամ անտարբերության առարկա, այլ նաև նրանց, որոնք վիրավորում են, ցնցում կամ անհանգստացնում են պետությանը կամ բնակչության որևէ հատվածին (Հենդիսայդն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության No. 5493/72, 7 դեկտեմբերի 1976 թ., § 49):

ԱԶԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ ՏՈՒԺՈՂՆԵՐԻՆ

52. Հանձնարարականը գրված է Նախարարների կոմիտեի անդամ պետություններին ուղղված CM/Rec(2023)2 հանձնարարականին համահունչ՝ հանցագործության զոհերի իրավունքների, ծառայությունների և աջակցության վերաբերյալ, սակայն հավասարապես ճանաչում է ատելության հիմքով հանցագործության տուժողների հատուկ իրավունքները, կարիքները և խոցելիությունը այլ հանցագործությունների տուժողների հետ համեմատությամբ: Այսպիսով, կարևոր է կոնկրետ բացահայտել ատելության հանցագործության տուժողներին ամենավաղ փուլում կա՛մ քրեական գործընթացում, կա՛մ այն դեպքում, երբ տուժողը հանցագործության մասին չի հաղորդում իշխանություններին՝ աջակցության ծառայությունների միջոցով:

11-րդ պարբերության վերաբերյալ

53. Տուժողների աջակցությունը Հանձնարարականի կարևոր ասպեկտն է՝ ընդունելով, որ չնայած հանցագործության բոլոր տուժողներին պետք է աջակցել, որպեսզի նրանք հասանելիություն ստանան իրենց իրավունքներից և ծառայություններից, կարող են լինել հատուկ նկատառումներ և մոտեցումներ, որոնք անհրաժեշտ են ատելության հիմքով հանցագործության տուժողների դեպքում: Որպես այդպիսին, այս պարբերությունը պետք է ընթերցել այս ոլորտում Եվրոպայի խորհրդի կիրառելի չափանիշների, մասնավորապես՝ CM/Rec(2023)2 հանձնարարականի հետ համատեղ՝ հանցագործության տուժողների իրավունքների, ծառայությունների և աջակցության վերաբերյալ: Այս փաստաթղթին համապատասխան՝ Հանձնարարականը սահմանում է վնասի ավելի շատ տեսակներ՝ ֆիզիկական, մտավոր, հուզական և տնտեսական վնաս: Ընդունելով, որ ատելության ոճրագործությունը, ինչպես հանցագործության շատ ձևերի դեպքում, և՛ հասարակության դեմ ուղղված հանցագործություն է, և՛ անհատի իրավունքների ոտնահարում, այս համատեքստում տուժողեր են համարվում նրանք, ովքեր ուղղակի պատճառահետևանքային կապ ունեն կրած վնասի և քրեական հանցագործության միջև: Սա կարող է տարածվել ընտանիքի անմիջական

անդամների, խնամառուների և որոշ այլ անձանց վրա՝ ազգային օրենսդրական մոտեցումներին համապատասխան:

54. Միջազգային մակարդակում դիտարկվել են նաև մի շարք համապատասխան չափորոշիչներ: Հատկանշական է, որ Տուժողների իրավունքների մասին հրահանգը կարող է դիտվել որպես հիմնական չափորոշիչ, որն ընկած է Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետությունների շատ ազգային մոտեցումների հիմքում:

55. Ատելության հիմքով հանցագործության ազդեցությունն ընկալելու համար էական է հասկանալ զոհականությունը: Արդարադատության և աջակցության գործընթացները պետք է մշակվեն և իրականացվեն այնպես, որ ճանաչեն տուժողների վրա տարբեր ազդեցությունները: Այնուամենայնիվ, ինչպես ավելի մանրամասն նկարագրված է ստորև 13-րդ պարբերության մեջ, կարող են լինել մի շարք պատճառներ, թե ինչու կոնկրետ տուժողը չի ցանկանում համագործակցել քրեական արդարադատության մարմինների հետ ատելության հանցագործությունից հետո: Տուժողների աջակցության ծառայությունները պետք է անվճար հասանելի լինեն բոլորին, անկախ նրանից՝ ատելության հանցագործության այդ տուժողները հաղորդում են իրենց փորձը իշխանություններին, թե ոչ: Եթե հաղորդում է կազմվում, նման աջակցությունը պետք է շարունակի հասանելի լինել քրեական արդարադատության ցանկացած վարույթի հետաքննությունից կամ ավարտից հետո, և փոխհատուցումը պետք է տրամադրել ազգային օրենսդրության համաձայն: Կարևորն այն է, որ ատելության հիմքով հանցագործության ազդեցությունը կապ չունի անհատի կողմից այդ մասին ոստիկանությանը հաղորդելու հավանականության հետ:

12-րդ պարբերության վերաբերյալ

56. Այս պարբերությունն ընդունում է միջսեկցիոնալ և համապարփակ մոտեցման անհրաժեշտությունը, որը կարող է ապահովել համապատասխան աջակցության ծառայություններ՝ պատշաճ կերպով հաշվի առնելով ատելության հանցագործության տուժողների ինտերսեկցիոնալ կարիքները: Սա կարող է պահանջել տուժողի հետ առաջին շփման ընթացքում անհատական կարիքների և ռիսկերի գնահատում (տե՛ս Հանձնարարականի 35-րդ պարբերությունը) համապատասխան պաշտպանության և աջակցության միջամտությունների որոշում, քրեական դատավարության ընթացքում պաշտպանության հատուկ կարիքների բացահայտում և տուժողների արդյունավետ ուղղորդումների ապահովում: Նման գնահատումը պետք է շարունակաբար թարմացնել գործի առկայության ողջ շրջափուլի ընթացքում: Միջսեկցիոնալ մոտեցման անհրաժեշտությունը գիտակցում է, որ միջսեկցիոնալ հիմքերով թիրախավորված տուժողները պահանջում են հատուկ պաշտպանություն և աջակցություն՝ արդարադատության նրանց արդյունավետ հասանելիությունն ապահովելու համար: Նման բազմակողմանի փորձառությունները և արձագանքները պետք է նկատի առնվեն համապատասխան աջակցության ծառայությունների գնահատման և պլանավորման ժամանակ:

57. Ավելին, այս գնահատումը պետք է հաշվի առնի, թե ով է լավագույնս համապատասխանում միջամտություններ իրականացնելու համար, հատկապես խոցելի տուժողների դեպքում: Հատուկ ուշադրություն պետք է դարձնել նախկինում ունեցած զոհայնացման փորձին, մշակույթին, կրոնին, սեռին, հաշմանդամությանը, ընտանեկան կարգավիճակին և նյարդային բազմազանությանը, ըստ անհրաժեշտության: Բացի այդ, պետք է հաշվի առնել քրեական հանցագործության բնույթն ու հանգամանքները, ինչպես նաև այլ գործոններ, ինչպիսիք են հանցագործի կողմից ներկայացվող ռիսկերը: Տուժողերին աջակցություն առաջարկելու համար շատ կարևոր է հասկանալ տուժողների կարիքները:

13-14 պարբերությունների վերաբերյալ

58. 13-14-րդ պարբերություններում զետեղված գործնական առաջարկությունները նպատակ ունեն ստեղծել այնպիսի պայմաններ, որոնց դեպքում տուժողներն ապահով են զգում, և որով նրանք կարող են վստահ լինել, որ նրանք կարող են օգտվել արդյունավետ աջակցությունից և միջոցներից՝ կապված իրենց փորձի հետ: Կարող են լինել բազմաթիվ պատճառներ, թե ինչու տուժողները հանցագործության մասին չեն հայտնում իրավասու տեղական կամ ազգային մարմիններին: Օրինակ, թեև տուժողները հաճախ հաղորդում են հանցագործության մասին, որպեսզի մեղավորները պատասխանատվության ենթարկվեն, դա տեղի է ունենում միայն այն դեպքերում, երբ անհատն իրեն ապահով է զգում հանցագործության մասին հայտնելու մասով, և երբ նրանք որոշակի վստահություն ունեն քրեական արդարադատության համակարգի նկատմամբ: Կարող են ազդել այլ գործոններ, այն է թե արդյոք մարդիկ հանցագործության մասին հաղորդում են ներկայացնում ոստիկանությանը, ինչպիսիք են հանցագործության ընկալման ծանրությունը, բռնության տեղի ունեցած լինելու կամ չլինելու հանգամանքը, հանցագործի ինքնությունը, հանցագործության ազդեցությունը (օրինակ՝ վնասվածք), ոստիկանության ընկալումները և տուժողի ինքնությունը (ներգաղթի կարգավիճակը, պաշտպանված խմբի անդամակցությունը, որոնք բոլորը վերաբերելի են): Ատելության հիմքով

հանցագործության դեպքում, եթե տուժողը կարծում է, որ միջադեպը կարևոր կամ նշանակալից չէ, ապա ավելի քիչ հավանական է, որ այդ մասին հաղորդի ոստիկանությանը:

59. Հանձնարարականն ընդգծում է տուժողների կարիքների պատշաճ բավարարման կարևորությունը, և նրանց արդյունավետ մասնակցությունը քրեական արդարադատության համակարգին՝ չվախենալով պետական մարմինների կողմից կրկին զոհայնացման փորձից: 13-րդ պարբերությունը սահմանում է իշխանությունների հիմնական սկզբունքները՝ ստեղծելու այնպիսի միջավայրեր, որտեղ տուժողներն իրենց ապահով զգան և որ նրանց համապատասխան հարգանքով և զգայունությամբ վերաբերվեն: Քանի որ ատելության հանցագործության շատ տուժողներ մարզինալացված կամ անբարենպաստ խմբերից են, որոնք արդեն կունենան խտրականության, նախապաշարումից բխող վերաբերմունքի կամ վատ վերաբերմունքի փորձ, իշխանությունների նկատմամբ վստահություն ստեղծելու ջանքերը կարևոր են երկրորդային զոհականության կամ քրեական արդարադատության գործընթացից տուժողի հեռացման դեպքերից խուսափելու համար: տուժողների համար աջակցող, մատչելի և անվտանգ միջավայրում կլինեն նաև վերապատրաստված մասնագետներ, ովքեր կարեկցական և զգուշորեն կարող են աշխատել ատելության հանցագործության տուժողների հետ, ինչպես հետազայում նշված է Հանձնարարականի 12-14-րդ պարբերություններում:

60. Գործելով համաձայն CM/Rec(2023)2 հանձնարարականի, որը նաև ընդգծում է տուժողների իրավունքները՝ տեղեկացված լինելու դատավարության և նրանց գործի մասին, Հանձնարարականը նախանշում է հիմնական գործնական քայլերը ատելության հիմքով հանցագործությունների հետ կապված գործերում: Հաշվի առնելով, որ ատելության հանցագործության տուժողները կարող են օգնության կարիք ունենալ քրեական արդարադատության համակարգում կոմսորոշվելու համար, առաջին իսկ շփման ընթացքում պետք է գործողություններ ձեռնարկվեն՝ հնարավորության սահմաններում և նրանց խնդրանքով տուժողներին իրենց գործի և դրա ընթացքի մասին բոլոր անհրաժեշտ տեղեկությունները տրամադրելու իրենց հասկանալի լեզվով և ձևաչափով: Տուժողներին պետք է տրամադրել գործնական տեղեկատվություն առկա աջակցության վերաբերյալ: Տուժողներին պետք է նաև տրամադրել ցանկացած առկա մասնագիտացված աջակցություն, մասնագիտացված ծառայություններ մատուցողների կամ քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների տվյալներ և, հնարավորության դեպքում, տուժողներին ուղղորդել այդ կազմակերպություններին: Հանցագործության ատելության տարրի առնչությամբ տուժողներին պետք է առանձնահատուկ հստակություն տրամադրել:

61. 13-րդ պարբերությունը նաև կոչ է անում անդամ պետություններին մշակել քաղաքականություն՝ համաձայն որի տուժողներն անարդարացիորեն չկրեն բացասական հետևանքներ կամ անդարդարձ՝ ատելության հիմքով հանցագործության մասին հաղորդումների արդյունքում: Սա հետևում է ECRI-ի GPR թիվ 16 հանձնարարականին՝ անօրինական ձևով ներկա գտնվող միգրանտներին խտրականությունից պաշտպանելու մասին (արձագանքելով Կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիայի 4(3) հոդվածին՝ (Ստամբուլյան կոնվենցիա)), որը կոչ է անում ստեղծել «պաշտպանական պատեր» (firewalls)՝ կանխելու որոշ պետական մարմինների, սակայն նաև մասնավոր հատվածի որոշ դերակատարների կողմից անօրինական կերպով ներկա գտնվող միգրանտներին մարդու իրավունքների արդյունավետ մերժումը, ինչպես նաև նրանց, ովքեր կասկածվում են անօրինական ներկայության մեջ, անձնական տվյալների և այլ տեղեկատվության փոխանակման այլ հստակ արգելքի միջոցով ներգաղթի իշխանությունների հետ՝ ներգաղթի վերահսկողության և կիրառման նպատակով: Սույն Հանձնարարականը կարևոր կլինի նաև քրեականացված կամ անկանոն ոլորտների համատեքստում, որտեղ տուժողները կարող են հուսահատվել և չհաղորդել ատելության հիմքով հանցագործության մասին՝ իրենց աշխատանքին առնչվող հետևանքների վախի պատճառով:

62. Ատելության հիմքով հանցագործության մասին թերհաղորդման անդրադառնալը շատ կարևոր նշանակություն ունի ատելության հիմքով հանցագործության դեմ պայքարում: Ատելության հիմքով հանցագործության մասին հաղորդում ներկայացնելու ներքին և արտաքին խոչընդոտների վերացումը անդամ պետություններից պահանջում է մի շարք միջոցառումներ ձեռնարկել թերհաղորդումը վերացնելու համար: Հաշվի առնելով տվյալների պաշտպանության չափանիշները՝ անդամ պետությունները պետք է ներկայացնեն Հանձնարարականում սահմանված հաշվետվության հետևյալ տարբերակները.

- ▶ ոստիկանությանը առցանց հաղորդում ներկայացնել, ինչպես նաև անանուն հաղորդման եղանակներ (պարբերություն 33),
- ▶ ոստիկանության մասնագիտացված աշխատակիցներ, ինչպես բազմազանության գծով աշխատակիցները (պարբերություն 38),
- ▶ երրորդ անձանց հաղորդումներ (պարբերություն 48),

- ▶ ատելության առցանց նյութերի վերաբերյալ հաղորդումներ (տես՝ Հանձնարարական CM/Rec(2022)16),
- ▶ հաղորդումների համընդհանուր մատչելիության ապահովում, օրինակ՝ թարգմանիչներին հասանելի դարձնելով, թույլատրելով երրորդ անձանց ներկայությունը հաղորդում ներկայացնելիս և այլ անկախ ուղեկցող ծառայություններ (տես պարբերություն 4(զ)):

Հետագա նկատառումներից ելնելով՝ Ատելության խոսքի և ատելության հիմքով հանցագործության դեմ պայքարի Եվրոպական միության բարձր մակարդակի խումբը մշակել է հիմնական ուղեցույցային սկզբունքներ ոստիկանությանը ներկայացվող ատելության հիմքով հանցագործության մասին հաղորդումը բարելավելու ուղղությամբ: Այնուամենայնիվ, այս մեխանիզմները, հավանաբար, ավելի արդյունավետ կլինեն, երբ դրանց աջակցեն հաղորդումների տարբերակների շրջանակի վերաբերյալ լայնորեն տարածված տեղեկատվության միջոցով, որը հասանելի է տարբեր լեզուներով և օգտագործում է մատչելիության մի շարք տարբերակներ, ինչպիսիք են առցանց տեսանյութերը, ինֆոգրաֆիկաները և բրոշյուրները: Նույն ձևով, որպես իրազեկման միջոց, ականատեսները և անդամ պետությունների ընդհանուր բնակչությունը պետք է տեղեկացված լինեն ատելության վնասների մասին, ինչպես նաև հանրային իրազեկման արշավների միջոցով հաղորդելու տարբերակների մասին: Նման արշավները կարող են, օրինակ, դատապարտել ատելության հիմքով հանցագործությանը հավասարազոր վարքագիծը, տրամադրել տեղեկատվություն, այն մասին, թե ինչ է ատելության հիմքով հանցագործությունը (և տարբերակել այն, օրինակ՝ աշխատավայրում խտրականությունից) և հասանելի դարձնել տեղեկատվություն այն մասին, թե ինչպես է ոստիկանությունը վերաբերվում ատելության հիմքով հանցագործությանը հաղորդումից անմիջապես հետո:

63. Տուժողների արդարադատության մատչելիության ապահովումը բարդ աշխատանք է: Քրեական արդարադատության ողջ ընթացքում կարող են լինել մի շարք արգելքներ կամ խոչընդոտներ, որոնք տուժողների համար կարող են լինել ինչպես սթրեսային, այնպես էլ մարտահրավերային: Իրավաբանական օգնության և համապատասխան ներկայացուցչության, ինչպես նաև դատարան ուղեկցության մատչելիության կարող է կարևոր նշանակություն ունենալ տուժողների կողմից արդարադատության մատչելիության ապահովման համար, հատկապես, երբ տուժողները մասնակցում են քրեական դատավարությանը կամ տրամադրում են ցուցմունքներ կամ տուժողների վրա ազդեցության մասին հայտարարություններ:

64. Ատելության հիմքով հանցագործության տուժողները հաճախ ունենում են հատուկ կարիքներ, որոնց համար հնարավոր է տուժողների աջակցության մասնագիտացված ծառայությունների անհրաժեշտություն (տես՝, օրինակ, CM/Rec(2023)2 հանձնարարականը հանցագործության տուժողների իրավունքների, ծառայությունների և աջակցության մասին, հոդված 19 (6)): Անդամ պետությունները որոնել են տարբեր մոտեցումներ նման ծառայությունների կազմակերպման համար՝ կամ տուժողներին աջակցություն տրամադրելով պետական մարմինների, քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների միջոցով, կամ երկուսի միացությամբ: Հանձնարարականը չի անդրադառնում նման ծառայությունների կառուցվածքին, այլ կենտրոնանում է տուժողների համար նման ծառայությունների մատչելիության և ատելության հիմքով հանցագործության տուժողների կարիքներն արդյունավետորեն բավարարելու կարողություն ապահովելու անհրաժեշտության վրա: Այնուամենայնիվ, պետք է նշել, որ այն հանգամանքներում, երբ պետությունները ուղղակիորեն չեն տրամադրում տուժողներին աջակցության ծառայություններ, նրանք պետք է ֆինանսավորեն քաղաքացիական հասարակությանը դա անելու համար: Կարող է անհրաժեշտ լինել, որ պետությունները սահմանեն տուժողների իրավունքների վրա հիմնված որակի չափորոշիչներ, որոնք պետք է համապատասխանեն քաղաքացիական հասարակության կազմակերպություններին, ինչպես նաև երաշխավորեն գործուն մեխանիզմների առկայությունը քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների հետ համագործակցելու և համակարգելու համար: Սա հատկապես կարևոր է ատելության հիմքով հանցագործություններ ներառող գործերում հաշվի առնելով դրանց հաճախ զգայուն և տրավմատիկ բնույթը:

15-րդ պարբերության վերաբերյալ

65. Անդամ պետությունները պետք է դյուրացնեն նպատակային աջակցության համընդհանուր մատչելիությունը և նվազեցնեն տուժողների համար արդարադատության մատչելիության ցանկացած արգելք կամ խոչընդոտ, ինչպիսիք են այն արգելքներն ու խոչընդոտները, որոնք բխում են նրանց սոցիալական կարգավիճակից կամ խարանված կարգավիճակից: Կարևոր է, որ տուժողները հասկանան իրենց իրավունքները, իրենց խնդրանքով իրենց գործերին առնչվող տեղեկատվություն ստանան և կարողանան հետամուտ լինել իրենց անհրաժեշտ ցանկացած հատուկ աջակցության ծառայության: Այս պարբերությունը պետք է լայնորեն մեկնաբանել որպես տուժողներին առավելագույնս բարդ համակարգերում տեղավորելու միջոց կոմորոշվելու համար, այդպիսով նրանց օգնություն տրամադրելով՝ աջակցելու իրենց գործին կամ իրավիճակին

վերաբերող համապատասխան վարույթներին հետևելու նրանց կարողությանը: Տեղեկատվությունը պետք է տրամադրվի նրանց հասկանալի լեզվով և ձևաչափով, բանավոր, գրավոր, կա՛մ այլ ձևերով, ինչպիսիք են պատկերները կամ տեսանյութերը, ըստ անհրաժեշտության:

66. Անդամ պետությունները պետք է մտածեն աջակցության հաբերի տրամադրման կամ ֆինանսավորման մասին և նախատեսեն անհատական, ընտանեկան և համայնքային համակարգերի մոտեցում՝ ատելության վնասները վերացնելու համար: Անկախ նրանից, թե աջակցության տրամադրման ինչ ենթակառուցվածքներ են ստեղծվել, անդամ պետություններին խրախուսվում է ներառել անվճար իրավաբանական խորհրդատվություն, իրավական ներկայացուցչություն, ուղեկցող ծառայություններ, կլինիկական աջակցություն, լրատվամիջոցների աջակցություն և հոգեբանա-սոցիալական աջակցություն: Այս աջակցության վերաբերյալ տեղեկատվությունը և նման աջակցության իրավունքը պետք է լայնորեն հասանելի լինեն հանրային տեղեկատվական քարտզարշավների միջոցով, որոնք իրականացվում են կրկնվող հիմունքներով:

67. Նման ծառայությունների մատուցման մեջ պետք է կիրառվեն համընդհանուր մատչելիության սկզբունքները: Բոլոր ծառայությունները պետք է մատչելի լինեն՝ անկախ, օրինակ, ֆիզիկական, ինտելեկտուալ կամ զարգացող կարողություններից, լեզվական կամ հաղորդակցական կարողություններից: Այն դեպքերում, երբ մատչելիությունը հնարավոր չէ ապահովել, պետք է տրամադրվեն այլընտրանքային համարժեք ծառայություններ (օրինակ՝ տնային այցելություններ):

68. Ուղղորդումների հետ կապված՝ անդամ պետություններին խրախուսվում է դիտարկել ուստիկանության և տուժողների աջակցության ծառայությունների միջև ուղղորդումից պարտադիր հրաժարման համակարգ: Հրաժարման համակարգը պահանջում է, որ ուստիկանը տուժողի կոնտակտային տվյալները ուղարկի տուժողների աջակցության ծառայություններ, եթե տուժողի կողմից առարկություն չի ներկայացվում: Հրաժարման համակարգում ուղղորդումները ավելի արդյունավետ, հետևողական և համարժեք են և հանգեցնում են աջակցության ծառայությունների շատ ավելի մեծ կիրառության: Ուղղորդման մեխանիզմները պետք է ապահովեն տվյալների պաշտպանության կայուն համակարգեր և գաղտնիություն:

16-րդ պարբերության վերաբերյալ

69. Հաշվի առնելով ատելության հիմքով հանցագործության առանձնահատուկ ազդեցությունը իր տուժողների վրա, և թույլ տալով, որ տուժողների գոհայնացման փորձառությունները, ինչպես նաև այդ գոհայնացման ազդեցությունը հաղորդվի դատարանին, խորհուրդ է տրվում, որ ատելության հիմքով հանցագործության բոլոր տուժողները, համաձայն ազգային օրենսդրության իրենց դիրքորոշման, հնարավորություն ունենան լսելու և դատարանում ցուցմունք տալու իրենց փորձառությունների վերաբերյալ: Ինչպես նաև սեփական նախաձեռնությամբ, տուժողի վրա կարող է լինել նաև որոշակի հանգամանքներում նման ցուցմունք տալու պարտավորություն: Որպեսզի հնարավոր լինի դրան հասնել մեղադրյալի կամ դատապարտյալի իրավունքներին համապատասխան, տուժողներին պետք է տրամադրել իրավաբանական խորհրդատվություն կամ դատական ներկայացուցչություն՝ այս կերպ աջակցելու նրանց ներգրավվածությանը: Դատարանին նման հայտարարությունների հաղորդման ձևը կտարբերվի՝ կախված յուրաքանչյուր անդամ պետության դատական ընթացակարգերից, և, հետևաբար, հաշվի առնելով այս տարբերությունները, տուժողի կողմից վերջինիս ազդեցության մասին նման հայտարարությունները կարող են տրամադրվել բանավոր կամ գրավոր ուղարկվել դատարան և ներկայացվել վարույթում: Այն դեպքում, երբ դատավարություն կամ վարույթ չկա, նման հայտարարությունները, անհրաժեշտության դեպքում և ազգային օրենսդրությամբ սահմանված կարգով, կարող են հեշտացվել դատավճռի կայացման փուլում: Հաշվի առնելով ատելության հիմքով հանցագործության համայնքի վրա ազդեցությունը, նախատեսվում է, որ համայնքի ազդեցության մասին հայտարարությունները հատկապես տեղին են, և անդամ պետությունները պետք է դյուրացնեն համայնքի ազդեցության մասին հայտարարությունների տրամադրումը այս դեպքերում, հատկապես, երբ տուժողը չի կարող կամ չի ցանկանում դա անել: Վերստին, նման հայտարարությունները կարող են լինել բանավոր կամ գրավոր՝ այն համայնքի անդամների կողմից, որոնց հետ նույնականացվում է հանցագործության տուժողը:

ՕՐԵՆՍԴՐԱԿԱՆ ՄՈՂԵԼՆԵՐ ԵՎ ԻՐԱՎԱՆԱԽՏՈՒՄՆԵՐԻ ՇԱՐԺ

70. Որպեսզի պետությունները պատշաճ կերպով կատարեն իրենց պարտավորությունները ատելության հիմքով հանցագործության տուժողների հանդեպ, քրեական արդարադատության համակարգերը պետք է «պատշաճ կերպով հագեցած» լինեն ատելության տարրը բացահայտելու և նման հանցագործության կատարմանը շոշափելի իրավական հետևանքների համար անհրաժեշտ գործիքներով: (տե՛ս Ստոյանովան ընդդեմ Բուլղարիայի գործը, 2022թ.): Դա անելու համար, որը համապատասխանում է նաև 7-րդ հոդվածին (տե՛ս 6-րդ պարբերությունը վերևում), խորհուրդ է տրվում, որ ատելության հիմքով հանցագործության վերաբերյալ հատուկ օրենսդրություն ներմուծվի

Հանձնարարականի 17-րդ պարբերության մեջ նշված ձևերից մեկով կամ մի քանիսով, այն է՝ պետք է հատուկ օրենսդրություն ներմուծել ատելության հիմքով հանցագործությունների համապարփակ լուծման համար: Կարևոր է, որ օրինականության սկզբունքը, ինչպես սահմանված է Կոնվենցիայի և Դատարանի կողմից, պահպանվի, մասնավորապես, որ քրեական օրենքը լայնորեն չմեկնաբանվի ի վնաս մեղադրյալի (Դել Ռիո Պրադան ընդդեմ Իսպանիայի գործը [GC], 2013թԸ, § 78): Անդամ պետություններին նաև խրախուսվում է մշակվող օրենսդրության մեջ դիտարկել նվազագույն քրեականացման սկզբունքը:

71. Ատելության հիմքով հանցագործությունը տարբեր համայնքներում դրսևորվում է տարբեր ձևերով: Իրապես, բնորոշ կատեգորիաների շրջանակներում կան տարբերություններ: Օրինակ՝ կրոնի լայն կատեգորիայում, ԵԱՀԿ/ԺՀՄԻԳ-ի 2021 թվականի տվյալները ցույց են տալիս, որ հակասեմական կամ հակաքրիստոնեական տարրով արձանագրված հանցագործությունների մեծ մասը սեփականության դեմ ուղղված հանցագործություններ են (հակասեմական տարրով արձանագրված հանցագործությունների 56%-ը դասակարգվել է որպես հանցագործություն սեփականության դեմ, իսկ հակաքրիստոնեական տարրով արձանագրված հանցագործությունների 90%-ը դասակարգվել են որպես սեփականության դեմ ուղղված հանցագործություններ): Ի հակադրություն, հակամուսուլմանական տարրով արձանագրված հանցագործությունների միայն 46%-ն է դասակարգվել որպես սեփականության դեմ ուղղված հանցագործություններ, ընդ որում հակամուսուլմանական հանցագործությունների 21%-ը դասակարգվել է որպես անձի դեմ ուղղված հանցագործություններ (հակաքրիստոնեական հանցագործությունների 5%-ի և հակասեմական հանցագործությունների 15%-ի համեմատ): Ատելության հիմքով հանցագործության դեմ օրենսդրություն ընդունելիս անդամ պետությունները պետք է հաշվի առնեն հանցագործությունների լայն շրջանակը, որոնք կարող են կատարվել ատելության տարրով՝ հիմնված մեկ կամ մի քանի իրական կամ ենթադրյալ անձնական հատկանիշների կամ կարգավիճակների վրա, և թե ինչպես դրանք կարող են դրսևորվել համայնքներում, մասնավորապես, անդամ պետությունները պետք է գիտակցեն, որ, օրինակ, սեռական բնույթի հանցագործությունները, գողության և խարդախության հանցագործությունները, ինչպես նաև անձի դեմ հանցագործությունները կարող են կատարվել ատելության նման տարրով: Նույն ձևով, օրենսդիրները պետք է տեղյակ լինեն, որ մանր հանցագործությունները, որոնց համար քրեական պատիժ է նախատեսվում, և կանոնադրության մեջ տեղ գտած ամենածանր հանցագործությունները կարող են կատարվել ատելության նման տարրով:

17-րդ պարբերության մեջ

72. 17-րդ պարբերությունը մի քանի այլընտրանքային տարբերակներ է նախատեսում պետությունների համար՝ իրենց օրենսդրության շրջանակում ատելության հիմքով ստանդարտ հանցագործությանը անդրադարձ կատարելու համար: Որպես այդպիսին, Հանձնարարականը նախատեսում է, որ անդամ պետությունները օրենսդրության մեջ պետք է բացահայտորեն անդրադառնան ատելության հիմքով հանցագործություններին՝ ապահովելով.

- ա. ընդհանուր դրույթ, համաձայն որի, պատիժը նշանակելիս բոլոր քրեական հանցագործությունների համար ատելության տարրը հանդիսանում է ծանրացնող հանգամանք,
- բ. բովանդակային դրույթը, որը կցում է ատելության տարրը քրեական հանցագործությանը քրեական մեղադրանքի պահին,
- գ. հիմնական քրեական իրավախախտումների առանձին համարժեքներ, որոնք ներառում են ատելության տարրը որպես բաղկացուցիչ մաս, կամ
- դ. վերոնշյալի համակցությամբ:

Օրենսդրական այս մոդելներն արտացոլում են ԵԽ անդամ պետությունների կողմից ընդունված մոտեցումների շրջանակը ատելության հիմքով ստանդարտ հանցագործությունների դեմ պայքարում: Հիմնական տարբերությունը ուղղագծված մոտեցումների միջև (ա) և (բ) կետերում այն է, երբ ատելության տարրը դիտարկվում է քրեական արդարադատության մարմինների կողմից, այսինքն, արդյո՞ք ատելության տարրը հիմնականում դիտարկվում է որպես հանցագործի պատիժը շտկելու միջոց՝ ելնելով հիմնական հանցագործության համար նրա դատավճռից, թե՞ այն բացահայտվել է արձանագրվել քրեական դատավարության վաղ փուլում և, որպես կանոն, արտացոլվում է ամբաստանյալի քրեական գործում: Կախված խնդրի առարկա իրավական համակարգից, դա հավասար է այն դեպքին, որ առավելագույն պատիժը կարող է կամ չի կարող ավելացվել՝ օգտագործելով «բ» կետում նշված մոտեցումը, սակայն հնարավոր է և ստանդարտ՝ «գ» կետում նշված մոտեցումը:

73. Երբ քննվում է, թե որ մոտեցմանը պետք է հետևել, կամ արդյոք կարող են անհրաժեշտ լինել ներկայիս օրենսդրության բարեփոխումներ, անդամ պետությունները, քայլեր ձեռնարկելով

իրենց քրեական իրավունքի ավանդույթներին համապատասխան, պետք է ապահովեն, որ իրենց օրենսդրական միջոցառումները լինեն համաձայնեցված և համաչափ՝ ատելության հիմքով հանցագործությանը իր բոլոր ձևերով և դրսևորումներով կանխարգելման և դեմ պայքարի նպատակին: Գործնականում Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետությունների ավելի քան երկու երրորդը դրույթ է ներկայացրել՝ հիմնված «ա» կետում նշված մոտեցման վրա: Սա նաև առաջարկվում է ECRI GPR No. 7 հանձնարարականի 21-րդ պարբերության մեջ Ազգային օրենսդրության մասին՝ ռասիզմի և ռասայական խտրականության դեմ պայքարի վերաբերյալ:

74. Ինչ վերաբերում է ատելության հիմքով հանցագործություններին, որոնք կրում են ատելության խոսքի արտահայտման ձևեր, որոնք ենթակա են քրեական պատասխանատվության, այսինքն՝ ատելության հիմքով հանցագործության, որը կրում է քրեականացված ատելության խոսքի ձև, Հանձնարարականն առաջարկում է անդամ պետություններին համոզվել, որ ատելության հիմքով հանցագործության նկատմամբ իրենց մոտեցումը համահունչ է ատելության խոսքի դեմ պայքարի վերաբերյալ CM/Rec(2022)16 հանձնարարականի 11-րդ պարբերությանը: Քրեականացված ատելության խոսքի նման ձևերում սովորաբար օգտագործվում է այլ օրենսդրական մոդել, որտեղ «ատելության տարրը» հանցագործության բաղկացուցիչ և գործող մասն է (օրինակ՝ ատելության հրահրումը, ցեղասպանության ժխտումը կամ ցեղասպանության դրդումը):

75. Երբ խոսքը վերաբերում է կոնկրետ համապատասխան պարտականություններին, ինչպիսիք են տվյալների գրանցումը, մշտադիտարկումը և ատելության հիմքով հանցագործության մասին հաղորդումը օրենսդրության շրջանակներում, Հանձնարարականը խրախուսում է անդամ պետություններին տարանջատել ատելության հիմքով հանցագործության քրեականացված խոսքը ատելության հիմքով հանցագործության այլ դրսևորումներից՝ այս խնդիրներին ազգային և միջազգային մակարդակներում ավելի համահունչ և հետևողական մոտեցում ցուցաբերելու համար: Ավելին, ելնելով Դատարանի կանոնադրությունից, կան մի շարք գործոններ, որոնք ներգրավված են քրեականացված ատելության խոսքին մոտեցման ժամանակ: Հատկանշական է, որ մտահոգությունները գնահատվում են 8-րդ, 10-րդ, 14-րդ և 17-րդ հոդվածների լույսի ներքո՝ հատուկ շեշտադրելով, թե արդյոք արտահայտությունը բացառված է Կոնվենցիայի պաշտպանությունից (հոդված 17), և հակառակ դեպքում արդյոք խնդրո առարկա դրույթը բավարարում է 10(2) հոդվածի պահանջները:

18-րդ պարբերության վերաբերյալ

76. Ատելության տարրի սահմանումը հնարավորություն է տալիս հստակեցնել այն իրավական սահմանները, որոնք պետք է պահպանվեն ատելության հիմքով հանցագործության առկայության հաստատման կամ ատելության հիմքով հանցագործության համար անձին մեղադրելիս կամ դատապարտելիս: Լիարժեք հետաքննությունը, որը պետք է տեղի ունենա, պետք է ուսումնասիրի «հնարավոր պատճառահետևանքային կապը»՝ նախապաշարումի և հանցագործության կատարման միջև (տե՛ս, օրինակ՝ Նաչովան ընդդեմ Բուլղարիայի գործը, 2005թ.), կարևոր է ապահովել, որ ատելության հիմքով հանցագործության մասին օրենսդրություն մշակելիս կա պատճառահետևանքային կապ, «պատճառահետևանքային կապ» կամ ատելության տարրի և հանցագործության կատարման միջև սերտ կապ, և մշակել ուղեցույց կամ նախադեպային իրավունք այն մասին, թե ինչպես բացահայտել և ապացուցել պատճառահետևանքային այդ կապը, օրինակ՝ կողմնակալության ցուցիչների օգտագործման միջոցով:

19-րդ պարբերության վերաբերյալ

77. 19-րդ պարբերությունը հատուկ անդրադառնում է ատելության հիմքով հանցագործության տարբեր պոտենցիալ թիրախներին, ներառյալ անմիջական տուժողներին, ինչպես նաև իրավիճակային ատելության հիմքով հանցագործությանը, որը լայնորեն վերաբերում է ատելության հիմքով հանցագործությանը, որն ուղղված է մարդկանց և խմբերի հետ կապված տարածքներին, արտեֆակտներին, օբյեկտներին կամ իրադարձություններին: Իրավիճակային ատելության հիմքով հանցագործությունը ատելության հիմքով հանցագործության հատուկ դրսևորում է, որը պահանջում է առանձնահատուկ ուշադրություն տարբեր անդամ պետությունների քրեական արդարադատության համակարգերի կողմից: Երբեմն կոչվում են «պղծման հանցագործություններ», դրանք տեղի են ունենում այն դեպքում, երբ թիրախ է դառնում որևէ խորհրդանշական տարածք, արտեֆակտ, հաստատություն կամ իրադարձություն, որը կապված է պաշտպանված խմբի հետ: Այս գործողությունները կարող են դիտվել որպես «ուղերծ» հանցագործություններ, հատկապես, երբ հանցագործները թիրախավորում են վայրեր (օրինակ՝ գերեզմաններ, հուշարձաններ, հիշատակի վայրեր), միջոցառումներ (օրինակ՝ երթեր, կրոնական արարողություններ, շքերթներ, դրեզ շոուներ) կամ օբյեկտներ (օրինակ՝ համայնքային կենտրոններ, պաշտամունքի տներ, ԼԳՏԻ-ին առնչվող վայրեր), ատելության կամ արհամարհանքի ուղերծ տարածելու կոնկրետ թիրախ խմբի մեջ: Հանձնարարականը նաև առաջարկում է հատուկ կանխարգելիչ միջոցներ՝ բարելավելու այս

իրավիճակների անվտանգությունն ու անվտանգությունը 59-րդ պարբերության մեջ (տես՝ 140-րդ պարբերությունը, ստորև):

20-րդ պարբերության վերաբերյալ

78. Անդամ պետությունները պետք է ձեռնարկեն անհրաժեշտ միջոցները՝ ապահովելու համար, որ եթե ամբաստանյալը մեղավոր է ճանաչվել ատելության հիմքով հանցագործության մեջ, և երբ ատելության տարրը հանցագործության բաղկացուցիչ մաս չէ, եթե հակառակի համար հիմնավոր պատճառներ չկան, ատելության տարրը հաշվի կառնվի որպես ծանրացուցիչ գործոն պատիժը կայացնելիս. պետք է հնարավոր լինի «հատուկ կշիռ վերագրել» ատելության տարրին պատժի կայացման փուլում (Ստոյանովան ընդդեմ Բուլղարիայի գործի 2022թ., § 72), իսկ պատիժը սահմանող մարմինը պետք է հստակորեն ընդգծի հանցագործության ատելության տարրը իր որոշման մեջ:

ՔՐԵԱԿԱՆ ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ

21-րդ պարբերության վերաբերյալ

79. Եթե կասկած կա, որ խտրական վերաբերմունքը դրդել է բռնի ակտի, հատկապես կարևոր է, որ պաշտոնական հետաքննությունը վարվի եռանդով և անկողմնակալությամբ՝ հաշվի առնելով հասարակության կողմից նման գործողությունների դատապարտումը շարունակաբար վերահաստատելու և անհատների կամ խմբերի վստահությունը պահպանելու անհրաժեշտությունը, որոնք ենթարկվում են ատելության հիմքով հանցագործության՝ իշխանությունների ունակությամբ՝ պաշտպանելու նրանց խտրական շարժառիթներով բռնությունից:

80. Այս պարբերությունը քրեական արդարադատության համակարգի համատեքստում ատելության հիմքով հանցագործության նկատմամբ պետության դրական և դատավարական պարտավորությունների վերահաստատումն է: Այն արտացոլում է Դատարանի Նախադեպային իրավունքը Կոնվենցիայի 2-րդ, 3-րդ, 8-րդ և 14-րդ հոդվածներով, ինչպես նաև Եվրոպայի խորհրդի այլ մարմինների կողմից մշակված չափորոշիչներով: Այս սկզբունքները ներառում են ատելության հիմքով հանցագործության նկատմամբ իրավապահ մարմինների կողմից խիստ մոտեցում ցուցաբերելու պահանջ. հանցավորության նման դրսևորումների նկատմամբ անտարբեր լինելը հավասարազոր կլինի ատելության հիմքով հանցագործություններին պաշտոնական համաձայնության կամ նույնիսկ թողտվության (Իդենտոբան և այլոք ընդդեմ Վրաստանի, 2015թ., § 77, հետագա հղումներով, և Օգանեզովան ընդդեմ Հայաստանի, 2022թ., §106): Ատելության հիմքով հանցագործություններին նույն կերպ վերաբերվելը, ինչ այն հանցագործություններին, որոնք «գուրկ են նման երանգներից», ըստ Դատարանի, աչք փակել է նման հատուկ բնույթի գործողությունների վրա, որոնք հատկապես կործանարար են մարդու իրավունքների տեսակնյունից: Իրապես, պետության կողմից չտարբերակելը ատելության տարր ունեցող հանցագործությունների և նման տարրի բացակայության դեպքում կատարված հանցագործությունների միջև, կարող է, ըստ Դատարանի, համարվել է անհիմն վերաբերմունք, որը անհամատեղելի է Կոնվենցիայի 14-րդ հոդվածի հետ (Ադոգոմեյաշվիլին և Զափարիձեն ընդդեմ Վրաստանի, 2020թ., §44): Իշխանությունները պետք է անեն այն ամենը, ինչ ողջամիտ է տվյալ հանգամանքներում ապացույցները հավաքելու և ապահովելու, ճշմարտությունը բացահայտելու բոլոր գործնական միջոցները բացահայտելու և լիովին հիմնավորված, անաչառ և օբյեկտիվ որոշումներ կայացնելու համար՝ առանց բաց թողնելու կասկածելի փաստերը, որոնք կարող են վկայել ինքնության վրա հիմնված ատելություն բռնության մասին: (Իդենտոբան և այլոք ընդդեմ Վրաստանի, 2015թ., § 67, Էմ. Սի.-ն և Էյ. Սի.-ն ընդդեմ Ռումինիայի, 2016թ., § 113, Ադոգոմեյաշվիլին և Զափարիձեն ընդդեմ Վրաստանի, 2020թ., § 38, Գենդերդոք- Մ-ն ընդդեմ Մոլդովայի Հանրապետության, 2021թ., § 37, Կանանց Նախաձեռնությունների աջակության խումբը և այլոք ընդդեմ Վրաստանի, 2021թ., § 63):

81. Պետության դրական պարտավորությունների կատարումը պահանջում է, որ ներպետական իրավական համակարգը պետք է ցույց տա իր կարողությունը՝ կիրառելու քրեական օրենքը նման բռնի գործողությունների հեղինակների նկատմամբ (Սաբալիչն ընդդեմ Խորվաթիայի, 2021թ., § 95 և Օգանեզովան ընդդեմ Հայաստանի, 2022թ., § 85): Ավելին, երբ պաշտոնական քննությունը հանգեցրել է ազգային դատարաններում վարույթ սկսելուն, դատավարությունն ամբողջությամբ, ներառյալ դատաքննության փուլը, պետք է բավարարի Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի պահանջներին (Էմ. Սի.-ն և Էյ. Սի.-ն ընդդեմ Ռումինիայի, 2016թ., § 112): Եթե ապացուցված է ողջամիտ կասկածից դուրս, ազգային դատարանները ոչ մի դեպքում չպետք է պատրաստ լինեն թույլ տալ, որ ֆիզիկական և մտավոր ամբողջականության վրա ծանր հարձակումները մասն անպատիժ, կամ ծանր հանցագործությունները պատժվեն չափազանց թեթև պատժով (Սաբալիչն ընդդեմ Խորվաթիայի, 2021թ., § 97):

22-րդ պարբերության վերաբերյալ

82. Մինչդեռ ատելության հիմքով հանցագործության մասին օրենսդրության ներդրումը հնարավորություն ունի ապահովելու, որ հանցագործության ատելության տարրը չկորչի կամ չվերանագործնթացի ընթացքում, անհրաժեշտ են հետագա քաղաքականություններ և մեխանիզմներ՝ ապահովելու, որ դա գործնականում արդյունավետ լինի: Իրապես, օրենսդրությունը, ամենայն հավանականությամբ, կլինի անարդյունավետ, եթե չաջակցվի քրեական արդարադատության հաստատությունների կողմից ներդրված վերապատրաստմամբ, և հատկապես այն (ոստիկանության) ծառայողների կողմից, ովքեր պատասխանատու են հետաքննության սկզբնական քայլերի համար և որոնց աշխատասիրությունից է կախված կողմնակալության ցուցիչների ձևով ապացույցների հավաքագրումը: Այդ իսկ պատճառով քրեական արդարադատության հաստատություններում աշխատող անձինք, ինչպես նաև իրենք՝ հաստատությունները, աջակցության կարիք ունեն՝ ապահովելու համար, որ հանցագործության ատելության տարրը պատշաճ կերպով գրանցվի հաստատություններում, ինչպես նաև փոխանցվի հաստատությունների միջև: Հետևողական և արդյունավետ հաղորդակցությունը հաստատությունների ներսում և դրանց միջև էական նշանակություն ունի դա տեղի ունենալու համար: Նման հաղորդակցությանը կարող է ապահովել քրեական արդարադատության համակարգում ատելության հիմքով հանցագործության ընդհանուր ըմբռնման միջոցով: ECRI-ն Բելգիայի վերաբերյալ իր 6-րդ շրջանի մշտադիտարկման զեկույցում որպես լավ պրակտիկա ընդգծեց ոստիկանների և դատախազների համար ստուգաթերթի ներդրումը, որը ներառում է ցուցիչներ, որոնց միջոցով կարելի է բացահայտել ատելության շարժառիթներով բռնության դեպքերը: Մշակվել են նաև ստանդարտ հարցաթերթիկներ:

23-րդ պարբերության վերաբերյալ

83. Այս պարբերությունը խոսում է այն մասին, որ անհրաժեշտ է հնարավորինս խուսափել կամ նվազեցնել անբարենպաստ հետևանքները ատելության հիմքով հանցագործության տուժողների մասին հաղորդումից հետո, հատկապես, երբ նման անբարենպաստ հետևանքները, ամենայն հավանականությամբ, կարող են կրկնակի զոհանյացման ենթարկել կամ կրկին տրամվմա պատճառել անհատին և նրա համայնքին, որը հնարավոր է արդեն իսկ հայտվել է խոցելի հանգամանքներում: Սա հատկապես կարևոր է այն դեպքերում, երբ ատելության հիմքով հանցագործության մասին հաղորդում հայտնող անձը կարող է լինել չփաստաթղթավորված կամ անկանոն միգրացիոն կարգավիճակում կամ քրեականացված աշխատանքում ներգրավված, ինչպես ուսումնասիրված է վերը 61-րդ պարբերության մեջ, հղում կատարելով ECRI-ի թիվ 16 GPR-ին, համաձայն որի ատելության հիմքով հանցագործության հետ կապված պետության ոստիկանական գործառնությունները պետք է առանձնացվեն պետության ներգաղթային գործառնությունից՝ հանցագործության հաղորդում ներկայացնող անձի համար բացասական իրավական հետևանքներից խուսափելու համար:

84. Այն դեպքում, երբ հանցագործությունը կատարվում է պետական գործակալների կողմից, հատկապես կարևոր է, որ տուժողը պետական գործակալների կողմից չուժժի բացասական հետևանքներից, ինչպիսիք են ոստիկանության հաշվեհարդարը կամ պետական մարմինների կողմից ոտնձգությունները:

24-րդ պարբերության վերաբերյալ

85. Այս պարբերությունը արտացոլում է CM/Rec(2023)2 հանձնարարականի 12-րդ պարբերությանը հանցագործության տուժողների իրավունքների, ծառայությունների և աջակցության վերաբերյալ, որը կոչ է անում անդամ պետություններին ապահովել իրավաբանական օգնության մատչելիությունը՝ համաձայն ազգային օրենսդրությամբ կիրառելի պայմանների և ընթացակարգային կանոնների, հատկապես, երբ տուժողները ունեն քրեական դատավարության կողմերի կարգավիճակ՝ Տուժողների իրավունքների մասին հրահանգի 13-րդ հոդվածի նման: Որպես այդպիսին, «իրավաբանական օգնությունը» հասկացվում է որպես իրավաբանական խորհրդատվություն, աջակցություն և դատական ներկայացուցչություն, ինչպես նաև այնպիսի հասկացություններ, ինչպիսիք են իրավաբանական կրթությունը, իրավական տեղեկատվության հասանելիությունը և այլ ծառայություններ, որոնք տրամադրվում են անձանց վեճերի լուծման այլընտրանքային մեխանիզմների և վերականգնողական արդարադատության գործընթացների միջոցով: Այս պարբերության առանցքային կողմն այն սկզբունքն է, որ տուժողներին տրամադրվող իրավաբանական օգնությունը նախատեսված է ոչ միայն տուժողների իրավունքների և շահերի պաշտպանության և երաշխավորման համար, այլ նաև, որ նման իրավաբանական օգնությունը կարող է էապես նպաստել նաև արդարադատության նպատակին: Թեև ներպետական օրենսդրությունը պետք է նախատեսի հստակ ընթացակարգեր և պահանջներ այն մասին, թե ով և ինչ պայմաններում կարող է օգտվել իրավաբանական օգնությունից, Հանձնարարականը խրախուսում է անդամ պետություններին առնվազն քննարկել ատելության տուժողներին անվճար իրավաբանական օգնություն տրամադրելը, ինչպիսիք են իրավական խորհրդատվությունը, օգնությունը և դատական ներկայացուցչությունը, բոլոր մասնակցային

իրավունք ունեցող տուժողներին առանց միջոցների ստուգման, թեև պետությունները կարող են որոշել որոշակի սահմանափակումներ սահմանել, օրինակ՝ միայն առանց բավարար ֆինանսական միջոցներ ունեցող տուժողներին անվճար իրավաբանական օգնություն տրամադրելով:

25-րդ պարբերության վերաբերյալ

86. Ատելության հիմքով հանցագործության տուժողների վրա ինստիտուցիոնալ կողմնակալության ազդեցությունը անհատական մակարդակով, սակայն՝ նաև պոտենցիալ՝ հաստատությունների և պաշտպանված խմբերի միջև հավաքական մակարդակով քննարկվել է վերը նշված 46-49-րդ պարբերություններում: Ինչպես նաև ապահովելով, որ ինստիտուցիոնալ կողմնակալությունները հայտնաբերվեն և վերացվեն, անդամ պետությունները պետք է նաև ապահովեն համապատասխան միջոցառումների ձեռնարկում կանխելու նախապաշարումից բխող վարքագիծը և պայքարելու իրավապահների և քրեական արդարադատության այլ մասնագետների անպատժելիության դեմ, ինչպես նաև արձագանքեն այդ վարքագծին: Քրեական արդարադատության հաստատությունները պետք է շահեն պաշտպանված խմբերի վստահությունը՝ վիճարկելով ինստիտուցիոնալ և անհատական մակարդակով ցանկացած նախապաշարումից բխող վարքագիծ: Սա ներառում է անկախ բողոքների մեխանիզմների ստեղծում՝ քրեական արդարադատության ոլորտի մասնագետների կողմից սխալ վարքագծի վերաբերյալ ենթադրյալ հանցագործությունները հետաքննելու համար: Անպատժելիության դեմ պայքարը նաև պահանջում է դրական գործողություն՝ վերապատրաստման և օրինակի միջոցով խթանելու մշակույթը, որտեղ պետական պաշտոնյաների կողմից դաժան վերաբերմունքի դիմելը, որն ընդունում է ատելության հիմքով հանցագործության ձևը, համարվում է անընդունելի և որպես մարդու իրավունքների կոպիտ խախտում:

87. Մասնագետները պետք է վերապատրաստվեն ատելության հիմքով հանցագործության մասին օրենսդրության կիրառման ուղղությամբ՝ համաձայն ստորև 99-րդ պարբերության: Մասնագետները պետք է նաև զգայուն լինեն այն փորձի նկատմամբ, որ ունեն պաշտպանված խմբերը և՛ զոհայնացման, և՛ քրեական արդարադատության գործընթացի հետ իրենց փոխազդեցության մեջ որպես ամբողջություն: Այս վերապատրաստումը և զգայունացումը պետք է ունենան ապացուցահեն ուսուցման ձև, որը ձևավորվում է խտրականության ենթարկված խմբերի կամ անհատների հետ խորհրդակցելուց և նրանց հետ համատեղ: Օրինակ, ինչպես ընդգծվում է Բուլղարիայի վերաբերյալ ECRI-ի 6-րդ փուլի մշտադիտարկման զեկույցում, Ներքին գործերի նախարարությունն աշխատել է ԼԳԲՏԻ ոչ կառավարական կազմակերպության հետ՝ հետաքննող ոստիկաններին ատելության հիմքով հանցագործությունների ճանաչման համար վերապատրաստելու համար, մինչդեռ այս թեմայով մեկ այլ դասընթաց ստեղծվել է Ոստիկանության ազգային ակադեմիայում: Նմանապես, Անդորրայի վերաբերյալ ECRI-ի 5-րդ փուլի մշտադիտարկման զեկույցում նշվել է, որ դատավորների, դատախազների, իրավաբանների և քաղաքացիական ծառայողների համար կազմակերպվել են դասընթացներ մարդու իրավունքների և խտրականության դեմ պայքարի վերաբերյալ՝ ռասիզմի և անհանդուրժողականության մասին նրանց իրազեկությունը բարձրացնելու նպատակով:

26-րդ պարբերության վերաբերյալ

88. Միջոցներից մեկը, որով կարելի է շտկել ատելության վնասը, ինչպես նաև կանխել ապագա հանցավորությունը, վերականգնողական արդարադատությունն ու վերականգնողական գործելակերպերն են: Նախարարների կոմիտեի անդամ պետություններին ուղղված CM/Rec(2018)8 հանձնարարականը՝ քրեական գործերով վերականգնողական արդարադատության վերաբերյալ սահմանում է վերականգնողական արդարադատությունը որպես «ցանկացած գործընթաց, որը հնարավորություն է տալիս հանցագործության հետևանքով տուժածներին և այդ վնասի համար պատասխանատուներին, եթե նրանք ազատորեն համաձայնում են, ակտիվորեն մասնակցել իրավախախտումից բխող հարցերի լուծմանը՝ վերապատրաստված և անաչառ երրորդ կողմի օգնությամբ»: Տարբեր ձևերով այս գործընթացները կարող են տեղի ունենալ քրեական գործընթացին զուգահեռ՝ որպես քրեական գործընթացի այլընտրանք, կամ հետմեղադրական դատավճիռը որպես պատիժ նշանակելու գործընթացի մաս: Գործընթացի համար կարևոր նշանակություն ունի կամավորությունը. այսինքն՝ գործընթացի կողմերը պետք է ազատորեն համաձայնեն մասնակցել գործընթացին՝ համաձայն CM/Rec(2018)8 հանձնարարականի սկզբունքների: Օրինակ՝ Միացյալ Թագավորությունում Բրայթոն և Հոուվը հանձնառել է լինել վերականգնող քաղաք և պարտավորվել է հնարավորություն ընձեռել հանցագործության և հակամարտությունից տուժած բոլոր անձանց՝ զբաղվելու վերականգնողական պրակտիկայով: Նման պրակտիկաների հաջող գործունեության համար Էական է ռեսուրսների և փորձաքննության տրամադրումը վերականգնողական արդարադատության գործընթացներին, սակայն նաև գործընթացի նկատմամբ տուժողների վստահության և վստահության հաստատումը:

27-28-րդ պարբերությունների վերաբերյալ

89. 27-րդ և 28-րդ պարբերությունները վերաբերում են երեխաների և երիտասարդների համատեքստում հատուկ առաջարկություններին: «Երեխաներ», «Երիտասարդներ» կամ «Երիտասարդություն» տերմինները պետք է ընկալվեն որպես յուրաքանչյուր անդամ պետության իրավական և սահմանադրական շրջանակներում միաժամանակ հաշվի առնելով նաև Եվրոպայի խորհրդի պրակտիկան, որը «Երեխա» հասկանում է որպես 18 տարեկանից ցածր, և «Երիտասարդ»՝ 13-ից 30 տարեկան: Անկախ նրանից՝ տուժողներ, թե հանցագործներ, հիմնարար սկզբունքը, որը պետք է գործի քրեական արդարադատության համակարգի որևէ մասում ներագրավված բոլոր երեխաների համար, այն է, որ երեխայի լավագույն շահը, որը գնահատվում է անհատական հիմունքներով, պետք է լինի առաջնային և գլխավոր: Այս առումով խրախուսվում է ընտանեկան համակարգերի մոտեցումը երեխաների և երիտասարդների կարիքները բավարարելու համար, երբ, ըստ անհրաժեշտության, ներգրավվում են քրեական արդարադատության համակարգում: Ընտանեկան համակարգերի մոտեցումը ներառում է հասկանալ, որ ընտանիքի միավորը, ոչ միայն առանձին երեխան, կարող է աջակցության կարիք ունենալ:

90. Պետությունները հատուկ պարտավորություններ ունեն երեխաներին ատելության հիմքով հանցագործություններից պաշտպանելու հարցում, և երեխաներին պետք է թույլ տալ օգտվել իրենց իրավունքներից՝ առանց խտրականության (տե՛ս, օրինակ, Երեխաների իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիան (ՄԱԿԵԻԿ), հոդված 2): Երեխաների անվտանգությունն ու բարեկեցությունը պետք է հարգվեն և պաշտպանվեն առանց որևէ խտրականության (տե՛ս Նախարարների կոմիտեի հանձնարարականը CM/Rec(2009)10 անդամ պետություններին ուղղված երեխաներին բռնությունից պաշտպանելու միասնական ազգային ռազմավարությունների վերաբերյալ), և ատելության հիմքով հանցագործությունների հատկապես վնասակար ազդեցությունները երիտասարդների վրա պետք է ճանաչվեն և վերացվեն: Երեխաներին բռնությունից պաշտպանելու մասին ինտեգրված ազգային ռազմավարությունները պետք է հարմարեցվեն՝ ներառելով հատուկ նկատառումներ ատելության հիմքով հանցագործության տուժող դարձած երեխաների համար՝ անհրաժեշտության դեպքում երեխա տուժողների մասին հաղորդելու և աջակցելու համար համապատասխանեցված գործընթացներ կիրառելով: Հաղորդման նման մեխանիզմները պետք է մշակվեն այնպես, որ մատչելի լինեն բոլոր երեխաներին, և որը կխթանի համապատասխան աջակցություն:

91. Այս համատեքստում պետք է դիտարկել նաև Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեի՝ երեխաների համար բարեկամական արդարադատության ուղեցույցները (CM/ Del/ Dec(2010)1098/10.2աբգ-Հավելված 6): Այս չափանիշները նախատեսում են, որ երեխաների համար բարենպաստ արդարադատությունը հասանելի է տարիքին համապատասխան, արագ, զգուշորեն, հարմարեցված և կենտրոնացած երեխայի կարիքների վրա, և որ այն հարգում է պատշաճ դատավարության իրավունքը, դատավարությանը մասնակցելու և հասկանալու իրավունքը, անձնական և ընտանեկան կյանքի իրավունքը և բարեվարքության և արժանապատվության իրավունքը: Հատուկ դեպքերում երեխաների լավագույն շահը գնահատելիս՝ Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեի՝ երեխաների բարեկամական արդարադատության ուղեցույցները, մասնավորապես, նախատեսում են, որ անդամ պետությունները պետք է համատեղ ջանքեր գործադրեն «բազմամասնագիտական մոտեցումներ» հաստատելու համար՝ երեխային համապարփակ ըմբռնում և գնահատել նրա «իրավական, հոգեբանական, սոցիալական, հուզական, ֆիզիկական և ճանաչողական իրավիճակը» (հոդված 16):

92. Երեխաները, ովքեր ներգրավված են գործընթացում որպես կասկածյալներ կամ հանցագործներ, իրավունք ունեն օգտվելու արդարադատությունից իրենց տարիքին համապատասխան: Այնտեղ, երբ երեխաները ատելության հիմքով հանցագործություն են կատարում, նրանց պետք է հնարավորություն տալ սովորելու իրենց սխալներից և աջակցություն ստանալ՝ հասկանալու իրենց հանցագործության ազդեցությունը՝ փորձելով կանխել կրկնահանցագործական վարքագիծը: Դատական վարույթներից դուրս կասկածյալ երեխաներին աջակցելու միջոցները պետք է դիտարկվեն, երբ դա տեղին է կամ ցանկալի՝ պայմանով, որ նրանց մարդու իրավունքները և իրավական երաշխիքները լիովին հարգվեն (տե՛ս՝ ՄԱԿԵԻԿ-ի 40(3)(բ) հոդվածը): Այլընտրանքային արդարադատության մեխանիզմները, որոնք նշված են Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեի՝ երեխաների համար բարենպաստ արդարադատության ուղեցույցներում, ներառում են հաշտարարությունը, շեղումը և վճերի այլընտրանքային լուծման մեխանիզմները: Այս համատեքստում առանձնահատուկ շեշտը պետք է դնել շեղման սխեմաների, ինչպես նաև երեխաների համար վերականգնողական արդարադատության և վերականգնողական պրակտիկայի վրա, թեև միայն երիտասարդների մասով հատուկ վերապատրաստված արդարադատության պրակտիկայով զբաղվող մասնագետների կողմից՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով կամավորությանը, ուժերի անհավասարակշռությանը և անվտանգությանը, Երիտասարդ հանցագործների տուժողների հաշտարարությունները (օրինակ՝ Բելգիայում, Նիդեռլանդներում) և երիտասարդական համաժողովներները (օրինակ՝ Հյուսիսային Իռլանդիա) մոդելներ են, որոնք պետք է դիտարկել երիտասարդական արդարադատության նկատմամբ վերականգնողական պրակտիկա ընդունելիս:

93. Հարկ է հիշել, որ ատելության շարունակականության վերաբերյալ բոլոր վարքագծերին և գործողություններին պետք է անդրադառնան պետությունները, սակայն առանձնահատուկ պետք է հիշել երեխաների և երիտասարդների համատեքստում Նախարարների կոմիտեի CM/Rec(2021)7 հանձնարարականը ուղղված երեխաներին ահաբեկչության նպատակով արմատականացումից պաշտպանելու մասին, որի նպատակն է երեխայի պաշտպանությունը և նպատակ ունենալով խրախուսել անդամ պետություններին աջակցել ընտանիքներին և երեխաներին խնամողներին՝ բավարարելու երեխայի կարիքները և պաշտպանելու երեխային ռիսկերից, ազդեցությունից և վնասներից՝ կապված բռնի ծայրահեղական գաղափարների և գործողությունների հետ: Այն դեպքում, երբ երեխան ներգրավված է եղել հանցավորության մեջ, որը ներառում է ատելության տարր, առանձնահատուկ ուշադրություն պետք է դարձնել այդ երեխայի պաշտպանությանը՝ կապված նրա՝ արմատականացմանը ենթարկվելուն:

29-րդ պարբերության վերաբերյալ

94. Այս պարբերությունը ընդունում է, որ ազատությունից զրկված անձինք կարող են լինել հատկապես խոցելի իրավիճակներում կապված ատելության հիմքով հանցագործության փորձի հետ, հատկապես աշխատակազմի, անձնակազմի և այլ պաշտոնյաների, ինչպես նաև նույն հաստատություններում պահվող անձանց կողմից: Նման հաստատությունները ներառում են, օրինակ, ոստիկանական կայանքը, հարկադիր ազատազրկման հաստատությունները, միգրացիոն կալանավայրերը, հոգեբուժական հաստատությունները և սոցիալական խնամքի հաստատությունները և ներառում են ինչպես դե ֆակտո, այնպես էլ դե յուրե կալանավորումը: Սա հետևում է, օրինակ, խոշտանգումների կանխարգելման եվրոպական կոմիտեի (CPT) ուղեցույցին, ինչպես նաև, օրինակ, Եվրոպական բանտային կանոնների 13-րդ կանոնին, որն արգելում է խտրականությունը չհիմնավորված հիմքերով: Այն նաև նշում է, որ խոցելի խմբերի պաշտպանությունը չպետք է շփոթել խտրականության հետ, սակայն հաճախ անհրաժեշտ է այդ խմբերը վնասից պատշաճ կերպով պաշտպանելու համար: Դատարանի մակարդակով «Ստազին ընդդեմ Ֆրանսիայի» գործով, թիվ 12 25001/07, 20 հոկտեմբերի 2011թ., որտեղ բանտարկյալը պնդում էր, որ իրենք ենթարկվել են ատելության շարժառիթներով բռնության այլ բանտարկյալների կողմից, Դատարանը նշել է, որ բանտի ղեկավարությունը պետք է համապատասխան միջոցառումներ ձեռնարկի պաշտպանելու բանտարկյալներին բռնությունից, և որ ներքին օրենսդրությունը պետք է ապահովի արդյունավետ և բավարար պաշտպանություն ֆիզիկական վնասից:

95. Կան մի քանի չափանիշներ, որոնք պետք է բավարարվեն, եթե կալանքի տակ գտնվող անձի հետ կապված ցանկացած հետաքննություն համարվում է արդյունավետ և կարող է հանգեցնել վատ վերաբերմունքի համար պատասխանատու անձանց նույնականացմանն ու պատժին, օրինակ, ինչպես նշված է ԽԿԿ-ի կողմից իր 14-րդ Ընդհանուր զեկույցում (CPT/Inf(2004)28), 25-42-րդ պարբերություններում: Այնուամենայնիվ, հաշվի առնելով պետության կողմից կատարված ատելության հիմքով հանցագործության առանձնահատուկ կոպիտ բնույթը, պետական պաշտոնյաների կողմից, այն անձանց հետ կապված, ովքեր գտնվում են պետության խնամքի և պաշտպանության ներքո, առանձնապես կարևոր է պահպանել ատելության տարրի բացահայտման և ատելության հիմքով հանցագործություններին արձագանքելու սույն Հանձնարարականի սկզբունքները: Այս փորձառություններին կարող են զուգակցվել ատելության հիմքով հանցագործության մասին հաղորդելու և նրանց փորձառություններին անդրադարձ կատարելու համար արդարադատությանը մատչելիության բարդությունների հետ: Անդամ պետությունները պետք է բացահայտեն, հասկանան և անդրադառնան ազատությունից զրկվածների կողմից ատելության հիմքով հանցագործության մասին թերհաղորդման առանձնահատուկ պատճառներին և պետք է ապահովեն, որ ատելության հիմքով հանցագործության մասին հայտնելու բողոքարկման մեխանիզմներ ներդրվեն, որոնք արտացոլում են ԽԿԿ-ի առաջարկությունները CPT/Inf(2018) զեկույցի 4-րդ մասում: Անդամ պետությունները պետք է ճանաչեն և պայքարեն պաշտոնյաների կողմից կալանավորվածների և պաշտպանվողների նկատմամբ իրականացվող ատելության հիմքով հանցագործության հատկապես նենգ բնույթի դեմ, ներառյալ՝ գործելով ԽԿԿ-ի առաջարկությունների համաձայն՝ CPT/Inf(2004) 28-րդ մասում:

ՔՐԵԱԿԱՆ ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱՑՈՒՄ

30-34-րդ պարբերությունների վերաբերյալ

96. Որպեսզի քրեական արդարադատության համակարգն արդյունավետորեն արձագանքի ատելության հիմքով հանցագործություններին, անդամ պետություններում պետք է ձևավորել համակարգային մոտեցում՝ ապահովելու, որ հաստատությունների միջև փոխըմբռնման, քաղաքականության և գործելակերպի փոխանակում կա: Արդյունավետ գործընթացի նպատակը

պետք է լինի տուժողների կողմից համակարգի նկատմամբ վստահելիության բարձրացումը, ատելության հիմքով հանցագործությունների մասին թերհաղորդումները նվազեցնելը, ատելության հիմքով հանցագործությունների մասին հաղորդումները ավելացնելը, ատելության հիմքով հանցագործության համապատասխան հետաքննությունը, դատավճիռների կայացման գործընթացում ատելության հիմքով կատարված հանցագործություններին անդրադառնալը, և գործերի բանալված վարումը և քրեական արդարադատության հաստատությունների միջև համագործակցության ու համակարգման ամրապնդումը: Այս նպատակներն ավելի հավանական է, որ իրագործվեն այնտեղ, որտեղ քաղաքականություններն ու գործընթացները փոխանցվում են հաստատությունների միջև, և որտեղ փաստերի վրա հիմնված մոտեցում է կիրառվում արդյունավետության խոչընդոտները հաղթահարելու համար, որը, ըստ անհրաժեշտության, պետք է մշակել քաղաքացիական հասարակության հետ համատեղ:

97. Այս սկզբունքը պետության դրական պարտավորության մասն է կազմում պաշտպանելու կյանքի համար վտանգավոր բռնության իրական կամ անմիջական սպառնալիքից, ներառյալ ատելության հրահրմամբ բռնությունը (տե՛ս Օփուզն ընդդեմ Թուրքիայի, 2009թ., և Քուրտն ընդդեմ Ավստրալիայի գործ թիվ 62903/15, 2019 թվականի հուլիսի 4՝ գենդերային բռնության վերաբերյալ):

98. Փաստորեն, տվյալներն անդամ պետություններում և քրեական արդարադատության համակարգերում հավաքագրվում են տարբեր կերպ (տե՛ս՝ Միավորված ազգերի կազմակերպության Թմրամիջոցների և հանցագործությունների վերաբերյալ հանցագործությունների միջազգային դասակարգման հանցավորության միջազգային դասակարգումը վիճակագրական նպատակներով տարբերակ 1.0, 2015թ.): Այդ իսկ պատճառով, կենսականորեն կարևոր է, որ քրեական արդարադատության մարմիններն ընդունեն աշխատող լուծումներ՝ հասկանալու համար, թե ինչպես է ատելության հիմքով հանցագործությունը ընթանում գործընթացով (ECRI GPR No. 11 § 12): Քրեական արդարադատության հաստատությունների միջև տվյալները կապելու համար, իդեալական տարբերակում նույն հաշվիչ միավորները կօգտագործվեն ամբողջ համակարգում: Որպես այլընտրանք, առնվազն կարճաժամկետ հեռանկարում, պետությունները կարող են մոտեցում ցուցաբերել, որտեղ նրանք «դրոշակում» կամ «պիտակավորում» են հանցագործությունը, որը ճանաչվել է որպես ատելության տարր, որպեսզի հնարավոր լինի հետևել և հաշվել համակարգի միջոցով դրա առաջընթացը:

99. Իրավապահ և քրեական արդարադատության ոլորտի բոլոր մասնագետները պետք է ստանան գործնական տեղեկատվություն և ապահովվեն վերապատրաստմամբ, որոնք վերաբերում են գործընթացում իրենց դերին, ընդ որում, նրանք, ովքեր մասնագիտացված դեր ունեն ատելության հիմքով հանցագործության հետաքննության մեջ, իրենց դերերի մասով պետք է անցնեն համապատասխանեցված, ինտենսիվ և շարունակական վերապատրաստում: Տուժողների իրավունքների մասին հրահանգի 25-րդ հոդվածը նախատեսում է, որ պաշտոնյաները, որոնք, ամենայն հավանականությամբ, շփվելու են տուժողների հետ, պետք է ստանան «ընդհանուր և մասնագիտացված ուսուցում տուժողների հետ նրանց շփման մակարդակին համապատասխան՝ բարձրացնելու նրանց իրազեկվածությունը նրանց կարիքների մասին և հնարավորություն տան պաշտոնյաներին «անաչառ, հարգալից և պրոֆեսիոնալ ձևով» աջակցելու նրանց:

100. Ատելության հիմքով հանցագործության մասին թերհաղորդումը, որը հաճախ իրավապահ մարմինների նկատմամբ պաշտպանված խմբերի կողմից վստահության պակասի արդյունք է, անդամ պետությունների համար էական խոչընդոտ է ատելության հիմքով հանցագործության դեմ պայքարում: Այդ իսկ պատճառով, կարևոր է ապահովել, որ տուժողներին տրամադրվեն հաղորդման բազմաթիվ ուղիներ, ներառյալ հանցագործության հաղորդումները անկախ հաստատություններին: Համապատասխանեցված առցանց հաղորդման մեխանիզմները, օրինակ՝ UNI-FORM հարթակը, որը ECRI-ի կողմից որպես խոստումնալից պրակտիկա Նշվում է Հունգարիայի վերաբերյալ իր 6-րդ փուլի մշտադիտարկման զեկույցում, կամ True Vision-ը Միացյալ Թագավորությունում, կարող են օգնել հաղթահարելու նման խոչընդոտները՝ տուժողներին տրամադրելով մի շարք ուղիներ՝ իրենց փորձառությունների մասին հաղորդելու համար: Առցանց հաղորդումը թույլ է տալիս տուժողին իր փորձառությունների մասին հայտնել իրավապահ մարմիններին՝ առանց ոստիկանական բաժանմունք գնալու: Որպես կանոն, տուժողները մուտքագրում են իրենց անձնական տվյալները, այնուհետև իրենց փորձառության կարճ պատմությունը, որը կվերլուծվի ոստիկանության աշխատակիցների կողմից և դրան արձագանք կտրամադրվի: Օրինակ՝ ԱՆ Գարդա Սիոչանան՝ Իռլանդիայի ոստիկանական ծառայությունը, տրամադրում է միջոց, որով ատելության հիմքով հանցագործության տուժողները կարող են հայտնել իրենց փորձառությունները, որոնք այնուհետև հետազոտվում են Ազգային բազմազանության և ինտեգրման բաժնի անդամների կողմից՝ աջակցության կարիքները գնահատելու և հետաքննությունները տեղական ստորաբաժանումներին ուղղորդելու նպատակով: Շատ կարևոր է, որ Իռլանդիայում տուժողները կարող են անանուն կերպով հայտնել իրենց փորձը այս գործընթացի միջոցով՝ հաղորդման մեխանիզմի վերաբերյալ Նշված դրույթով, որը զգալի սահմանափակումներ կղնի ծառայության՝ միջադեպը հետաքննելու և հանցագործին քրեական պատասխանատվության ենթարկելու կարողության վրա: Այնուամենայնիվ,

երբ տուժողները ցանկանում են ոստիկանությանը տեղեկացնել իրենց փորձի մասին՝ առանց ֆորմալ քրեական հետապնդման ցանկության, առցանց անանուն կերպով հաղորդելու այս տարբերակը կարող է լավ պրակտիկա լինել: Անդամ պետությունները պետք է որոշեն, թե արդյոք անանուն հաղորդումները բավարար են գրանցված հանցագործության տվյալների համար, սակայն բոլոր այդպիսի հաղորդումները պետք է պահպանվեն և օգտագործվեն հետախուզական նպատակներով: Նման գործողությունները կարող են հետագայում լրացվել, օրինակ, նպատակային արշավներով և զորեղացման նախաձեռնություններով, ինչպես նաև քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների հետ համագործակցությամբ, ինչպես մանրամասն ներկայացված է ատելության խոսքի և ատելության հիմքով հանցագործության դեմ պայքարի եվրոպական հանձնաժողովի բարձր մակարդակի աշխատանքային խմբի 2021թ-ի ատելության հիմքով հանցագործության մասին հաղորդումները խրախուսելու հիմնական ուղեցույցային սկզբունքներում:

101. Քաղաքականությունների, գործընթացների և գործառնությունների թափանցիկությունը վճռորոշ է արդարադատության գործունեության և բոլորի կողմից արդարադատության մատչելիության ապահովման համար: Հանձնարարականը կոչ է անում անդամ պետություններին հանրությանը մատչելի և հասանելի դարձնել համապատասխան արձանագրությունները, ուղեցույցները և քաղաքականությունը, որքան հնարավոր է, տվյալների պաշտպանության առկա ստանդարտների համաձայն, որոնք կարող են օգնել մասնագետներին և լայն հանրությանը ավելի լավ հասկանալ և որոշել ատելության հիմքով հանցագործության դեմ պայքարի եղանակը քրեական արդարադատության գործընթացի շրջանակներում և դրա միջոցով, ներառյալ՝ տուժողների և ընդհանուր առմամբ պաշտպանված խմբերի նկատմամբ վերաբերմունքի վերաբերյալ ուղղորդումը:

Ոստիկանություն

102. Հաճախ ոստիկանությունը շփման առաջին գիծն է նրանց համար, ովքեր ատելության հիմքով հանցագործության թիրախում են: Որպես ընդհանուր մոտեցում ոստիկանության բոլոր ծառայողները պետք է արձագանքեն ատելության հիմքով հանցագործության տուժողներին աջակցող, անաչառ և ոչ դատապարտող ձևով՝ հարգանք ցուցաբերելով, բաց լինելով և հասկանալով նրանց փորձը: Պոտենցիալ ատելության հիմքով հանցագործությունների նախնական հետաքննության համար պատասխանատու ոստիկանները նաև հատուկ պատասխանատվություն են կրում ատելության տարրերի բացահայտման և կողմնակալության ցուցիչների համար համապատասխան ապացույցներ ապահովելու հարցում: Անդամ պետություններում պետք է լինի միասնական մոտեցում ատելության հիմքով հանցագործությունները ճանաչելու, բացահայտելու և արձանագրելու, ինչպես նաև երաշխավորելու ատելության հիմքով հանցագործության հետ կապված միջադեպերի պատշաճ ճանաչումը՝ համաձայն ECRİ GPR No 11-ի կողմից տրված ուղեցույցի:

35-րդ պարբերության վերաբերյալ

103. Ինչպես նշված է Հանձնարարականում, քաղաքականությունը պետք է մշակել տուժողների աջակցության, հատկապես անհատական կարիքների գնահատման (INAs) առնչությամբ: Քանի որ տուժողների կարիքները յուրահատուկ են յուրաքանչյուր անհատի համար, INA-ի կիրառման միջոցով կարիքների ըմբռնումը լայնորեն համարվում է տուժողների և քրեական արդարադատության համակարգի միջև ներգրավվածության կարևոր մաս: INA-ը պետք է անցկացնել յուրաքանչյուր տուժողի հետ, ով հայտնում է իր փորձը ոստիկանություն, և այն պետք է իրականացնել համապատասխան վերապատրաստում անցած անհատների կողմից՝ տարբեր միջոցներով, ներառյալ հեռախոսները կամ դեմ առ դեմ հարցազրույցները, կամ տեսահամաժողովով՝ տուժողի համար հարմար ժամին, օրը և հնարավոր վայրում: INA-ները լավ պրակտիկա են, որը թույլ է տալիս վաղաժամ բացահայտել տուժողների աջակցության և պաշտպանության կարիքները: Նման գնահատումները պետք է իրականացվեն այնպես, որ զգայուն և համապատասխան լինի գեղեցիկ, հաշմանդամությանը և այլ պաշտպանված հատկանիշներին և նկարագրեն քրեական արդարադատության համակարգից պահանջվող հիմնական արձագանքները՝ գործընթացի և գործարկման առաջին փուլում տուժողի կարիքները հոգալու համար և խթանեն նույնի տրամադրումը: Քանի որ տուժողների կարիքները փոխվում են քրեական արդարադատության համակարգում նրանց ներգրավվածության ընթացքում՝ կախված նրանց անձնական հանգամանքներից կամ հետաքննության և հարուցված քրեական գործի առաջընթացից, գնահատումը պետք է կրկնվող լինի, երբ վերանայվում են նախնական կարիքները և դրանց ժամանակի ընթացքում արձագանք է տրվում: Այն նաև պետք է բավականաչափ արձագանքող լինի և՛ ստատիկ, և՛ դինամիկ կարիքները ներառելու համար: Մասնավորապես, INA-ները կարող են նաև օգնել մեղմել անպատշաճ համակարգային գործընթացների միջոցով տուժողներին կրկին տուժող դարձնելու հաստատության ներուժը:

104. ECRİ GPR No. 11-ը § 14-ում առաջարկվում է, որ ոստիկանության կողմից ատելության հիմքով հանցագործության գործառնական սահմանումը պետք է ներառի այն, ինչ ընդհանուր ձևով հղում է

կատարվում անդամ պետություններում, ինչպիսիք են Միացյալ Թագավորությունը, որպես «ընկալման թեստ» կամ «Մաքթերսոնի թեստ», վերցված Սթիվեն Լոուրենսի հարցման զեկույցից: Ընդհանուր առմամբ, այս թեստը նախատեսում է, որ ոստիկանությունը պետք է գրանցի հանցագործությունը որպես ատելության հիմքով հանցագործություն, երբ այն որպես այդպիսին ընկալվում է տուժողի կամ որևէ այլ անձի կողմից, և որ ատելության հիմքով հանցագործություն է համարվում «ցանկացած միջադեպ, որը տուժողի կամ որևէ այլ անձի կողմից ընկալվում է որպես [ռասիստական, հոմոֆոբ, հաշմանդամություն, տրանսֆոբ և այլն]:»] Հանցագործության արձանագրման այս մոտեցումը պոտենցիալ է ապես տարբերվում է անդամ պետություններում հանցագործության գրանցման ձևից. մի քանիսը կարծանագրեն իրավախախտումները հետաքննության ավարտից հետո (հայտնի է որպես «եյբային վիճակագրություն»), մյուսները կարծանագրեն իրավախախտումները, երբ առաջին անգամ տեղեկացվեն նույնի մասին (հայտնի է որպես «մուռքային վիճակագրություն»), կամ դեպքերը կարող են գրանցվել ատելության հիմքով հանցագործության գծով ոստիկանության մասնագետների կողմից նախնական գնահատումից հետո՝ որպես ատելության հնարավոր տարր պարունակող: Նույնպես, պաշտպանված հատկանիշների շրջանակը, որին կարող է կցվել ատելության տարրը ոստիկանության տվյալների մեջ, կարող է կամ ճշգրիտ ձևակերպվել օրենսդրությունից (տես օրինակ), ներառել օրենսդրությամբ չնշված հատկանիշներ (օրինակ՝ այսպես կոչված «Մերսիսայդի մոդելը», երբ ոստիկանությունը գրանցել էր ատելության հիմքով հանցագործություններ սեռական ծառայություններ մատուցողների նկատմամբ՝ ատելության հիմքով հանցագործության սահմանման մեջ նման կատեգորիայի բացակայության դեպքում), կամ իսկապես թույլ են տալիս արձանագրել ատելության հիմքով հանցագործությունները օրենսդրության բացակայության դեպքում (օրինակ՝ Ան Գարդա Սիոչանայի բազմազանության և ինտեգրման ռազմավարությունը 2019–2021թթ., որը կարևորվում է ԵՄ FRA-ի կողմից որպես խոստումնալից պրակտիկա):

105. Երբ նման մոտեցում է ցուցաբերվում ատելության հիմքով հանցագործությունների արձանագրման համար, ինչպես նշված է ECRI GPR-ի թիվ 11 Բացատրական հուշագրի 74-75-րդ պարբերություններում, այն ունի եռակի նպատակ: Նախ՝ այն հաղորդագրություն է ուղարկում տուժողներին, որ նրանց ձայնը լսելի կլինի՝ ավելացնելով հաղորդումները և խրախուսելով վստահելիությունը: Երկրորդ՝ այն բարելավում է ռասիստական և ատելության այլ հանցագործությունների դեպքերի գրանցումն ու մշտադիտարկումը, և երրորդ՝ ապահովում է, որ ոստիկանությունը մանրակրկիտ հետաքննի ատելության հիմքով բոլոր հանցագործությունները: Շատ կարևոր է, որ այն ապահովում է, այն որ ոստիկանությունը չի կարող «անտեսել» սովորական հանցագործությունների ատելության տարրը: Հստակ ուղեցույցներ պետք է տրվեն նաև այն հանգամանքների վերաբերյալ, երբ ատելության հիմքով հանցագործության «դրոշակը» հանվում է գրանցումից, որտեղ այն կապված է կասկածյալի հետ, մասնավորապես, երբ այդպիսի դրոշակը հայտնվում է անձի քրեական կամ ոստիկանական գրառումներում: Ոստիկանության համակարգերում հանցագործության գրանցման եղանակը պետք է հարմարեցնել հնարավորություն տալու ատելության հիմքով հանցագործությունների գրանցումը՝ բաժանված ըստ խմբ(եր)ի, և տարանջատված տվյալների արտադրության համար:

36-րդ պարբերության վերաբերյալ

106. Հանցագործությունների ատելության տարրի բացահայտմանն աջակցելու եղանակներից մեկը ոստիկանության ոլորտում «կողմնակալության ցուցիչների» կամ ավելի լայնորեն «ատելության ցուցիչների» ձևակերպումն ու գործառնականացումն է: Նման ցուցանիշները վկայում են հանցագործության մեջ ատելության տարրի մասին և պետք է հուշեն ոստիկանության աշխատակիցներին հետազայում հետաքննել ատելության տարրի առկայությունը: Դրանք կարող են տարբերվել՝ կախված խնդրո առարկա պաշտպանված հատկանիշից, ինչպես նաև անդամ պետությունների միջև և, հետևաբար, պետք է ուշադիր մշակվեն՝ օգտագործելով ապացույցների վրա հիմնված մոտեցումը և ատելության հիմքով հանցագործության ոլորտում աշխատող քաղաքացիական հասարակության հետ համագործակցությամբ:

107. Տերմինը սահմանվում է ԵԱՀԿ/ԺՀՄԻԳ-ի կողմից Ատելության հիմքով հանցագործությունների մասին օրենքներում. Գործնական ուղեցույց (երկրորդ հրատարակություն) որպես «օբյեկտիվ փաստեր, հանգամանքներ կամ օրինաչափություններ, որոնք ընդգրկվում են հանցավոր արարքում (գործողություններում), որոնք առանձին կամ այլ փաստերի կամ հանգամանքների հետ համատեղ վկայում են, որ հանցագործի գործողությունները ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն պայմանավորված են եղել կողմնակալության որևէ ձևով»: Կողմնակալության ցուցիչները կարևորվում են ռասիզմի, այլատյացության և անհանդուրժողականության այլ ձևերի դեմ պայքարի Եվրոպական միության բարձր մակարդակի խմբի կողմից Ատելության հիմքով հանցագործությունների գրանցման և տվյալների հավաքագրման մեթոդաբանությունների ենթախմբի կողմից բարելավելու ատելության հիմքով հանցագործությունների արձանագրումը իրավապահ մարմինների կողմից. Հիմնական առաջնորդող սկզբունքներ (2017թ.) որպես գործիք, որը պետք է օգտագործել իրավապահ մարմինների ուսուցման ընթացքում, թե ինչպես բացահայտել և

արձանագրել հիմքով հանցագործություններ՝ նման ուսուցման ժամանակ շեշտը դնելով «սպայական անձնակազմին ցուցումներ տրամադրելու վերաբերյալ, թե նրանք ինչ պետք է ակտիվորեն փնտրեն»՝ ոստիկանության հետաքննություններում ատելության տարրը բացահայտելու համար: Շատ կարևոր է, որ դրանք հանցագործության մեջ ատելության տարրի առկայության վճռական ապացույց չեն, այլ ավելի շուտ «պետք է վերլուծվեն և հասկացվեն իրենց համատեքստում և միմյանց հետ կապված» (ԵԱՀԿ/ԺՀՄԻԳ, Օգտագործելով կողմնակալության ցուցիչներ. Ոստիկանության համար գործնական գործիք (2019թ.): Քրեական արդարադատության մարմինների կողմից մշակվել են մի շարք նման ցուցանիշներ, որոնք կարող են օգտագործվել որպես անդամ պետությունների համար ուղղորդող ցուցանիշ, սակայն ատելության հիմքով հանցագործության մշակութային և սոցիալական համատեքստը պետք է արտացոլվի ոստիկանության ծառայությունների ներսում և դրանց միջև մշակված կողմնակալության ցուցանիշներում:

108. ԵՄ FRA-ի կողմից ընդգծված որպես խոստումնալից պրակտիկայով, Գերմանիայում, բոլոր բռնի հանցագործությունների համար, ոչ պարզապես այն հանցագործությունների համար, որտեղ կան կողմնակալության ցուցիչներ, կամ որտեղ տուժողը կարծում է, որ հանցագործությունը ատելության տարր է պարունակել, ոստիկանությունը պարտավոր է հետաքննել և փաստաթղթավորել, թե կա՞ն արդյոք ապացույցներ, ըստ որոնց կողմնակալության շարժառիթը դրդել է հանցագործության»:

37-38-րդ պարբերությունների վերաբերյալ

109. Հաշվի առնելով վերապատրաստման փորձը, որը պահանջվում է և՛ տուժողներին աջակցելու, և՛ ատելության հիմքով հանցագործությունները հետաքննելու համար, առաջարկվում է ապահովել ատելության հիմքով հանցագործության դեմ պայքարի մասնագետներ (ECRI GPR No. 11-ի Բացատրական հուշագրի § 67): Եվրոպական հանձնաժողովը, Ռասիզմի դեմ պայքարի վերաբերյալ հորիզոնի շրջանակային որոշման կատարման վերաբերյալ Եվրոպական հորիզոնարանին ուղղված իր զեկույցում, նշում է, որ ոստիկանության մասնագիտացված ստորաբաժանումների առկայությունը ատելության հիմքով հանցագործության մասով հատկապես օգտակար է եղել օրենսդրության իրականացմանն աջակցելու համար: Նման ստորաբաժանումները կարող են ներառել մասնագետ քննիչների, ինչպես նաև համայնքային աջակցության աշխատակիցների, ովքեր հատուկ պատրաստվածություն ունեն տուժողների աջակցության և տրավմայի մասին տեղեկացվածության աշխատանքում: Թեև ոստիկանական ծառայությունների բոլոր անդամները պետք է վերապատրաստվեն ատելության հիմքով հանցագործությունների վերաբերյալ, մասնագետ քննիչներին անհրաժեշտ է հետագա վերապատրաստում ատելության հիմքով հանցագործությունների հետաքննության, տուժածներին և համայնքներին աջակցելու և ատելության հիմքով հանցագործությունների կանխարգելման համար՝ վերահսկելով ատելության դեպքերի օրինաչափությունները և պատշաճ միջամտություն ցուցաբերելով: Ատելության հիմքով հանցագործության մասնագետ քննիչները կարող են նաև դերակատարում ունենալ իրենց փորձը ողջ ոստիկանական ուժերին ուսուցողական ծրագրերի և այլ ձևերի միջոցով տարածելու գործում:

Պատախազներ

39-րդ պարբերության վերաբերյալ

110. Քննչական և դատախազական գործընթացների միջև փոխհարաբերությունները վճռորոշ են՝ ապահովելու ատելության հիմքով հանցագործություններ կատարողներին պատասխանատվության ենթարկումը: Պետությունների ներսում դատախազական գործառույթը կարող է իրականացվել քրեական արդարադատության տարբեր մասնագետների կողմից՝ կախված տվյալ քրեական հանցագործության ծանրությունից:

111. Այս պարտավորությունների կատարման համար հետապնդումները դատապարտելու պարտավորություն չկա, սակայն եթե առկա են ատելության տարրի ապացույցներ, դրանք պետք է ներկայացվեն և դրանց պետք է անդրադարձ կատարել դատավարության ընթացքում՝ ապահովելով դատարանի կողմից ատելության հիմքով հանցագործությունները պատշաճ կերպով պատժելու կարողությունը (Սաբալիչն ընդդեմ հորվաթիայի, 2021թ., § 97): Հաշվի առնելով իրավախախտումների հետապնդման մեջ պոտենցիալ ներգրավված հաստատությունների շրջանակը, շատ կարևոր է, որ պետությունները մշակեն հանցագործությունների հետապնդման ստանդարտ քաղաքականություն՝ նկատի ունենալով դրական և դատավարական պարտավորությունները, որոնք բխում են այս առումով Պատարանի նախադեպային իրավունքից: Նման քաղաքականությունը պետք է ներառի անդամ պետությունների ներսում ատելության հիմքով հանցագործությունների ճանաչման, արձանագրման և հետապնդման ընդհանուր մոտեցման մշակումը, որոնք բոլորը պետք է ներառվեն հանցագործությունների տվյալների բազայում:

40-րդ պարբերության վերաբերյալ

112. Ատելության հիմքով հանցագործության հետապնդման համար պատասխանատու դատախազները պետք է վերապատրաստվեն ատելության հիմքով հանցագործության քրեական հետապնդման մասով, ներառյալ այն միջոցների, որոնց միջոցով հանցագործության ատելության տարրը պետք է բացահայտել և հաստատել դատարանում: Այն դեպքում, երբ ատելության հիմքով հանցագործության համար հայեցողական քրեական հետապնդում է իրականացվում, պետք է հստակ ուղեցույցներ մշակվեն որոշումների կայացման գործընթացի համար: Նման ուղեցույցները պետք է ներառեն հանգամանքներ, որոնց դեպքում դատախազները կարող են ձեռնպահ մնալ մեղադրանք առաջադրելուց կամ համաձայնության գալ մեղադրյալի հետ: Օրինակներից մեկը Անգլիայի և Ուելսի Թագավորական դատախազության ծառայությունից է (CPS), որտեղ համաձայն Գլխավոր դատախազի ուղեցույցների՝ արդարացումների ընդունման և պատիժների իրականացման գործում դատախազի դերի վերաբերյալ, CPS-ի քաղաքականությունը չէ ընդունել արդարացումները նվազեցնելու իրավախախտումները կամ արդարացման ավելի պակաս հիմքը կամ բաց թողնելու կամ նվազագույնի հասցնելու ատելության տարրի թույլատրելի ապացույցները՝ հանուն նպատակահարմարության:

41-րդ պարբերության վերաբերյալ

113. Ինչպես և պետության ոստիկանական գործառույթի դեպքում, առաջարկվում է անդամ պետություններում ներդնել ատելության հիմքով հանցագործությունների մասնագետ դատախազներ, որոնց հանձնարարված է ապահովել, որ ատելության հիմքով հանցագործությունները պատշաճ կերպով հետապնդվեն, և որ դատախազական ծառայությունները տուժողների հանդեպ հարգալից ճանով վարեն ատելության հիմքով հանցագործության դեպքերը: Նման մասնագիտացված դատախազները կարող են օգտակար կերպով կապված լինել ոստիկանության հատուկ ստորաբաժանումների հետ (տե՛ս վերը, պարբերություն 109): Ինչպես դրականորեն նշվում է ECRI երկրների մշտադիտարկման զեկույցներում, Հունաստանում նշանակվել է ռասիստական բռնության ակտերի հետապնդման գծով դատախազ, Սլովակիայի Հանրապետությունում ոստիկանության և դատախազության հատուկ ստորաբաժանումներին հանձնարարվել է պայքարել ատելության հիմքով հանցագործությունների դեմ, իսկ Ֆրանսիայում Մարդկության դեմ ուղղված հանցագործությունների և ատելության հիմքով հանցագործությունների դեմ պայքարի կենտրոնական գրասենյակին տրամադրվել է ատելության հիմքով հանցագործության մասնագիտացված քննիչների բաժին:

42-րդ պարբերության վերաբերյալ

114. Տարբեր պատճառներով ոստիկանությունում հաղորդված ատելության հիմքով կատարված ոչ բոլոր հանցագործությունները կհետապնդվեն դատական կարգով: Հանձնարարականը անդամ պետություններին խրախուսում է դիտարկել ուղեցույցների մշակումը, որպեսզի երաշխավորվի, որ քրեական հետապնդում չկիրառելու մասին որոշումը կարող է փոխանցվել տուժողին, ինչպես նաև այն պատճառները, թե ինչու քրեական հանցագործությունը չի հետապնդվել (տե՛ս, օրինակ, Տուժողների իրավունքների մասին հրահանգի 6-րդ հոդվածը): Նման տեղեկատվությունը պետք է բավարար լինի, որպեսզի տուժողը կարողանա որոշել, թե արդյոք պետք է վերանայել քրեական հետապնդում չհետապնդելու որոշումը, և վերանայման գործընթացը պետք է հասանելի լինի տուժողներին:

Դատավորներ

43-րդ պարբերության վերաբերյալ

115. Ինչպես քրեական արդարադատության մյուս մասնագետների դեպքում, դատավորները կարևոր դեր են խաղում հանցագործության ատելության տարրը բացահայտելու և քրեական արդարադատության համակարգում պատշաճ կերպով արձագանքելու հարցում: Չհակասելով դատական համակարգի անկախությանը՝ Հանձնարարականը խորհուրդ է տալիս անդամ պետություններին ապահովել դատավորների համար մատչելի նպատակային վերապատրաստումներ: Առաջարկվում է նաև, որ անդամ պետությունները քննարկեն խրախուսելու դատավորներին ատելության հիմքով հանցագործության վերաբերյալ դատավճիռների վերաբերյալ փորձի փոխանակում կատարել: Դա կարող է տեղի ունենալ տեղեկատվության փոխանակման կամ դատաիրավական ուսուցման միջոցով, որը կարող է ներառել մանրամասներ այն կշիռի մասին, որը կարող է վերագրվել հանցագործության ատելության տարրին պատժի կայացման ժամանակ, ինչպես նաև այն մասին, թե ինչպես կարող է արտահայտվել այդ կշիռը: Դատարանի նախադեպային իրավունքի համաձայն, օրինակ, դատավճիռը կայացնող դատարանը պետք է բացատրի նշանակված պատժի իր հիմնավորումը՝ ցույց տալու համար, որ գործը ենթարկվել է մանրագին քննության (Սաբալիչն ընդդեմ Խորվաթիայի, 2021թ.): Հիմնվելով Դատարանի նախադեպային

իրավունքի վրա՝ դատավորը պետք է բացատրի ատելության տարրը հաշվի չառնելու կամ պատիժ նշանակելու պատճառները, որն, ըստ երևույթին, ակնհայտորեն անհամաչափ է ատելության հիմքով հանցագործության ծանրությանը (տե՛ս Ստոյանովան ընդդեմ Բուլղարիայի, 2022թ., համապատասխան բոլոր փոփոխություններով): Որոշումների կայացմանն այս ձևով մոտենալը կարող է կարևոր միջոց լինել՝ ապահովելու, որ շոշափելի իրավական հետևանքները, որպես թափանցիկության խնդիր, կապված են հանցագործության ատելության տարրի հետ (Ստոյանովան ընդդեմ Բուլղարիայի, 2022թ.): Առավել լայնորեն, անդամ պետությունները կարող են նաև քննարկել ինստիտուցիոնալ կողմնակալության և խտրականության վերաբերյալ տեղեկատվություն ներառելը. ատելության հիմքով հանցագործության զոհանշանակ նկատմամբ դատական համակարգի զգայունացումը, ինչպես պետք է օրենսդրությունը, նախադեպային իրավունքը և այլ ուղեցույցներ ատելության հիմքով հանցագործության վերաբերյալ դատավճիռներ կայացնելու և մշակելու և այլ որոշումների վերաբերյալ իրականացվեն:

Հետդատապարտման ծառայություններ և միջոցառումներ

44-րդ պարբերության վերաբերյալ

116. Հանձնարարականը կոչ է անում մշակել ուղեցույցներ և նյութեր՝ հետդատապարտման փուլում ատելության հիմքով հանցագործություն կատարած հանցագործների հետ վարվելու, նրանց գործելը վարելու և գնահատելու համար: Սա կարող է պահանջել ներդրումներ հետագա քաղաքականության և ծրագրերի մեջ, որոնք ուղղված են վերականգնմանը, նպատակային միջամտություններին բանտային միջավայրերում և նախապատրաստվելու ազատ արձակմանը և հասարակության մեջ վերաինտեգրմանը:

45-46-րդ պարբերությունների վերաբերյալ

117. Ատելության հիմքով հանցագործություն կատարած անձինք կարող են պահանջել հատուկ միջամտություններ բանտում և պայմանական ազատազրկման համատեքստում՝ ելնելով հանցագործության հատուկ բնույթից: Կրկնահանցագործությունների և կրկին իրավախախտումների կանխարգելումը պետք է լինի այս ջանքերի առաջնահերթությունը՝ նման միջավայրերում սովորական վերականգնողական նպատակների հետ մեկտեղ: Եվրոպայում աճող թվով անդամ պետություններ ծրագրեր և միջամտություններ են մեկնարկել բանտային և պայմանական ազատազրկման վայրերում ուղղված բռնի ծայրահեղականներին և ահաբեկիչներին, ինչը ենթադրում է կամ նվազեցնել հավատարմությունը հիմքում ընկած գաղափարախոսությանը և բռնության դրա հիմնավորումներին (հաճախ կոչվում է ապարմատականացում) և սոցիալական կապերի կրճատում, կամ խզել կապերը ծայրահեղական կազմակերպությունների և խմբերի հետ (հաճախ կոչվում է չներգրավվածություն կամ երրորդական/ելքային աշխատանք): Այնուամենայնիվ, այս ծրագրերը կարող են ներառել միայն ատելության հիմքով հանցագործության ավելի լայն հանցագործների մի փոքր ենթախումբ, ովքեր հանցագործություն չեն կատարել կառուցվածքային կամ կազմակերպված ծայրահեղական կամ գաղափարական շարժման համատեքստում, այլ «առօրյա» կյանքի ընթացքում: Թեև դա բարդացել է թույլ կազմակերպված կամ «անառաջնորդ» ծայրահեղական շարժումների աճով, որոնք հիմնականում գործում են թվային կապուղիների և առցանց հաղորդակցության միջոցով, դեռևս կարելի է տարբերակել ատելության գաղափարախոսությանը նվիրված հետևորդների և չկապակցված հանցագործների միջև, ովքեր ունեն կամ ունեին ատելությամբ լցված, մոլեռանդ հայացքներ, որոնք հանգեցրել են ատելության հանցագործության կատարմանը: Ամեն դեպքում, վերականգնողական և նպատակաուղղված միջամտությունները պետք է ուղղված լինեն հանցագործներին հնարավորինս շտկելու իրենց ատելության վերաբերմունքն ու նախապաշարումները, ինչպես նաև հոգեբանական և վարքագծային խնդիրները, որոնք հանգեցնում են նրանց վիրավորմանը, միաժամանակ խթանելով սոցիալամետ վարքագիծը, նվազեցնելու բռնության կարողությունն ու պատրաստակամությունը, ինչպես նաև այլ միջոցառումներ՝ պատժի ավարտից և/կամ ազատ արձակումից հետո հասարակության մեջ վերաինտեգրմանը պատրաստվելու համար:

47-րդ պարբերության վերաբերյալ

118. Այն դեպքում, երբ անհատը մեղավոր է ճանաչվում հանցագործության համար, այդ տվյալը սովորաբար մուտքագրվում է տվյալ անձի քրեական գործի մեջ: Այն դեպքերում, երբ անհատը ողջամտորեն կասկածվել է, սակայն չի դատապարտվել ատելության հիմքով հանցագործության համար, օրենսդրության մեջ, անհրաժեշտության դեպքում, պետք է հստակ արձանագրություններ սահմանվեն՝ նախատեսելու, թե երբ պետք է հասանելի լինի ողջամիտ կասկածի փաստը ոստիկանության վեթիկզի կամ զննման ժամանակ, երբ անհատը դիմում է ատելության հիմքով հանցագործության թիրախ խմբերի հետ աշխատելու համար (տե՛ս, օրինակ, Ֆրանսիայի քրեական դատավարության օրենսգրքի 11-2-րդ հոդվածը):

Երրորդ անձանց հաղորդում

48-րդ պարբերության վերաբերյալ

119. Ատելության հիմքով հանցագործության տուժողների կարիքները հասկանալու և դրանց կարիքներին արձագանքելիս պաշտոնական վիճակագրությունը կարող է թերի պատկեր տալ, և, հետևաբար, չի կարող լիովին վստահելի լինել քաղաքական որոշումների համար բավարար ապացույցների հիմք ապահովելու համար: Երրորդ անձանց աղբյուրները կարող են տրամադրել ընդլայնված տեղեկատվություն, ինչպես նաև ավելի ուղիղ կապեր համայնքների և քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների հետ, որոնք աջակցում են ատելության հիմքով հանցագործության տուժողներին տարբեր միջոցներով: Ավելին, կանոնավոր միջազգային, ազգային կամ տարածաշրջանային գոհայնացման հետազոտություններ, որոնցից շատերը նշված են ECRI երկրների մշտադիտարկման զեկույցներում, կարող են անհրաժեշտ լինել՝ որոշակի վայրում ատելության հիմքով հանցագործության ավելի ամբողջական պատկերացում կազմելու համար: Անհատի, համայնքի և հասարակության մակարդակով հանցագործություններին արձագանքելը պետք է հիմնված լինի ապացույցների վրա՝ ինչպես դրա կարիքն ունեցողներին արձագանքելու, այնպես էլ հանցագործության դեմ օրենսդրական ցանկացած արձագանքի արդյունավետության տեսանկյունից:

Մշտադիտարկում և տվյալների հավաքագրում

49-րդ պարբերության վերաբերյալ

120. Հոհայնացման մասին հարցումները Եական նշանակություն ունեն հանցագործության փորձը հասկանալու համար, և հատկապես ատելության հիմքով հանցագործության դեպքում, երբ ավելի քիչ է հավանականությունը, որ տուժողները ոստիկանությանը հաղորդեն միջադեպերի մասին: Հոհայնացման հետազոտության տվյալները կարևոր են, քանի որ հանցագործության փորձը և հանցագործության վախը ուղղակիորեն ազդում են մարդու բարեկեցության և կյանքի որակի վրա: Այնուամենայնիվ, հարցումներ անցկացնելու նպատակով բնակչության հասանելիությունը կարող է դժվար լինել: Հարկավոր է դիտարկել ատելության հիմքով հանցագործության վերաբերյալ տվյալների ընտրանքի հատուկ մեթոդ, քանի որ հավանական է, որ հասարակության որոշ խմբերի ընտրանքը ավելի դժվար կլինի: Ատելության հիմքով հանցագործության դեպքում հնարավոր է, որ գոհայնացման բարձր միակի ենթարկված որոշ խմբեր (օրինակ՝ որոշակի խմբերի անդամներ) չներառվեն ընդհանուր ընտրանքում, և այդպիսով պետք է լինեն հատուկ մշակված մեթոդաբանությունների ուշադրության կենտրոնում՝ նրանց փորձառությունների ներգրավումը ապահովելու համար: Նման մոտեցման օրինակ է նպատակային ընտրանքը, ինչը նշանակում է, որ անհատներ, ովքեր որոշակի համապատասխան խմբի անդամներ են (օրինակ՝ գնչուներ, հաշմանդամների խումբ) որոնվում են և նրանց հետ կապ է հաստատվում մասնակցությունն ապահովելու համար: Հոհայնացման վերաբերյալ հարցումները կարող են տեղեկատվություն տրամադրել հանցագործության մակարդակների և միտումների, հանցագործության վախի, սպառնալիքի ընկալման, կրկնակի գոհայնացման դեպքերի, ինչպես նաև քրեական արդարադատության համակարգի նկատմամբ վստահության մակարդակի մասին: Առաջարկվում է դրանք կրկնել ժամանակի ընթացքում՝ առաջընթաց տեսնելու և օրենքն ու քաղաքականությունը գնահատելու համար: Հոհայնացման հետազոտության տվյալները պետք է համադրելի լինեն բոլոր օրենսդրությունների շրջանակում, և, հետևաբար, համախմբված մեթոդաբանությունը իդեալական է: Հոհայնացման հարցումները պետք է նաև պարբերաբար ներառեն ատելության հիմքով հանցագործության վերաբերյալ հիմնական մոդուլ և ապահովեն պաշտպանված խմբերի ներկայացուցչական ընտրանքների ընդգրկումը: Լավ օրինակ կարող են լինել FRA LGBTI և EU-MIDIS հարցումները, որոնք պարունակում են գոհայնացման մասին մանրամասն տվյալներ, ինչպես նաև Հրեաների և գնչուների նկատմամբ խտրականության և ատելության հիմքով հանցագործության վերաբերյալ Երրորդ FRA հարցումը:

50-54-րդ պարբերությունների վերաբերյալ

121. Հասարակության մեջ ատելության հիմքով հանցագործությունների արդյունավետ մշտադիտարկումը կարևոր է բոլոր մակարդակներում արձագանքները պատշաճ կերպով չափաբերելու համար: Այս գործընթացը կարող է պահանջել կանոնավոր տվյալների հավաքագրում տարբեր հաստատություններից և ամբողջ երկրի դերակատարներից: Այս վարչական տվյալները (օրինակ՝ ոստիկանության գրանցված հանցագործությունը, դատարանի տվյալները և բանտային

տվյալները) զոհայնացման հետազոտության տվյալների հետ միասին, օգտագործվում են ECRI-ի կողմից իր երկրի մշտադիտարկման հաշվետվություններում հանցագործության իրական մակարդակի ամենամոտ մոտավորությունը կազմելու համար: Հաղորդագրված հանցագործությունների թվի և հանցագործության փաստացի դեպքերի միջև եղած բացը երբեմն կոչվում է «հանցագործության ստվերային ցուցանիշ», իրական հանցագործության մակարդակի՝ ներառյալ հանցագործության վերաբերյալ վարչական տվյալներին գումարած հանցագործության ստվերային ցուցանիշը: Առանց զոհայնացման հետազոտության նման տվյալների, շատ դժվար է իրատեսական պատկերացում կազմել հանցագործությունների փաստացի մակարդակների վերաբերյալ:

122. Հանցագործությունների փաստացի մակարդակը մոտավորելու հնարավորության հետ մեկտեղ, կարևոր է, որպեսզի հնարավոր լինի կապել ատելության հիմքով հանցագործության տվյալները բովանդակալից և հետևողական ձևով: Օրինակ, քրեական արդարադատության համակարգում հանցագործության դեպքերի անկումը հասկանալու համար անհրաժեշտ է հետևել հաղորդումների վերաբերյալ տվյալներին (ատելության հիմքով հանցագործության քանի դեպք է գրանցվել), մինչև մեղադրանք առաջադրելը (քանի անձի մեղադրանքներ են առաջադրվել), հետապնդումը (քանի անձ է ենթարկվել քրեական հետապնդման և ինչի համար), ազատազրկումը (քանիսն է դատապարտվել, ինչի՞ համար և ինչքա՞ն ժամանակով), առնվազն կոնկրետ ատելության հիմքով հանցագործության պիտակավորմամբ: Որոշ օրենսդրություններում նման հանցագործությունների մշտադիտարկման արդյունքում արձանագրվել է շատ կտրուկ անկում հանցագործությունների թվից մինչև պատժի ենթարկված անձանց թիվը: Կիսելով վարչական տվյալները իմաստալից և ստանդարտացված ձևով, պետությունները կարող են հասկանալ և արձագանքել այս հետագծին և համապատասխան տեղեկատվություն տարածել տարբեր օրենսդրություններում: Հանձնարարականը նաև հստակեցնում է, որ նման տվյալները պետք է հավաքվեն և տարածվեն միայն տվյալների պաշտպանության համապատասխան չափանիշներին համապատասխանող ձևով:

123. Ատելության հիմքով հանցագործության դեպքում վարչական տվյալների հիմնական բացը ոստիկանություն չհաղորդվող հանցագործություններն են: Ի հավելումս դրան, կան լրացուցիչ բացեր՝ հաշվի առնելով, որ որոշ դեպքեր, որոնք հաղորդվում են, չեն գրանցվում որպես ատելության հիմքով հանցագործություն (սակայն, օրինակ, որպես զանցանք գրանցվում են): Նրանք, ովքեր աշխատում են զոհայնացման հետազոտության տվյալների հետ, պետք է տեղյակ լինեն, որ նրանք կարող են ունենալ նաև բացեր, օրինակ՝ նրանք հավանաբար կբացառեն երեխաներին (մինչև 18 տարեկան), և նրանք չեն կարող ներառել ամբողջ բնակչությանը (օրինակ՝ օրինական բնակության կարգավիճակ չունեցող անհատներին): Ավելին, զոհայնացման հարցումները հիմնվում են այն բանի վրա, որ անհատը կամ տնային տնտեսությունն իրենց փորձը ճանաչում են որպես հանցագործություն և պատրաստ են կիսվել այդ տեղեկատվությամբ:

124. Անհրաժեշտ է արդյունավետ մշտադիտարկում և հետևողականություն՝ ապահովելու համար, որ ատելության հիմքով հանցագործություններին ուղղված կամ արձագանքող քաղաքականությունն ու գործողությունները լինեն արդյունավետ, համաչափ և կայուն: Տվյալների կայուն հավաքագրումը հաճախ անհրաժեշտ է բավարարիստակություն ապահովելու համար ատելության հանցագործության դեմ ուղղված միջոցառումների ողջ շրջանակի վերաբերյալ: Տարանջատված տվյալները, բացահայտելով այնպիսի գործոններ, ինչպիսիք են հանցագործության տեսակը և անձնական հատկանիշները, կարող են օգնել հեշտացնել ատելության հիմքով հանցագործության դրսևորման քարտեզագրումը, ինչպես նաև տեսնել, թե արդյոք կան տարբեր ազդեցություններ ատելության հիմքով հանցագործության թիրախային խմբերի վրա: Նման տվյալները կարող են աջակցել հատուկ կանխարգելիչ միջոցառումների մշակմանը և գործարկմանը՝ այդ խմբերի պաշտպանությունը բարելավելու համար: Բաց մատչելիության սկզբունքներին համապատասխան՝ նման տվյալները պետք է հնարավորինս հասանելի լինեն հանրությանը՝ տվյալների պաշտպանության չափանիշներին համապատասխան: Նույնպես, լավ պրակտիկան ցույց կտա, որ ցանկացած նման տվյալ, ինչպես նաև քրեական արդարադատության քաղաքականությունն ու ընթացակարգերը հասանելի լինեն համապատասխան դերակատարներին՝ նրանց կողմից շրջափուլային հիմունքներով քննելու համար:

ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՈՒՄ

55-56-րդ պարբերությունների վերաբերյալ

125. Ատելության հիմքով հանցագործության կանխարգելումը կարելի է հասկանալ բազմաթիվ ձևերով: Ամենալայն իմաստով, հասարակության մեջ ատելության հիմքում ընկած շարժիչ ուժերին ու գործոններին անդրադառնալը (երբեմն կոչվում են «արմատային գործոններ») կարող է կազմել կանխարգելման ջանքերի հիմնական մասը: Նույն ձևով, կանխարգելումը կարող է ներառել մի շարք հատուկ միջոցառումներ և միջոցներ՝ կանխելու ատելության հիմքով հանցագործության որոշ

դեպքերի առաջացումը կամ կրկնությունը, կամ կանխելու գնահատված սպառնալիքի դրսևորումը ատելության հիմքով հանցագործության միջադեպում: Այնուամենայնիվ, ինչպես նշվում է ECRI երկրների մշտադիտարկման տարբեր զեկույցներում և Ընդհանուր քաղաքականության հանձնարարականներում, բացառման դիմամիկան խիստ կախված է համատեքստից և կարող է տարբերվել ժամանակի և տեղայնքի առումով: Որպես այդպիսին, կան ատելության, նախապաշարումների, խարանման և բացառման մի շարք համատեքստային ձևեր, որոնք կարող են դրսևորվել ինչպես անհատական վերաբերմունքում և գործողություններում, այնպես էլ կառուցվածքային առումով քաղաքականության կամ ինստիտուցիոնալ միջավայրում (տես, օրինակ, պարբ. 10 ECRI GPR No. 5 (վերանայված)): Հիմքային գործոնները նույնպես հաճախ բազմաշերտ են և փոխհատվող՝ համընկնող մի շարք բացասական տրամադրությունների հետ մարդկանց, բնութագրերի, ինքնության, վարքագծի, համոզմունքների, համայնքների և «այլև» նկատմամբ, որոնք կարող են առկա լինել հասարակության մեջ:

126. Պատմությունը մեզ տեղեկացնում է, որ ատելության հանցագործության սարսափելի ակտերը ավելի հաճախակի են, որ տեղի ունենան այն հասարակություններում, որտեղ փոքրամասնությունների վերաբերյալ բացասական և ատելություն պարունակող խոսակցությունները սովորական բնույթ են կրում և սոցիալապես ընդունելի են: Երկարաժամկետ և հիմնարար փոփոխությունները դեպի լիարժեք ընդգրկում, հարգանքի բարձրացում և խմբակային ատելության կրճատում դանդաղ, ոչ գծային մշակութային գործընթացներ են, սակայն ապացույցները ցույց են տվել, որ կայուն ակտիվիզմը, կրթությունը և քաղաքական ջանքերն անհրաժեշտ են դրական, տևական փոփոխություններ առաջացնելու համար:

127. Այսօր ատելության խոսքն ու ատելության գաղափարախոսությունները հիմնականում տարածվում են սոցիալական լրատվամիջոցների և այլ առցանց հարթակների միջոցով: Ատելության խմբերն ավելի ու ավելի են տեղափոխում իրենց գործունեության մեծ մասը փողոցներից դեպի սոցիալական մեդիա, որը դարձել է հավաքագրման և արմատականացման հիմնական ասպարեզ: Ոմանք առցանց գրույցներից քայլ են կատարում դեպի անցանց բռնություն: Ատելության գաղափարախոսությունների և ցանցերի տարածումը սահմանափակելու մոտեցումներից մեկը սոցիալական ցանցերում կամ այլ քարոզչական միջոցների ատելության կայքերի փակումն է: Այնուամենայնիվ, վերջին մոտեցումը կարող է հակասել արտահայտվելու ազատությանը (Կոնվենցիայի 10-րդ հոդված) և միավորման ազատության սկզբունքներին (Կոնվենցիայի 11-րդ հոդված): Նման կայքերի մշտադիտարկումը, որը հաճախ իրականացվում է անվտանգության ծառայությունների, իրավապահ մարմինների, լրագրողների, ինչպես նաև քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների կողմից, օգտակար միջոց է դավադրությունների կամ արմատականացման կամ առաջացող սպառնալիքների այլ նշաններ հայտնաբերելու և խափանելու, ինչպես նաև կանխարգելման ջանքերն ավելի նպատակային դարձնելու համար (տես՝ CM/Rec(2022)16):

128. Փոխելով կանխարգելիչ մոտեցումը համատեքստային կամ սոցիալական պայմանները մարդկանց հասցեագրելուց, կարելի է օգտակար ձևով տարբերակել համընդհանուր (կամ առաջնային) կանխարգելման, ընտրովի (կամ երկրորդական) կանխարգելման և ցուցված (կամ երրորդային) կանխարգելման միջև: Համընդհանուր կանխարգելման միջոցառումները ուղղված են բնակչության ողջ խմբերին, ինչպիսիք են բոլոր դպրոցականները, նպատակ ունենալով խթանել լավ կյանքն ու խթանել սոցիալամետ և ժողովրդավարական արժեքները՝ դրանով իսկ զարգացնելով տոկոսություն նախապաշարումների, խմբակային ատելության կամ ծայրահեղականության դեմ: Ընտրովի կանխարգելման միջոցառումները թիրախավորում են խմբերի և անհատների, ովքեր որոշակի խմբերի նկատմամբ նախապաշարումից բխող կամ ատելության վերաբերմունք զարգացնելու ռիսկի տակ են, սովորաբար ռիսկի մի շարք հնարավոր գործոնների ազդեցության պատճառով, ինչպիսիք են սոցիալական մարգինալացումը, դպրոցական ձախողումը, բուլլինգի արդյունքում զոհայնացման, հակասոցիալական ընկերները կամ ծայրահեղական խոսույթները և այլ ազդեցություններ: Այդ ռիսկի գործոններից շատերը կարող են լուծվել ուղղորդված միջամտությունների միջոցով հնարավորինս վաղ փուլում: Երրորդ կարգի կանխարգելման միջոցառումներն ուղղված են նրանց, ովքեր ակտիվորեն ներգրավված են ատելության խմբերում կամ ատելության հիմքով հանցագործություններում: Միջամտություններն ուղղված են բացասական վարքագծի փոփոխմանը ատելության հիմքով հանցագործությունները զսպելու կամ խափանելու, հանցագործներին անգործունակ դարձնելու կամ ատելության խմբերի արգելման միջոցով, սակայն նաև ավելի դրական միջոցառումների միջոցով՝ հեշտացնելու ատելություն պարունակող վերաբերմունքից և գաղափարախոսություններից ապաարմատականացումը, ատելության խմբերից և գործողություններից անջատվելը և հիմնական հասարակության մեջ վերաինտեգրվելը: Կանխարգելման այս երեք մակարդակների միջև չկան հստակ սահմաններ, քանի որ որոշ միջոցներ կարող են ազդել, օրինակ՝ նրանք, ովքեր վտանգի տակ են, ինչպես նաև նրանք, ովքեր ակտիվորեն ներգրավված են ատելության գործողություններում և հանցագործություններում:

129. Ինչ վերաբերում է համընդհանուր կանխարգելմանը, նորմատիվային խոչընդոտների ստեղծմանը և ատելության գաղափարների և վերաբերմունքին դիմակայելուն, կողմնակալությունը կանխարգելելը, կարծրատիպերը և խմբակային ատելության այլ ձևերը ընդհանուր խնդիր են հասարակության շատ ինստիտուտների և դերակատարների համար՝ ընտանիքներ, դպրոցներ, կրոնական հաստատություններ, քաղաքական մարմիններ և քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների լայն շրջանակ: Մարդու իրավունքները, հանդուրժողականությունը, խտրականության դեմ պայքարը և փոքրամասնությունների աջակցությունը խթանող կազմակերպություններն ու հաստատությունները խմբակային ատելության դեմ պայքարում առաջնագծում են և պետք է ստանան ֆինանսական և այլ տեսակի աջակցություն:

130. Թեև ատելությամբ լցված վերաբերմունքն ինքնաբերաբար չի հանգեցնում ատելության հանդեպ վերաբերմունքի, մարդկանց որոշակի կատեգորիաների նկատմամբ ատելություն կրելը կարող է դրդել այդ խմբերի անդամների նկատմամբ ատելության հիմքով հանցագործությունների գործողություններ: Կարեկցանքի, ժողովրդավարական արժեքների և մարդու իրավունքների ըմբռնման ձևավորումը կարող է պատվաստանյութ ծառայել անհանդուրժողականության, խտրականության և ատելության հիմքով հանցագործությունների դեմ: Ատելության դեմ նման դրական արժեքների և նորմատիվային խոչընդոտների կառուցման հիմնական ուղիները երեխաների և երիտասարդների ընդհանուր սոցիալականացումն է ընտանիքում, դպրոցում և քաղաքացիական հասարակության ինստիտուտների, կազմակերպությունների և հասարակական գործունեության լայն շրջանակի միջոցով: Կրթությունը երեխաների և երիտասարդների շրջանում ժողովրդավարական և քաղաքացիական արժեքներ կառուցելու առաջնային ասպարեզ է: Մարդու իրավունքները, ժողովրդավարությունը, հանդուրժողականությունը և քննադատական մտածողությունը պետք է ներառվեն որպես խաչաձևող թեմաներ բոլոր մակարդակների դպրոցական ծրագրերում:

131. Պարտադիր չէ, որ անձինք միանան ատելության խմբերին, քանի որ ատելության հայացքների տեր են. նրանք հաճախ են միանում նման ծայրահեղական խմբերին (կամ առցանց կայքերին) տարբեր սոցիալական պատճառներով և հետագայում ընդունում են ատելության կամ ծայրահեղական հայացքներ՝ խմբում կամ միջավայրում սոցիալականացման հետևանքով: Քանի որ երիտասարդ մասնակիցները հիմնականում առաջնորդվում են սոցիալական կարիքներով, այլ ոչ թե գաղափարախոսությամբ, ռիսկի տակ գտնվող երիտասարդները կարող են շեղվել դեպի ավելի պրոսոցիալական խմբեր կամ միջավայրեր, եթե նրանց սոցիալական կարիքները հնարավոր լինի ավելի լավ բավարարել այնտեղ: Նման խոցելի երիտասարդների բացահայտումը պահանջում է համապատասխան գիտելիքներ և հմտություններ ուսուցիչների, երիտասարդության հետ աշխատողների, ոստիկանության և այլ մասնագետների կողմից:

132. Կան բազմաթիվ հնարավորություններ սոցիալական և քաղաքական պայմաններին անդրադառնալու համար, որոնք կարող են հանգեցնել մարդկանց նախապաշարումների և ատելության զգացումների առաջացմանը: Հանձնարարականում ուրվագծված են մի քանի մոտեցումներ, որոնք լայնորեն ուղղված են հանրային իրազեկվածության բարձրացմանը, կրթությանը, վերապատրաստմանը և հակախոսքի միջոցառումների կիրառմանը, որոնք աջակցում են ավելի լայն գործողությունների՝ ակտիվորեն բացահայտելու ատելության հիմքով հանցագործությանը նպաստող գործոնները: Հիմնական մոտեցումներից մեկը կրթական միջոցառումների և վաղ միջամտությունների վրա կենտրոնանալն է: Սա կարող է հիմնված լինել հոգեբանական և սոցիոլոգիական պատճառների բացահայտման և դրանց լուծման վրա, որոնք կարող են մարդկանց դրդել խթանել կողմնակալ, նախապաշարումից բխող և ատելության զգացումներ այլոց նկատմամբ: Հետազոտությունները ցույց են տվել, որ անհատի հակվածությունը ատելության հանդեպ վերաբերմունք զարգացնելուն պայմանավորված է նման համոզմունքների և գաղափարախոսությունների ենթարկվելով և կարող է ուժեղացվել շրջակա միջավայրի գործոններով, մասնավորապես՝ ատելություն պարունակող խոսույթների, գաղափարների կամ միջավայրի գերակայությամբ: Որպես այդպիսին, որոշ խմբերի նկատմամբ ատելության վերաբերմունքի ձևավորումը հաճախ առաջանում է մի շարք գաղափարախոսությունների և դոկտրինների կողմից կամ կրում է դրանց ազդեցությունը, որոնք խթանում են թշնամանքը արտաքին խմբերի նկատմամբ: Նման գաղափարներին կարելի է հակադարձել ռացիոնալ փաստարկներով և հակախոսույթներով, ինչպես նաև թիրախային համայնքի անդամների հետ երկխոսությամբ և դրական հանդիպումներով: Ավելի շատ հետազոտություններ են անհրաժեշտ՝ բացահայտելու ատելության հիմքով հանցագործությանը նպաստող գործոններն ու շարժառիթները, և մասնավորապես այն մասին, թե ինչպես են տարբեր պրոպագանդա և ռեակտիվ միջամտություններն ազդում ատելության հիմքով հանցագործության (պոտենցիալ) հանցագործների վարքագծի վրա:

133. Այս արմատացած նախապաշարումները լուծելը և հերքելը հեշտ գործ չէ (տե՛ս՝ ատելության խոսքի դեմ պայքարի վերաբերյալ ECRI GPR No. 15-ի Բացատրական զեկույցի 100-րդ պարբերությունը), հետևաբար հանձնարարականում կոչ է արվում ատելության շարժառիթների վերաբերյալ արդյունավետ ռազմավարությունների և հետազոտության: Անհատները և խմբերը թիրախ են դառնում ատելության հիմքով հանցագործության համար բազմաթիվ նախապաշարումից

բխող պատճառներով, որոնք երբեմն համընկնող են, երբեմն չգիտակցված, երբեմն էլ խորապես արմատավորված հասարակության մեջ որպես ամբողջություն: Դրանք կարող են ներառել այնտեղ, որտեղ մարդիկ և խմբերը թիրախ են դառնում նրանց իրական կամ ընկալվող սոցիալական մարգինալացման պատճառով, քանի որ նրանք ընկալվում են որպես չափազանց մեծ իշխանություն կամ ազդեցություն ունեցող հասարակության մեջ, կամ այն պատճառով, որ համարվում է, որ հակասում են որոշակի հասարակական նորմերին կամ ակնկալիքներին:

134. Մեկ այլ մոտեցում կարող է ներառել ազդեցությունը կրող խմբերի սոցիալական մարգինալացումը նվազեցնելու և համակցված ինքնությունների ըմբռնման ու բազմազանության խթանման և հավասարության խթանման միջոցները (միջսեկցիոնալություն): Այս միջոցառումները կարող են ընդհանուր առմամբ ուղղված լինել միջմշակութային փոխըմբռնման բարելավմանը, ինչպես նաև բարելավելու ջանքերը՝ մարգինալացված համայնքները սոցիալական և քաղաքացիական տարածքներում դրականորեն ներառելու համար, ինչպես օրինակ՝ կրթության, զբաղվածության, համայնքի կամ քաղաքականության մեջ մասնակցության բարելավմանն ուղղված քաղաքականությունները:

57-րդ պարբերության վերաբերյալ

135. Քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունները առանցքային դեր են խաղում սոցիալական ներառման և ժողովրդավարական մասնակցության խթանման գործում: Սա կարող է լինել որպես սոցիալական գործունեության մեջ, խմբերում կամ ցանցերում մասնակցության անուղղակի արդյունք, օրինակ, եթե կազմակերպության հիմնական նպատակը կենտրոնացած է սպորտի, հանգստի կամ մշակույթի վրա: Մյուս կողմից, քաղաքացիական հասարակության որոշ կազմակերպությունների առաջնային դերն է առանձին տուժողների աջակցությունը, համայնքի աջակցությունը, հասարակության մեջ նախապաշարումների իրազեկման բարձրացումը: Որպես այդպիսին, նրանք սովորաբար աջակցում են առանձին տուժողների, առաջարկում են համայնքի աջակցություն և բարձրացնում հասարակության նախապաշարումների մասին իրազեկվածությունը, ինչպես նաև քարոզում կամ փորձում են ազդել հանրային դիսկուրսի վրա և երկարաժամկետ հեռանկարում խթանել բազմազանությունն ու մարդու իրավունքները հասարակության մեջ: Հաշվի առնելով այն կարևոր դերը, որ այս խմբերն ունեն ատելության հիմքով հանցագործությունը կանխելու ավելի լայն ջանքերում, Հանձնարարականը խրախուսում է պետություններին ֆինանսապես աջակցել և խրախուսել քաղաքացիական հասարակության կազմակերպություններին և նրանց ջանքերը՝ նպաստելու սոցիալական ներառմանը, հանդուրժողականությանը և մարդու իրավունքներին:

58-րդ պարբերության վերաբերյալ

136. Թեև ատելության հիմքով հանցագործության բոլոր գործողությունները պետք է պատշաճ կերպով հետաքննվեն, սա հատկապես առչվում է ատելության բռնի հանցագործությունների ամենալուրջ գործողություններին: Հաջողված հետաքննության դեպքում կարելի է ոչ միայն պատասխանատվության ենթարկել հանցագործներին, այլ նաև կանխել խմբերի կամ միայնակ գործող դերակատարների կողմից հետագա բռնի հարձակումները: Փոքրամասնությունների դեմ ուղղված սերիական սպանությունները եղել են Եվրոպայի ամենադժան ատելության հիմքով հանցագործության հանցագործների գործելակերպը, և նրանք շարունակել են իրենց մարդասպան արշավները մինչև բռնվել և վնասազերծվել են: Գործերը ներառում են միայնակ դերակատարներ սերիական մարդասպաններ Ավստրիայում և Շվեդիայում, Հունգարիայում գնչուների դեմ մահափորձի ջոկատը և Նացիոնալ-սոցիալիստական ընդհատակը Գերմանիայում: Կրկնվող խնդիրն այն էր, որ ոստիկանությունը չճանաչեց այս հարձակումները որպես ատելության հիմքով հանցագործության կամ ծայրահեղ աջ ահաբեկչության դեպքեր, այլ շարունակեց հետաքննել դրանք որպես խմբակային կամ ընտանեկան հակասությունների կամ կազմակերպված հանցագործության հետ կապված դեպքեր, որը հենց այն էր, ինչ հանցագործները երբեմն մտադիր էին անել՝ շեղելու ոստիկանությանը և խարանելու տուժողներին (տե՛ս՝ ECRI-ի 5-րդ շրջափուլի երկրի մշտադիտարկման զեկույցը Գերմանիայի վերաբերյալ, §§ 50 և հաջորդներ): Նման ձախողված հետաքննությունները շատ կյանքեր են արժեցել, և ընդգծում են, որ ատելության հիմքով հանցագործության տուժողներին արձագանքելը պետք է հիմնված լինի կարիքների վրա, այլ ոչ թե կապված լինի հանցագործության ֆորմալ դասակարգման հետ որպես ատելության հիմքով հանցագործություն:

137. Վերջին տարիներին մեկ այլ մարտահրավեր են եղել զանգվածային կրակոցները, որոնք իրականացվել են միայնակ դերակատարների կողմից, որոնք հաճախ արմատականացվել են բռնության, երբեմն առցանց փոխազդեցությունների միջոցով: Ինչպես վերը նկարագրված սերիական սպանությունները, այս զանգվածային կրակոցները կարող են դասակարգվել և՛ որպես ատելության հանցագործություն, և՛ ահաբեկչական գործողություններ, որոնք ոգեշնչված են ատելությամբ, միաժամանակ նպատակ ունենալով տարածել վախ և սարսափ որոշակի թիրախային համայնքում, օրինակ՝ Հալլեում և Հանաուում մահացու կրակոցները Գերմանիայում, Օսլոյում և Նորվեգիայի

Ուտոյայում և Սլովակիայի Բրատիսլավա քաղաքում թիրախավորելով հրեական կենտրոնները, մահմեդականներին, ԼԳԲՏԻ համայնքային տարածքները և քաղաքական հակառակորդներին: Այս դեպքերն ընդգծեցին այն մարտահրավերները, որոնց բախվում են իրավապահ և անվտանգության ծառայությունները՝ նախապես հայտնաբերելու և խափանելու այս ահաբեկչական դավադրությունները՝ դրանով իսկ թույլ չտալով հանցագործներին իրականացնել իրենց հարձակման ծրագրերը: Թեև ժամանակին հայտնաբերվել և դադարեցվել են ատելության հիմքով հանցագործության բազմաթիվ դավադրություններ, եղել են նաև հետախուզության մի քանի ձախողումներ, որտեղ ոստիկանությունը և անվտանգության ծառայությունները չեն կարողացել «կապել կետերը»: Հաշվի առնելով, որ նման բնույթի դավադրությունները կարող են ներառել ֆիզիկական նախապատրաստություններ, ինչպես նաև անցանց և առցանց հաղորդակցություն և «արտահոսքեր», որոնք կարող են ծառայել որպես ատելության հիմքով հնարավոր հանցագործության նախագուշակյալ ազդանշաններ, այն փաստը, որ այդ դավադրությունները ժամանակին չեն հայտնաբերվել, կարող է պայմանավորված լինել անբավարար տվյալներով, երևակայության կամ անբավարար իրավասությունների բացակայությամբ, այլ ծառայությունների հետ համապատասխան տեղեկատվության փոխանակման բացակայությամբ կամ կանխարգելիչ գործառնական միջոցառումներ չձեռնարկելով, որոնք կարող էին խաթարել դավադրությունը կամ անվազն նվազեցնել ռիսկը:

138. Վերջին տասնամյակների ընթացքում իրավապահ մարմինների և հետախուզության ուղադրությունը մեծապես կենտրոնացած է պոտենցիալ ահաբեկիչների վրա, որոնք կապված են կամ ուղղորդվում կամ ոգեշնչված են Ալ-Ջաիդայի կամ ԻԼԻՊ-ի (ՂԱԵՇ) կողմից, ինչը պոտենցիալ հանգեցրել է բռնի աջական խմբերից կամ գաղափարախոսություններից կամ ատելության հիմքով հանցագործներից եկող սպառնալիքների անբավարար ուղադրությանը: Իրավապահ ծառայությունները, հետախուզական գործակալությունները, հակաահաբեկչության մասնագետները և բռնի ծայրահեղականության (P/CVE) կանխարգելման կամ հակազդման փորձագետները, հետևաբար, կարող են տուժել չափազանց նեղ հեռանկարի և ինստիտուցիոնալ կողմնակալության արդյունքում՝ կապված ատելության հիմքով հանցագործության կամ ատելությամբ բորբոքված բռնության հնարավոր սպառնալիքների հետ: Սա վերջերս փոխվել է, և եվրոպական ոստիկանություն և անվտանգության շատ ծառայություններ այժմ, կարծես, համեմատաբար հավասար հիմունքներով դիտարկում են ժամանակակից ահաբեկչության այս երկու հիմնական ձևերի ներուժը (տե՛ս, օրինակ, ECRI-ի 5-րդ շրջափուլի մշտադիտարկման զեկույցը Գերմանիայի վերաբերյալ, § 53): Ավելին, կարևոր է նաև հաշվի առնել ատելության հիմքով հանցագործության կատարման տարիքային գործոնները և նշել, որ արձանագրված ատելության հիմքով հանցագործությունը ներառում է բոլոր տարիքային խմբերի հանցագործներին: Ասված է, որ վաղ խափանումը և նման դերակատարների հնարավոր վնասագործումը, ամենաարդիական կանխարգելիչ ռազմավարությունն է:

139. Նախաձեռնողական հետաքննությունը և հետախուզական աշխատանքը պահանջում են հատուկ հետաքննչական միջոցներ, ինչպիսիք են տարբեր տեսակի հսկողությունը, գաղտնալսումը և ներթափանցումը: Հետաքննչական նման մեթոդները ներառված են Նախարարների կոմիտեի CM/Rec(2017)6 հանձնարարականում անդամ պետություններին ուղղված «հատուկ հետաքննչական միջոցների» վերաբերյալ՝ կապված լուրջ հանցագործությունների, այդ թվում՝ ահաբեկչական գործողությունների հետ: Համաձայն այդ հանձնարարականի՝ «հետաքննչական հատուկ միջոց» նշանակում է այն մեթոդները, որոնք կիրառվում են իրավասու մարմինների կողմից քրեական հետաքննության համատեքստում լուրջ հանցագործությունները կանխելու, հայտնաբերելու, հետաքննելու, հետապնդելու և ճնշելու նպատակով՝ նպատակ ունենալով տեղեկատվություն հավաքել այնպես, որ թիրախային անձինք չահազանգվեն: Ինչ վերաբերում է ազգային մակարդակով հատուկ հետաքննության մեթոդների կիրառմանը, CM/Rec(2017)6 հանձնարարականի 3-րդ և 4-րդ պարբերություններում նշվում է, որ անդամ պետությունները, Կոնվենցիայի և Դատարանի համապատասխան նախադեպային իրավունքի պահանջներին համապատասխան, պետք է «ապահովեն այն հանգամանքները և պայմանները, որոնց դեպքում իրավասու մարմինները իրավագործություն ունեն դիմել օրենքով բավարար հստակությամբ նախատեսված հատուկ հետաքննչական միջոցների կիրառության» (պարբերություն 3): Ավելին, «Անդամ պետությունները պետք է համապատասխան օրենսդրական միջոցներ ձեռնարկեն՝ թույլ տալու հատուկ հետաքննչական միջոցների կիրառումը, որպեսզի դրանք հասանելի լինեն իրենց իրավասու մարմիններին այնքանով, որքանով դա անհրաժեշտ է ժողովրդավարական հասարակությունում և անփոխարինելի է արդյունավետ քրեական հետաքննության և հետապնդման համար: Ներքին օրենսդրությունը պետք է համապատասխան և արդյունավետ երաշխիքներ ապահովի կամայական և չարաշահումների գործելակերպերի դեմ, մասնավորապես՝ արդար դատաքննության իրավունքի, անձնական և ընտանեկան կյանքը հարգելու իրավունքի, ներառյալ անձնական տվյալների պաշտպանության իրավունքի, արտահայտվելու և հաղորդակցության ազատության, իրավական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի իրավունքի և սեփականության իրավունքի պաշտպանությունը, որը ամրագրված է համապատասխանաբար Կոնվենցիայի 6-րդ, 8-րդ, 10-րդ և 13-րդ հոդվածներում և Կոնվենցիայի 1-ին Արձանագրության 1-ին հոդվածում (4-րդ պարբերություն):

59-րդ պարբերության վերաբերյալ

140. Հանձնարարականն ընդունում է, որ ատելության հիմքով հանցագործության շատ ձևեր ուղղված չեն ուղղակիորեն անհատների կամ համայնքների դեմ, այլ որոշակի թիրախային խմբի հետ կապված տարածքների, շինությունների և միջոցառումների: Սա կարող է ներառել կրոնական պաշտամունքի վայրեր, համայնքային կենտրոններ, հանգստի կամ ժամանցային վայրեր, մշակութային վայրեր, ինչպես նաև բիզնեսներ և ձեռնարկություններ, որոնք, ի թիվս այլոց, պատկանում կամ շահագործվում են որոշակի համայնքի անդամների կողմից: Այսպես կոչված «իրավիճակային կանխարգելում» ռազմավարություն է, որի նպատակն է նվազեցնել հանցագործության հնարավորությունները այնպիսի միջոցառումների միջոցով, որոնք ավելի բարդ և խրթին են դարձնում հարձակումների իրականացումը, կամ ավելացնում են հայտնաբերման և, հետևաբար, խափանման հնարավորությունները: Նշանավոր տարածքներն ու շինությունները, ինչպիսիք են մզկիթները, եկեղեցիները, սինագոգները, փախստականների կենտրոնները, ԼԳԲՏԻ բարերը, հպարտության շքերթները, կրոնական տոնակատարությունները և փոքրամասնությունների հետ կապված նմանատիպ հաստատությունները կամ միջոցառումները հատկապես ենթարկվում են ատելության խմբերի հարձակումներին: Մասնավորապես, պետությունը պետք է արագ և պատշաճ ջանասիրությամբ արձագանքի այդ տարածքների դեմ ուղղված սպառնալիքներին, մասնավորապես՝ հեշտացնելով պաշտպանական միջոցառումների տեղակայումը, ներառյալ մուտքի հսկողությունը, խստացված դռները կամ այլ ֆիզիկական խոչընդոտները, հսկողության տակ գտնվող տարածքները, անվտանգության աշխատակիցների և ոստիկանության ներկայությամբ: Պաշտպանական միջոցառումներն ուղղված են ինչպես պոտենցիալ հանցագործներին ընկճելուն ու զսպելուն, այնպես էլ հնարավոր տուժողներին պաշտպանելուն: Իրավապահ մարմինները, անվտանգության ծառայությունները և այլ պետական և մասնավոր մարմինները պետք է ձգտեն օժանդակություն և աջակցություն ցուցաբերել այն հաստատություններին, տարածքներին և շինություններին, որոնք պոտենցիալ ենթարկվում են ատելության հիմքով հանցագործություններին, որպեսզի իրականացնեն համապատասխան անվտանգության միջոցառումներ՝ բարձրացնելու իրենց ապահովությունն ու անվտանգությունը: Արձագանքները պետք է հարմարեցվեն սպառնալիքի համապատասխան մակարդակին և կարող են ներառել համապատասխան տեխնիկական կամ կառուցվածքային միջոցառումներ: Երկարաժամկետ արդյունավետություն ապահովելու համար պետք է դիտարկվեն այլ միջոցառումներ, ինչպիսիք են կրթությունը և անվտանգության իրազեկումը, անձնակազմի և համայնքների ուսուցումը, որոնք օգտագործում են այդպիսի տարածքներ: Կարևոր է նշել, որ մշակութային կամ ինքնությունը նախանշող հիմնական վայրի նկատմամբ բռնության խորհրդանշական բնույթի պատճառով պետք է ընդունել, որ այդ վայրերին առնչվող համայնքների կրած վնասները չպետք է անտեսվեն: Նույնը վերաբերում է այն միջոցառումների ապահովմանը, որոնք կարող են հնարավորություն ընձեռել բռնի հարձակումներ կամ ատելության հիմքով այլ հանցագործություններ կատարելու համար:

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԴԵՐԱԿԱՏԱՐՆԵՐԻՆ ԱՌՆՉՎՈՂ ՀԱՆՁՆԱՐԱՐԱԿԱՆՆԵՐ

60-րդ պարբերության վերաբերյալ

141. Թեև քրեական արդարադատության համակարգը կարող է լինել առավել տեսանելի միջոցներից մեկը, որով պետությունը հակազդում է ատելության հիմքով կատարվող հանցագործություններին, ատելության դեմ պայքարը պետք է լինի ամբողջ հասարակության խնդիրը: Ատելության, ռասիզմի և անհանդուրժողականության այլ ձևերի դեմ պայքարի իրենց ազգային ռազմավարությունների միջոցով անդամ պետությունները պետք է նախատեսեն ատելության դեմ պայքարի պետական մոտեցման հաստատում, այդ թվում՝ առողջապահական ծառայություններ մատուցողների, կրթական ոլորտների, վերականգնողական արդարադատության ծառայությունների և առաջին գծի պատասխանողների միջոցով: Նման հաստատությունները պետք է մշակեն քաղաքականություն և իրենց աշխատանքում ներառեն տրավմայի վերաբերյալ իրազեկման սկզբունքներ՝ ապահովելով ատելության և ատելության հիմքով հանցագործության հետևանքով տուժողներին պատշաճ աջակցության տրամադրումը: Ատելությունն ընկալելով շարունակական մեջ, որը ներառում է ատելության խոսք և ատելության հիմքով հանցագործություն, CM/Rec(2022)16 հանձնարարականի 29-43-րդ պարբերությունները պետք է դիտարկել որպես լայնորեն կիրառելի ատելության հիմքով հանցագործության նկատմամբ՝ կապված պետական պաշտոնյաներին, ընտրված մարմիններին և քաղաքական կուսակցություններին, համացանցային միջնորդներին, լրատվամիջոցներին և քաղաքացիական հասարակության կազմակերպություններին ուղղված հանձնարարականներին հետ:

Պետական պաշտոնյաներ, ընտրված մարմիններ և քաղաքական կուսակցություններ

61-րդ պարբերության վերաբերյալ

142. Սույն Հանձնարարականի նպատակների համար «պետական պաշտոնյաներ» տերմինը ներառում է օրենսդիր մարմնի, կառավարության, դատական իշխանության և այլ պետական մարմինների անդամներին, ինչպես նաև համայնքների և հասարակության առաջնորդներին: Քաղաքական գործիչները և պետական պաշտոնյաները, իրենց դիրքից բխող դրական և բացասական ազդեցության պատճառով, չափազանց մեծ դեր են խաղում հանրային դիսկուրսի և քաղաքականության ձևավորման գործում, ինչպես նաև նպաստում են դրանց: Մասնավորապես, ընտրված պաշտոնյաները և խորհրդարանականները վճռորոշ նշանակություն ունեն ատելության հիմքով հանցագործությունների բոլոր ձևերի և դրսևորումների դեմ պայքարելու և դրանց կանխարգելման գործում օրենսդրական միջոցառումների հաստատման և խթանման հարցում: Բոլոր նման պետական պաշտոնյաները պետք է խթանեն ներառականության մշակույթը և մարդու իրավունքները և հնարավորինս ակտիվորեն դատապարտեն ատելության հիմքով հանցագործությունը: Այս առումով իրենց պարտականությունների խախտման դեպքում պետք է հասանելի լինեն բողոքների անկախ մեխանիզմներ:

Կրթական համակարգեր

62-63-րդ պարբերությունների վերաբերյալ

143. Կրթական համակարգերը անդամայնությունները պետք է դիտարկվեն որպես երիտասարդների վրա ատելության հիմքով հանցագործության հատկապես նենգ ազդեցությունները ճանաչելու և դրանց լուծման հիմնական միջոց: Այս առնչությամբ, ECRI-ի GPR No. 10 հանձնարարականի 1-ին և 2-րդ գլուխները Դպրոցական կրթության ընթացքում և միջոցով ռասիզմի և ռասայական խտրականության դեմ պայքարի մասին պարունակում են մի շարք համապատասխան առաջարկություններ, որոնք պետք է ընդունվեն և հարմարեցվեն՝ նաև այլ պաշտպանված հատկանիշների նկատմամբ կիրառելու համար: Այս համատեքստում ECRI-ը լավ պրակտիկայի օրինակ է բերել Կիպրոսի «Հոմոֆոբիայի դեմ վահան»-ում, որը կազմակերպվել է Կրթության և մշակույթի նախարարության, Վարչարարության և մարդու իրավունքների հանձնակատարի և Երեխաների իրավունքների հանձնակատարի հովանու ներքո՝ հոմոֆոբիայի թեմայի շուրջ դպրոցներում վերապատրաստելու մասնավարժներին տարբեր մակարդակներում: Ատելության հիմքով հանցագործության դեպքերը կարող են լինել դպրոցական միջավայրում բուլլինգի ավելի լայն խնդրի մի մասը, հատկապես այնտեղ, որտեղ առկա են ատելության տարրեր: Թեև ընդհանուր բուլլինգը կարող է կենտրոնանալ տուժողների բնութագրերի լայն շրջանակի վրա, և ահաբեկման բոլոր ձևերը պետք է դադարեցվեն և պատշաճ կերպով լուծվեն դպրոցի անձնակազմի կողմից, տուժողների ինքնության պատճառով բուլլինգը որպես Եթնիկ, կրոնական, սեռական կողմնորոշում, գենդերային արտահայտում, հաշմանդամություն, կամ այլ պաշտպանված փոքրամասնություններին պետք է հատկապես լուրջ վերաբերվել դպրոցի անձնակազմի և ղեկավարության կողմից: Այս առումով վաղ միջամտության կարևորությունը չի կարելի գերազնահատել: Հանցավոր գործունեության հետ կապված ցանկացած դեպք, անշուշտ, պետք է դպրոցի ղեկավարության կողմից ուղարկվի ոստիկանություն:

144. Ուսուցիչների կրթության և կրթական ռեսուրսների մշակման համար պետք է կիրառել հետազոտական իրազեկման և որակի ապահովման մոտեցում որպես տարրական և միջնակարգ կրթության մաս: Մարդու իրավունքների վերաբերյալ կրթությունը, ժողովրդավարական քաղաքացիության և լրատվամիջոցների համար կրթությունը և տեղեկատվական գրագիտությունը, որոնք բոլորը պետք է վերաբերվեն անցանց և առցանց ատելության խոսքին, պետք է ներառվեն հանրակրթական ուսումնական ծրագրի բոլոր փուլերում: Բազմազանությունն ու ներառականությունը պետք է ներդրվեն կրթական քաղաքականության մեջ՝ սկսած ուսուցիչների կրթությունից, շարունակական վերապատրաստումներից և ուսումնական ծրագրերի մշակումից դասասեսնյակային ռեսուրսների միջոցով: Նման ռեսուրսները, ուսուցումը և քաղաքականությունը պետք է ցիկլային ձևով վերանայվեն: Վնասվածքի և դրա հետևանքների մասին իրազեկության ընդլայնումը նաև կարևոր հմտություն է, որը կօգնի մասնավարժներին հասկանալ ատելության հիմքով հանցագործության բոլոր տուժողների փորձը:

145. Երրորդ մակարդակի հաստատությունները պետք է հավասարապես տեղեկացված լինեն բազմազանության և ներառականության խթանման հետ կապված պարտականությունների մասին: Պարտադիր մոդուլները պետք է հասանելի լինեն բոլոր ուսանողների համար՝ ձգտելով ներառել և խթանել բազմազանությունն ու ներառականությունը համալսարանական տարածքներում և հասարակության մեջ:

146. Կրթական համակարգերը դիտարկելով նաև որպես ատելության կանխարգելման և հաղթահարման հիմնական միջոց, կրթական համակարգերը կարող են նաև լինել ատելության բորբոքման և վերարտադրման միջոց: Համապատասխանաբար, դրա առաջացումը կանխելու միջոցները պետք է դիտարկվեն ազգային, տարածաշրջանային և ինտերնացիոնալ մակարդակներում: Հնարավորության դեպքում ուսուցիչները և մանկավարժները պետք է վերապատրաստվեն ատելության հիմքով հանցագործությունը տրավմայի մասին տեղեկացվածությամբ կառավարելու և դրանց դեմ պայքարելու մասով: Բացի այդ, Հանձնարարականն առաջարկում է, որ կապի մասնագետները կարող են դիտարկվել կրթական շրջաններում աջակցություն ցուցաբերելու և հետևողականություն ապահովելու այնպիսի ոլորտներում, ինչպիսիք են կրթական հաստատություններում ատելության հիմքով հանցագործության մասին հաղորդումը:

147. Հոհայնացման վերաբերյալ հարցումների անցկացումը պետք է դիտարկել երրորդ մակարդակի համալսարանական տարածքներում հասկանալու համար ատելության հիմքով հանցագործության տարածվածությունը՝ հետազոտական իրազեկվածությամբ քաղաքականությունների միջոցով, որոնք մշակվում են հաստատությունների ներսում և դրանց միջև, նախապաշարումից բխող վերաբերմունքի դեմ պայքարելու և բազմազանությունն ու ներառականությունը խթանելու համար:

Քաղաքացիական հասարակության կազմակերպություններ

64-67-րդ պարբերությունների վերաբերյալ

148. Լիովին ֆինանսավորվող և ռեսուրսներով ապահովված քաղաքացիական հասարակությունը կենսական նշանակություն ունի ատելության հիմքով հանցագործությունից տուժած անհատների և խմբերի իրավունքների խթանման և պաշտպանության համար: Ինչպես նշվեց վերևում 135-րդ պարբերության մեջ, քաղաքացիական հասարակությունը կարող է նաև կարևոր դեր խաղալ ատելության հիմքով հանցագործությունների կանխարգելման գործում՝ աջակցելով թիրախային համայնքներին՝ զարգացնելու դիմակայունություն և իրականացնելու նախաձեռնողական միջոցառումներ՝ նվազեցնելու ատելության հիմքով հանցագործությունների ռիսկը: Պետությունները պետք է ներգրավվեն քաղաքացիական հասարակության հետ ատելության հիմքով հանցագործության վերաբերյալ պետական քաղաքականության մշակման բոլոր ասպեկտներում, և քաղաքացիական հասարակությունը դիտեն որպես անգնահատելի գործընկեր ատելության դեմ պայքարում: Ատելության հիմքով հանցագործությունների ոլորտում աշխատող քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունները հնարավորինս պետք է ֆորմալ դեր ունենան ատելության դեմ պայքարի հետ կապված տեղական և պետական քաղաքականության մշակման գործում: Ինչպես նշվում է Իրավապահ մարմինների և քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների միջև համագործակցության հիմնական ուղենշային սկզբունքների 8-րդ սկզբունքում (ԵՄ հանձնաժողով, 2021թ.), մեկ կոնկրետ քայլ, որը կարող է ձեռնարկվել, ազգային բազմաշահառու աշխատանքային խմբերի ստեղծումն է ավելի լայն ռազմավարական շրջանակների հովանու ներքո, որոնք, ներառում են ազգային իրավահավասարության մարմիններ, ըստ համապատասխանության, և քաղաքացիական հասարակության կազմակերպություններ, որոնք աշխատում են ատելության գոհայնացման վտանգի տակ գտնվող անհատների հետ:

149. Քաղաքացիական հասարակության կենսական գործառնությունը հաճախ անհրաժեշտ է երաշխավորել և պաշտպանել՝ նրա ներուժն ամբողջությամբ օգտագործելու համար: Սա հատկապես կարևոր է այն համատեքստում, երբ քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունները կարող են բախվել սպառնալիքների, ոտնձգությունների կամ մեղադրանքների՝ ատելության հիմքով հանցագործության դեմ իրենց աշխատանքի արդյունքում, քանի որ նրանք կարող են բախվել թշնամանքի՝ աջակցելով փոքրամասնությունների խմբերին կամ պաշտպանելով խտրականության և ատելության ենթակա խմբերի իրավունքները:

150. Եթե ապահովված են համապատասխան ռեսուրսներով, քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունները, որոնք աշխատում են ատելության հիմքով հանցագործությունների ոլորտում, կարող են նաև աջակցել պետություններին իրենց պարտավորությունների կատարման հարցում՝ աջակցություն ցուցաբերելով ատելության հիմքով հանցագործության տուժողներին (64-րդ պարբերություն)՝ նպաստելով ոստիկանության ծառայողների ատելության հիմքով հանցագործությունների մասով վերապատրաստմանը (ինչպես նշվում է ECRI-ի կողմից որպես խոստումնալից պրակտիկա Բուլղարիայի վերաբերյալ իր 6-րդ փուլի մշտադիտարկման զեկույցում), ինչպես նաև ներգրավվել երրորդ կողմի մշտադիտարկման (120-րդ պարբերություն) և երրորդ կողմի հաղորդումների մեջ (119-րդ պարբերություն):

151. Կազմակերպությունները, որոնք ներկայացնում են ատելության հիմքով հանցագործության սպառնալիքի ենթարկված բնակչության մի շարք խմբեր, հաճախ ընդհանուր շահեր կունենան իրենց փորձի փոխանակման և ոստիկանությանը և այլ մարմիններին իրենց կարիքներն

ու բողոքները հասցնելու հարցում: Լավ փաստագրված է, որ ոստիկանության նկատմամբ անվտանգությունը հիմնական պատճառն է, թե ինչու ատելության հիմքով հանցագործության բազմաթիվ հարձակումները չեն հաղորդվում ոստիկանությանը: Ստեղծելով, ինչպես առաջարկվում է ECRI GPR No.11 հանձնարարականում, ընդգրկուն ֆորումները, որտեղ այս կազմակերպությունները և խմբերը կարող են հանդիպել քաղաքականություն մշակողների, ոստիկանության և քրեական արդարադատության այլ մասնագետների՝ քննարկելու իրենց մտահոգությունները, կառուցողական մոտեցում են հարաբերությունները բարելավելու և տեսակետների փոխանակման համար: Նման արձագանքները կարող են օգնել ոստիկանությանը և այլ իշխանություններին՝ բարելավելու ատելության հիմքով հանցագործության դեպքերի և տուժողների հետ վարվելու եղանակները:

152. Հանձնարարականը նաև ընդգծում է ատելության հիմքով հանցագործությունների ոլորտում աշխատող քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների միջև ինչպես ներքին, այնպես էլ միջսահմանային համագործակցության ներուժը: Սա հատկապես կարևոր է տուժողների աջակցության ծառայությունների հետ կապված քաղաքացիական հասարակության գործունեության բարելավմանն ուղղված ջանքերին աջակցելու համար (64-րդ պարբերություն), տվյալների հավաքագրման, երրորդ անձանց հաղորդումների (120-րդ պարբերություն) և պետական գործողությունների պլանների և ռազմավարությունների մշակման համար (32-րդ պարբերություն):

Համացանցային միջնորդներ, այդ թվում՝ համացանցային ծառայություններ մատուցողներ

68-69-րդ պարբերությունների վերաբերյալ

153. Ընդարձակ ուղեցույցներ և առաջարկություններ են ներկայացված CM/Rec(2022)16 հանձնարարականում՝ կապված ատելության դեմ պայքարում համացանցային միջնորդների, ներառյալ համացանցային ծառայություններ մատուցողների դերի հետ: Սույն Հանձնարարականում ու Բացատրական Հուշագրում ատելությունը ընկալվում է որպես շարունակականություն և, հետևաբար, ընդունում է, որ ատելության խոսքի դեմ պայքարի վերաբերյալ առաջարկությունները լայնորեն կիրառվում են ատելության հիմքով հանցագործության նկատմամբ (տես՝ Կիբերհանցագործության մասին կոնվենցիան և Կիբերհանցագործությունների մասին կոնվենցիայի լրացուցիչ արձանագրությունը, որը վերաբերում է ռասիստական և այլատյաց բնույթի արարքների քրեականացմանը, որոնք կատարվել են համակարգչային ծրագրերի միջոցով):

154. Համացանցային միջնորդները, ներառյալ համացանցային ծառայություններ մատուցողները, պետք է միջոցներ մշակեն, որոնցով նրանք կարող են բացահայտել ատելության հիմքով կամ տարածված հանցագործությունն իրենց համակարգերի միջոցով և գործեն դրանցից ելնելով՝ համաձայն Նախարարների կոմիտեի՝ անդամ պետություններին մարդու իրավունքների և բիզնեսի վերաբերյալ CM/Rec(2016)3 հանձնարարականի և Նախարարների կոմիտեի CM/Rec(2018)2 հանձնարարականի անդամ պետություններին համացանցային միջնորդների դերերի և պարտականությունների վերաբերյալ: Անհրաժեշտության դեպքում և պատշաճ կերպով հաշվի առնելով Կոնվենցիայի 8-րդ և 10-րդ հոդվածները՝ համացանցային միջնորդները, ներառյալ համացանցային ծառայություններ մատուցողները, պետք է նաև համագործակցեն ոստիկանության և իրավապահ մարմինների հետ՝ ատելության հիմքով հանցագործության դեմ պայքարում համաձայն Կիբերհանցագործության մասին կոնվենցիայի 18-րդ հոդվածի:

Լրատվամիջոցներ և լրագրողներ

70-րդ պարբերության վերաբերյալ

155. Լրագրողները և լրատվական ծառայությունները կարող են կարևոր դեր խաղալ ատելության հիմքով հանցագործությունների մասին տեղեկատվությունը տարբեր լսարաններին տարածման գործում: Հանձնարարականը հիշեցնում է այս գործառույթը՝ միաժամանակ ընդգծելով լրատվամիջոցների ազատության համապատասխան սկզբունքների պահպանումն ապահովելու անհրաժեշտությունը՝ հիմնվելով Եվրոպայի խորհրդի Նախորդ փաստաթղթերի վրա, ինչպիսիք են CM/Rec(2022)16 հանձնարարականը, ինչպես նաև Նախարարների կոմիտեի Rec(97)21- հանձնարարականը անդամ պետություններին լրատվամիջոցների և հանդուրժողականության մշակույթը խթանելու վերաբերյալ: Ավելին, Հանձնարարականը կոչ է անում անդամ պետություններին մամուլի կողմից ողջամիտ մատչելիություն տրամադրել ատելության հիմքով հանցագործության վերաբերյալ համապատասխան տեղեկատվությանը, որն առկա է պետական մարմինների մոտ՝ համաձայն ազգային օրենսդրության, հատկապես, երբ այդ տեղեկատվությունը համարվում է հանրային շահերից բխող՝ միաժամանակ անհրաժեշտության դեպքում սահմանելով որոշակի սահմանափակումներ:

71-72-րդ պարբերությունների վերաբերյալ

156. Ատելության հիմքով հանցագործությունների դեմ պայքարի ազգային ռազմավարությունները կամ ատելության դեմ պայքարի ավելի լայն ռազմավարությունները պետք է բացահայտեն հասարակության բոլոր մակարդակներում ատելության հիմքով հանցագործության դեմ պայքարում ներգրավված բոլոր հիմնական դերակատարներին և շահագրգիռ կողմերին: Ատելության հիմքով հանցագործության դեմ պայքարի արդյունավետ ռազմավարությունը ողջ հասարակության համար առաջնահերթություն է տալիս շահագրգիռ կողմերի ներգրավվածությանը, երկխոսությանը և քաղաքացիական հասարակության համակարգմանը, կառուցողական ձևով օգտագործելով հատուկ մասնագիտացումներն ու ինստիտուցիոնալ իրավասությունները: Քաղաքականության և պրակտիկայի մասնատումը կարող է հանգեցնել տուժողներին տարբերակված աջակցության և արձագանքի, ինչպես նաև, ընդհանուր առմամբ, ատելության կանխարգելմանը: Նման անհամապատասխանություններից խուսափելու համար ռազմավարությունները պետք է մշակվեն ազգային մակարդակով, այնուհետև ընդունվեն և իրականացվեն տարածաշրջանային և տեղական մակարդակներում: Բազմաթիվ եվրոպական երկրներ մշակել են բազմաթիվ գերատեսչությունների համագործակցության կառույցներ՝ բռնի արմատականացումը կամ ընդհանրապես (երիտասարդության կողմից կատարված) հանցագործությունը կանխելու և դրանց դեմ պայքարելու նպատակով: Այս կառույցները կարող են կիրառվել նաև ատելության հիմքով հանցագործության դեմ պայքարի համար կամ կարող են ծառայել որպես ատելության հիմքով հանցագործության հետ կապված զուգահեռ կառույցներ մշակելու մոդելներ: Ատելության հիմքով հանցագործությունների դեմ պայքարին նվիրված զուգահեռ կառույցը կարող է ավելի լավ դիրքում հայտնվել ներգրավվելու համար ատելության հիմքով հանցագործություններից տուժած խմբերի ներկայացուցիչներին և պատկերացումներին: Կարելի է նաև ստեղծել կանոնավոր աշխատանքային խումբ՝ երկխոսությունն ու համագործակցությունը հնարավոր դարձնելու համար: Քաղաքացիական հասարակության դերակատարների ներգրավումը գործառնական համագործակցության կառույցներում կարևոր է և անհրաժեշտություն՝ լուծելու այնպիսի մարտահրավերներ, ինչպիսիք են տեղեկատվության փոխանակումը և գաղտնիությունը, տարբեր մանդատներն ու դերերը և, մասնավորապես, վստահության (բացակայությունը):

157. Թեև կարող են անհրաժեշտ լինել ազգային կամ տարածաշրջանային ռազմավարություններ՝ բարելավելու այն ընդհանուր շրջանակը, որտեղ համապատասխան կառույցներն աշխատում են միասին, Հանձնարարականը նաև ընդգծում է համագործակցության համաձայնագրերի և փոխըմբռնման հուշագրերի դերը՝ որպես որոշակի գործակալությունների և հաստատությունների միջև փոխըմբռնումը բարելավելու և համագործակցությունը խթանելու հնարավոր գործիք: Այս փաստաթղթերը, գումարվել են բազմակողմ, թե երկկողմ ձևաչափով, պետք է դիտարկվեն՝ խթանելու միջուկորտային մոտեցումներն ու ընթացակարգերը, ինչպես նաև ներդաշնակեցնելու հայտնաբերված թերությունները ատելության հիմքով հանցագործությունների դեմ պայքարում, ինչպիսիք են տվյալների հավաքագրման և հաղորդումների անհամատեղելի մոտեցումները: Ավելին, այս համագործակցության համաձայնագրերը կարող են նպաստել ատելության հիմքով հանցագործության քաղաքականության և գործելակերպերի իրականացման հավաքական վերահսկողությանը և փոխադարձ վերահսկմանը, օրինակ, երբ կնքվում են պետական մարմինների և մարդու իրավունքների ազգային հաստատությունների միջև:

73-75-րդ պարբերությունների վերաբերյալ

158. Հանձնարարականը ընդունում է, որ անդամ պետությունների միջև միջազգային համագործակցությունը և համակարգումը ատելության հիմքով հանցագործության դեմ պայքարի ժամանակակից ջանքերի էական բաղադրիչն է, քանի որ ատելության հիմքով հանցագործությունը կարող է կատարվել կամ ազդեցություն թողնել սահմաններից այն կողմ, և քանի որ բոլոր պետությունները կարող են դեր խաղալ այս երևույթը կանխելու և ճնշելու փոխադարձ ամրապնդման ջանքերում:

159. Ատելության հիմքով հանցագործությունը խնդիր է, որը որոշ չափով ազդում է բոլոր անդամ պետությունների վրա: Ատելությունն ու ծայրահեղականությունը սահմաններ չեն ճանաչում, և օրենսդրությունից գերծ բնույթ ունեցող համացանցը տեղիք է տվել անդամ երկրներում ատելության խոսույթներին ու գաղափարախոսությունների շրջանառմանը: Առցանց խմբերն ու ցանցերը դարձել են այն հիմնական միջոցները, որոնց միջոցով որոշ բռնի ծայրահեղական շարժումներ ներգրավում են մյուսներին, հավաքագրում են նոր անդամներ և ոգեշնչում հետագա հարձակումներ: Թեև գոյություն ունի ավելի ու ավելի բարդ միջազգային ճարտարապետություն՝ ուղղված այնպիսի

հանցագործություններին, ինչպիսին է բռնի ծայրահեղականությունը, որը նպաստում է ահաբեկչությանը, կանաժելիքիչ ամուր համակարգեր, որոնք հեշտացնում են համագործակցությունն ու համակարգումը այս շեմից ցածր գտնվող ատելության հիմքով հանցագործության դեմ: Որպես այդպիսին, Հանձնարարականը կոչ է անում մեծացնել համագործակցությունը և տեղեկատվության փոխանակումը՝ ուղղված միջազգային մակարդակում կանխարգելիչ և զսպող միջոցների ստեղծմանը: Այս ոլորտում այլ անդամ պետությունների կողմից իրականացվող լավ փորձի փոխանակումը և ուսուցումը, օրինակ՝ վերը նշված 40-րդ պարբերության մեջ նշված հակածայրահեղական ռազմավարությունները, կարող են օգնել մշակել ընդհանուր, արդյունավետ մոտեցումներ՝ ուղղված ատելության հիմքով հանցագործությանը հանգեցնող գործոններին և շարժառիթներին՝ միաժամանակ հաշվի առնելով տեղական առանձնահատկությունները և մտահոգությունները:

160. Հանձնարարականը նաև ընդգծում է, որ քրեական գործերում համագործակցության համար հասանելի է ամուր եվրոպական ճարտարապետություն, ինչպես օրինակ՝ փոխադարձ իրավական օգնության միջոցով ապացույցների և տեղեկատվության փոխանակումը կարող է էական լինել՝ ատելության հիմքով հանցագործությունները հետաքննելու և հետապնդելու համար անհրաժեշտ ապացույցներ ամբողջությամբ հավաքագրելու համար: Քանի որ քրեական դատավարություններն ավելի ու ավելի են հիմնվում թվային ապացույցների և տվյալների վրա, որոնք պահվում են օտարերկրյա իրավասության տակ գտնվող մասնավոր ընկերությունների կամ սերվերների կողմից, ինչպես նաև այնպիսի փաստաթղթեր, ինչպիսին է Կիբերհանցագործության դեմ կոնվենցիայի երկրորդ լրացուցիչ արձանագրությունը՝ ընդլայնված համագործակցության և Էլեկտրոնային ապացույցների բացահայտման մասին (CETS No. 224) ատելության հիմքով հանցագործության հետ կապված քրեական դատավարությանն աջակցելու արժեքավոր միջոցներ են: Փոխադարձ իրավական օգնությունը կարող է նաև կենսական նշանակություն ունենալ ատելության հիմքով հանցագործության անդրսահմանային տուժողներին աջակցելու համար, ներառյալ, օրինակ, անհրաժեշտ տեղեկատվության մատչելիությունը տուժողների աջակցության ծառայությունների վերաբերյալ, որոնք հասանելի են այն իրավասության տարածքում, որտեղ տեղի է ունեցել միջադեպը, ինչպես նաև ներքին օրենսդրությունը, ինչպես նաև փոխհատուցումը, ի թիվս այլ հարցերի:

161. Ի վերջո, Հանձնարարականն ընդգծում է միջազգային համագործակցության և համատեղ նախաձեռնությունների դերը սահմաններից դուրս ատելության հիմքով հանցագործության դեմ պայքարելու համար: Հանձնարարականը հատկապես ընդգծում է ատելության հիմքով հանցագործությունների վերաբերյալ հավաքագրված տվյալների և տեղեկատվության համատեղելիությունն ու փոխգործունակությունը բարելավելու անհրաժեշտությունը: Թեև հնարավոր է, որ որոշակի տվյալների ամբողջական ներդաշնակեցումը կարող է հնարավոր չլինել որոշակի անդամ պետությունների կոնկրետ օրենսդրական դրույթների կամ ինստիտուցիոնալ իրավասությունների պատճառով, ներդաշնակեցված տվյալների հավաքագրման բացակայությունը վաղուց ճանաչվել է որպես Եվրոպայում ատելության հիմքով հանցագործության տարածվածությունն ու ծավալը լիարժեք ըմբռնելու հիմնական խոչընդոտներից մեկը, իսկ այդ մոտեցումները ներդաշնակեցնելու հետագա ջանքերը և՛ հրատապ են, և՛ անհրաժեշտ:

Ատելության հիմքով հանցագործությունը միջամտում է դրա թիրախում գտնվող անձանց և խմբերի անվտանգությանը, խաթարում է Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին կոնվենցիայով երաշխավորված հավասարության և մարդկային արժանապատվության սկզբունքները և ոչնչացնում ժողովրդավարական արժեքները, սոցիալական կայունությունն ու խաղաղությունը՝ դրանով իսկ սպառնալով ժողովրդավարական հասարակությունների և իրավունքի գերակայության հենց հիմքին: Ատելության հիմքով հանցագործությունը հասարակական և անհատական նախապաշարումների արդյունք է, որտեղ հանցագործությունը սովորաբար կատարվում է ոչ թե այն պատճառով, թե ով է անձը, այլ այն, թե ինչ կամ ում է նա ներկայացնում հանցագործի համար: Ատելության հիմքով հանցագործության կանխարգելումը և դրա դեմ պայքարը, ինչպես նաև այս արմատացած և երբեմն լայնորեն տարածված նախապաշարումների լուծումն ու մերժումը, ինչպես անհատի մակարդակում, այնպես էլ ողջ հասարակության մեջ, պահանջում է համալիր և բազմակողմանի արձագանք:

Այսպիսով, Հանձնարարականը կոչ է անում անդամ պետություններին համապարփակ մոտեցում ցուցաբերել ատելության հիմքով հանցագործության կանխարգելմանը և դրա դեմ պայքարին, ինչպես նաև ատելության հիմքով հանցագործության տուժողներին պաշտպանությանը, աջակցությանը և հզորացմանը:

Հանձնարարականի մոտեցումները ատելության հիմքով հանցագործություններին հանդիսանում է ատելության շարունակականության մաս և լրացնում է CM Rec(2022)16 հանձնարարականը ատելության խոսքի դեմ պայքարելու վերաբերյալ:

Հանձնարարականը տալիս է ատելության հանցագործության համապարփակ սահմանում և կոչ է անում ատելության հիմքով հանցագործության կանխարգելման և պայքարի արդյունավետ, համաչափ և համոզիչ դրույթներ ներառել ազգային քրեական օրենսդրություններում: Այն նաև կենտրոնանում է ոստիկանության և դատական համակարգի վրա՝ առաջնահերթություն տալով հանցագործության բացահայտմանը, ատելության տարրի ճանաչմանը և արձանագրմանը: Անդամ պետություններին առաջարկվում է ընդունել արդյունավետ քաղաքականության շրջանակ և միջոցներ ձեռնարկել, ներառյալ իրազեկման բարձրացումը, կրթությունը և նպատակային ուսուցումը մի շարք դերակատարների համար: Անդամ պետությունները պետք է ատելության տուժողներին տրամադրեն հանցագործության գծով մասնագիտացված աջակցության ծառայություններ և հատուկ ուշադրություն պետք է դարձնեն երեխաներին և երիտասարդներին:

Ուղղություն է տրամադրվում նաև համապատասխան այլ շահագրգիռ կողմերի վերաբերյալ, ովքեր վճռորոշ դեր են խաղում ատելության հիմքով հանցագործությունների կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի համապարփակ ռազմավարություններ իրականացնելու համար, ներառյալ պետական պաշտոնյաները, համացանցային միջնորդները, լրատվամիջոցները և քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունները:

Եվրոպական միության անդամ երկրները որոշել են միավորել իրենց գիտելիքները, ռեսուրսներն ու ճակատագրերը: Նրանք միասին կառուցել են կայունության, ժողովրդավարության և կայուն զարգացման տարածք՝ պահպանելով մշակութային բազմազանությունը, հանդուրժողականությունը և անհատական ազատությունները: Եվրոպական միությունը հավատարիմ է իր ձեռքբերումներն ու արժեքները իր սահմաններից դուրս գտնվող երկրներին և մարդկանց փոխանցելուն:

www.europa.eu

Թարգմանությունը
համաֆինանսավորվում է
Եվրոպական
միության կողմից

Եվրոպայի խորհուրդը մայրցամաքի առաջատար իրավապաշտպան կազմակերպությունն է: Այն միավորում է 46 անդամ պետություն, որոնցից 27-ը Եվրամիության անդամ են: Եվրոպայի խորհրդի անդամ բոլոր պետությունները ստորագրել են Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիան, որը ծառայում է մարդու իրավունքների, ժողովրդավարության և օրենքի գերակայության պաշտպանությանը: Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը վերահսկում է Կոնվենցիայի կիրարկումը անդամ պետություններում:

www.coe.int

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE